

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

Decretalivm Epistolarvm Gregorii Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

CAP. VII.

Excommunicatus in iudicio, nisi tanquam reus stare non potest.

Idem Paduano Episcopo.

Intelligimus: [i & j] Quia postulasti à nobis ut...

CAP. VIII.

Quoniam de omni crimine debet coram ecclesiastico iudice convenire...

Lucius III. Strigon. Archiepiscopo. b

Intelligimus: [i & j] Cum Imperator e dicat quod leges...

CAP. IX.

Indes ex officio providere debet, ut debite solemnitates serventur...

Clemens III.

Intelligimus: [i & j] Quia, que d vertitur inter fratres e Dulmen. monasterii...

CAP. X.

Coram deponis incorrigibilis excommunicandus est, & successores...

Celestinus III.

Intelligimus: [i & j] A nobis fuit ex parte tua questum, utrum liceat regi vel alicui fe...

a. Videlicet, cum in s. si quis, de transact. & l. si cui, de servitut. b. Alexander III. abbas de Evesham. c. Cap. 2. eod. tit. in 1. compulsa pars 6. c. 47. & p. 16. c. 39. Jul. Clor. pract. crim. qu. 136. d. Cap. 2. tit. in 2. compulsa. e. Discretus. f. Albini. g. Innocentius III. h. Eft. antem pars cap. 2. non ab homine. j. de iur. iur. in 2. tit. in 2. compulsa. k. Bernard. Dias de Luo in post. crim. p. 2. tit. de iur. i. & Bernard. Dias de Luo in post. crim. p. 2. tit. de iur. i. aliquo. k. veneni hac e. ma. ca.

rum, per secularem comprimendus est potestatem, ita quod ei depreetur exilium a, vel alia legitima poena inferatur. b

CAP. XI.

Per scriptum imperatoris contra violentum, convenitur quod scienter succedit in visum. b. d. secundum communem modum, qui mihi placet. Pannorm.

Idem Vinton. Episc. & Abb. S. Albani.

Intelligimus: [i & j] Quia violentus e dicebatur ecclesiam P. clerici occupasse, defunctus est ut accepimus, & R. cam...

CAP. XII.

Solus Papa cognoscit de dubio privilegiorum Apostolica sedis, & non inferior.

Innocentius III. Sergii, & S. Georgii Abbatibus. d

Intelligimus: [i & j] Cum super privilegia sedis Apostolica causa vertatur, nolumus de ipsis per alios iudicari.

CAP. XIII.

Index ecclesiasticus potest per viam denuntiationis Evangelice, seu judiciali, procedere contra quemlibet peccatorem, etiam laicum: maxime ratione perjurii, vel pacis fractura.

Idem prelati f per Franciam constituit.

Intelligimus: [i & j] Non putet aliquis, quod jurisdictionem illustri Regis Francorum perturbare, aut minuire intendamus, cum ipse jurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire. Sed cum Dominus dicat in Evangelio: Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum: quod si te non audierit, die ecclesia: si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et Rex Anglie sit paratus sufficienter ostendere, quod Rex Francorum peccat in ipsum, & ipse circa eum in correptione processit secundum regulam Evangelicam, & tandem quia nullo modo profecti, dixit ecclesia: quomodo nos qui sumus ad regimen universalis ecclesie superna dispositione vocati, mandatum divinum possumus non exaudire, ut non procedamus secundum formam ipsius: nisi forsitan ipse coram nobis, aut legato nostro sufficientem in contrarium rationem ostendat. Non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium, nisi forte iuri communi per speciale privilegium, vel contrarium consuetudinem aliquid sit detractum: sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus & debemus. Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat, cum b Valentinianus in clytus Imperator suffraganeis Mediolanen. ecclesie dixisset legatur: talem in pontificali sede constitutere procureris, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submitamus, & eius monita (cum tanquam homines deliquerimus) suscipiamus necessario velut medicamenta curantis. Nec sic i illud humillimum.

a. Quod ei depreetur poena exilis. b. Ita in omnibus manuscriptis al. feriat. al. iustigatur. c. Cap. 4. eod. tit. in 2. compulsa sumenda inscriptio. d. Recte additur in 3. compulsa. & Canon. Andegavenf. e. Cap. 2. eod. tit. in 3. compul. f. Archiepiscopi & Episcopi. g. Cap. 3. eod. tit. in 3. compul. vide lac. Lup. ira de cons. d. prim. memb. 1. h. 83. dist. Valentinianus. Hoc narrat Castrod. in Hist. trip. lib. 7. c. 1. i. sic. deest. Ggg

omittimus, quod Theodosius statuit Imperator a: & Carolus innovavit, de cuius genere Rex ipse nescitur descendisse: quicumque videlicet litem habens, sive petitor fuerit, sive reus, sive in initio litis, vel decursis temporum curricularis, sive cum negotium peroratus, sive cum jam coeperit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosanctae sedis Antistitis, illic sine aliqua dubitatione (etiam si pars alia refragatur) ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Cui enim non humana constitutum, sed divina potius innitatur, quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo, nullus qui sit sana mentis, ignorat quin ad officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato b corrumpere quemlibet Christianum: & si correctionem contempserit, per distractionem ecclesiasticam coercere. * Sed forsitan dicitur quod aliter cum Regibus, & aliter cum aliis est agendum. Ceterum scriptum novimus in lege divina c: Ita magnum iudicabis ut parvum, nec erit apud te acceptio d personarum: [2 & infra.] Licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocemus a vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem, praecipue cum contra pacem peccatur, quae est vinculum charitatis: postremo cum inter Reges ipsos reformata fuerint pacis foedera, & utrinque praestito proprio f iuramento firmata: quae tamen usque ad tempus praetaxatum firmata non fuerint: nunquid non poterimus de iuramentum religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiae non est dubium pertinere, ut rupta pacis foedera reformentur? Ne ergo tamquam legato dedimus in preceptis, ut (sicut Rex ipse vel solidam pacem cum praedicto Rege reformet, vel saltem humiliter patietur, ut idem Abbas & Archiepiscopus Bituricensis, de plano cognoscant, utrum iusta sit querimonia, quam contra eum proponit coram ecclesia Rex Anglorum, vel ejus exceptio sit legitima, quam contra eum per suas nobis literas duxit exprimentam) iuxta formam sibi datam a nobis procedere g non omittat.

[1 Qui scrutator cordium est, a confisus secretorum, quod charissimus in Christo f. n. Philippum Regem Francorum illustris de corde puro & conscientia bona, & fide non sicut diligimus, & ad honorem & profectum & incrementum ipsius efficaciter assistimus, exaltationem regni Francorum, sublimissimum Apostolicum sed. reputantes, cum hoc regnum benedictum a Deo semper in ipsius devotione permanferit, & ab ejus devotione nullo unquam sicut devotum, tempore sit discessum: quia licet interdum hinc inde fieri immixtiones per Anglos malos, nos tamen qui Sathana non ignoramus astantia, carum ventres ipsius studemus evitare, credentes quod si Rex illius sedulo fallaciu non se permitteret.]

* Quod cum debeamus corrumpere & possimus ex utroque parte pagina Testamenti. Cum clamet Dominus per Prophetam: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum: & subijungat ibidem: Nisi annuncia verum impio impietatem suam, ipse in iniquitate, quam operatus est, roretur: sanguinem autem ejus de manibus nostris requiramus. Apostolus quoque nos monet corrumpere iniquos: & alibi dicit idem: Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctina. Quod autem possimus & debeamus corrumpere, patet ex eo quod dicit Dominus ad Prophetam qui fuit de sacerdotibus Anathas: Ecce constituimus super gentes & regna, ut evelles & destruas, & dissipes, & adspices, & plantes. Constat vero quod evellendum, destruendum & dissipandum est omne mortale peccatum, Praeterea cum Dominus clares regni caelorum B. Petro Apostolo tradidit, dicit ei: Quod-

a In C. Theodosian. lib. 6. tit. 1. l. quatuor. & refert Grat. in can. quicumque. 11. q. 1. b corrigere. c Deter. d. d. l. ubi accusare. de accus. l. in multis. de stat. hom. e Haec verba, obsecrare ad veritatem, in manuscriptis desunt. f Vox proprio dicit in antiqua. g Vid. l. quidem. C. de accus. & l. dicitur. ff. de custod. & exilid. 107.

cuicunque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis: quicumque solaveris super terram, erit solvum & in caelis. Item dicitur: Nihil est in terra quod non sit in caelis: quicumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis: quicumque solaveris super terram, erit solvum & in caelis. Item dicitur: Nihil est in terra quod non sit in caelis: quicumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis: quicumque solaveris super terram, erit solvum & in caelis.

Idem Episcopo Helmsi.

Principales personae non per advocatum debent peragere in iudicio, nisi sit iudicium.

Idem Nobili viri Mathias de Campania.

Examinata causa, quae verius inter eos Campaniam: [1 & infra.] Actionem, quae iure patronatus ejusdem ecclesiae contra praefatum intendebas, incongruentem cognovimus & impropiam. Quia cum testes induxeris ad probandum quod praefatus A. vicedomus ecclesiam eandem tamquam quaesitram accepit, tu jus patronatus ipsius ecclesiae sivebas: profecto nec rei vindicationem inter eos ipsius restitutionem poteras postulare. Unde inter nem tuam in hac parte pronuntiamus non contra solventes eisdem milites ad eadem. Ita tamen quod si congruentem & aptam intentionem volueris respondere tibi nihilominus teneamus.

[1 Super ecclesia d. Angeli de Casa parva ultra montem & attestantibus intellectis, inspectis voluminibus & libris iniquis indagatis, perpendimus evolvere, quod antea contra te vicedomus Sabini, dicebatur super eadem negotio posse, contra formam iuris, & consuetudinem ipsius ecclesiae. Verum non obstantem confirmatione f. nos. C. p. p. n. quae confirmat illud, sicut providum latum fuerat, & ad omnia praeterea decrevimus ipsum irritum & inane.]

Idem Magistro & Fratris milana tempore in Italia constituta.

Ubi deputati & infra. Acceptimus, quod contra tam seculares, quam ecclesiasticas personas, non habetis in domibus vestris praepotes, ut in vestris sequendum suam iustitiam non edimant, nec publicum non sit eis super litigiis negotiis, quae sunt in iur.

a Require supra, de offi. & p. iud. dicitur. b Item suam. c Roma. alt. Rev. a. d. C. p. p. n. confirmat. ut in vel in mil. e Campaniam. f In iur. precum. C. de lib. causa. & l. item apud Ludovicum. g In iur. de injur.

197
... qui pariter de veritate studii inhaerere, illud alte-
... quare in reparatione eorum quod eorum ipsi generatio
... est nota: qui undecunque venerint gratia divina
... hunc modum habebit exequatur officium sui ordinis, ex
... legatione mandanti requiritur suae notio nationis. Ne quis
... in professione causarum praeceptores eosdem ad
... quodam vel respondendo occasione huiusmodi repellat, a
... prohibitionem praesentium inhibemus.

CAP. XVII.

Prælati debent laici de clericis appellatione frustratoria non ob-
... hanc actionem facere: ad seculari iamen forum clerici à laici tra-
... hantur debent esse data ipsorum praetorum negligentiam.

Idem Verulam. Episcopo, & Abbatibus de Toleto.
Quibus & quanto, & infra. Præcipiatur ex parte
... quibus partibus, ut laici de clericis conquirentibus
... hanc iustitiam exhiberi. Non obstantibus
... conditionibus frustratoris, quas in eorum gravamine
... clericis frequentes opponunt. Ne pro c defectu iustitia
... clericis habetur à laicis ad iudicium seculare: quod omni-
... bus prohibemus.

CAP. XVIII.

Inductus ut provocatus per consensum causam, quam habet
... in iudicio reconvenitur h. d.

Idem. d.
Casum, & que inter Abbatem & conventum Vin-
... d. & Archidiaconum Carnoten. super quibusdam
... pœnitentibus veritur, vobis & Archidiacono Parisien.
... commississe: [1 & j.] Quia verò cum eun-
... dem Archidiaconum similis pene causa contingat, nimis
... favorabiliter parti alteri videretur f. nos te fili decane lo-
... quibus Archidiaconum iurrogantes, mandamus, quatenus
... non obstantibus prioribus literis) in causa ratione pra-
... vici procedatis.

CAP. XIX.

Si iudex de principali & exceptionibus praedictis simul
... proponatur, non per principalem lite non contestata testes recipiunt,
... licet de ea respondeat.

Honoris III. Archiepiscopo h Remensi, & De-
... cano i Berimense Colen.
... diacono.

Prohibita nobis R. Virdunen. electi petitio, declara-
... ta, quod cum super facto electionis lux, h. Archid.
... ac quoniam canon. Virdunen. & adversariorum suo-
... rum procuratores ad nostram audientiam l accessis-
... sissent, Parisien. Episcopo & iudicibus suis sub certa
... forma literas nostras direximus inter alia continentes,
... ut quavis, qui forent evocandi super propositis & aliis
... negotiis, quos contingebat inquirere veritatem: [1 &
... infra.] Cum autem idem electus, quibusdam ex his, qui
... contra eum negotia, conspirationem, & quibusdam ex-
... communicationem in modum exceptionis objiceret,
... se h obsequi probaturum, praefati iudices interlocuti
... fuerunt, quod de his & principali negotio simul inqui-

renter nolentes, quasi non iudices, sed inquisitores exi-
... stent, super dictis exceptionibus ipsius electi probatio-
... nes admittere: seu pervertendo juris ordinem, de pra-
... missis exceptionibus & principali pariter per se inquirere
... intendentes, & procedentes etiam ad receptionem tes-
... tium lite nondum super eodem negotio contestata:
... quare praefatus electus nostram audientiam appellavit:
... [2 & infra.] Quia verò non in modum inquisitionis, sed
... commissionis negotium exiit delegatum: mandamus,
... quatenus si ex dictis gravaminibus vel aliquo ipsorum
... appellatum confiteri, revocato in irritum quicquid post
... appellationem huiusmodi in veneris adentatum, in cau-
... sa ipsa iuxta priorum continentiam literarum ratione
... previa procedatis.
[1 Et istos quos nominari contingeret iuxta consuetam eccle-
... siæ formam, ad testimonium compellendo & prescendendo partibus ter-
... minum competentem, quo per se vel per procuratores idoneos nostros
... se constitutus praesentent, iustam sententiam recepturam partibus
... ergo citatu non fuit processum in aliquo prima die. Cumq; decem
... de parte adversa secundo termino comparerent, & fuissent, si electio-
... ne se opponeret, iura requisitis, septem eorum respondere nolentibus,
... ad agendum tres se residui obtulerunt.]
[2 Humiliter supplicans ut cum litera ad ipsos iudices obtenta,
... non inquisitionem, sed commissionem sapiant, prout apparet ex
... continentia eandem, quod ab ipsis factum est post app. ipsius re-
... vocare in irritum & causam alii committere dignemur.]

CAP. XX.

Lapsa triennio non obstante, potest delegatus in causa sibi com-
... missa procedere.

Idem magistro Thierredo canonico Bononiensi.
Venerabilis frater noster Archiepiscopus Ravennas
... proposuit coram nobis, quod cum deciso causa, quae
... inter ipsum & communitatem Cerviae super iurisdictione
... civitatis Cerviae, & quibusdam aliis articulis veritur, sit
... per subterfugia & cavillationes eorum per triennium pro-
... rogata: dicti Cervien. adherentes instantiam iudicii per
... decursum triennii perisse, respondere sub tuo examine
... recularerunt: [1 & infra.] Mandamus, quatenus excep-
... tionem huiusmodi non obstante, in negotio isto procedas
... iuxta traditam tibi formam. a

[1 Consuetis tergiversationibus processum impeditentes dicta
... causa. Nolentes igitur ut ejusdem causa decisa ulterius prorogetur
... praesentibus tuis auctoritate.]

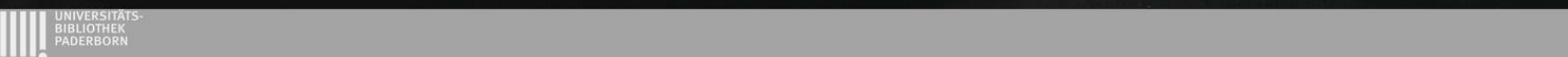
CAP. XXI.

Alter obtinens in possessione curiam iudice rei, non tenetur coram
... eo iudice super proprietate respondere si eisd prius alterius fore, h. d.
... Et est casus notabilis.

Idem Episcopo b & magistris T. & B. Praten. Bo-
... nonia comorantibus.

Significaverunt nobis olim, Abbas & conventus fan-
... ctæ Mariz de Florentia, quod Florentina potestas
... pro eis contra communitatem castri de Signa. super pos-
... sessione vel quasi juris ibidem eligendi rectorem (quod
... ad se pertinere dicebant) definitivam sententiam promul-
... gavit. Sed postmodum Abbatem & conventum
... praefatos ipsa potestas coegit communitati praedictæ super
... proprietate vel quasi memorati juris in seculari iudicio
... respondere. Vnde vobis in iunximus, ut si ita esset,
... cogereis communitatem eandem electum à monachis
... in rectorem admittere, audituri postea, quæ par-
... tes super proprietate vel quasi praedicti juris ducenter
... proponenda: [1 & infra.] Verum pars altera inter a-
... lia excipiendo proposuit, se tunc respondere coram vobis
... de jure non teneri, cum tempus propter vindemias
... existeret feriatum: respondente syndico monasterii hoc

a Vid. ad legatum & Lad rem mobilem, de procura. & l. 2.
ff. de iurisd. am. iud. b Bononiens. c praedictam eandem ele-
... ctam, &c.

malitiose proponi: ut videlicet causa protrahatur, tempus regiminis electi praedicti inutiliter elabatur: [2 & infra.] Mandamus, quatenus hoc non obstantem in negotio, ratione pravia, procedatis.

[1] Ut causam sicut iustum exco[m]municati decerni, non obstante statu quo libet contrario ecclesiastica libertas, sita quid Abbas & conventus praedicti compulsi sunt super hoc litem contestari in iudicio seculari. Nuper enim referente Abbate & conventu didicimus, quod cum de literis, a nobis super hoc abentis ad ipsius communitati notitiam pervenisset, Syndicus eius exhibito coram iudice potestatis calannia iuramento citari fecit Abbatem, quod coram illo saltem simile iuramentum, & us per hoc renunciare appell. literis intelligatur: idem Abbas ipso facto ut pro convicto si hoc facere recusaret haberetur. Cumq[ue] praesentem communitatem ad praesentiam nostram sepius & peremptoriis citasset, Syndicus eius se velle dilatorias exceptiones proponere protestans, terminum quo ad faceret vel super principali responderet negotio statuit, ad quem idem conventus sui praefatus paratum se pro posse alio tempore literas nostras per sui gratiam falsi & veri suppressionem abentis.]

[2] Quod apparebat ex eo quod per nuncium potestatis, Abbatem sui prohibentem, ne communitatem eandem extra Florentiam, districtum in iudicio conveniret, quare praenominatus Abbas & conventus humiliter petierunt, ut observare huiusmodi malitiosum designarent. Quare circa dist[ri]ctum.

DE FORO COMPETENTI. TITVLVS II.

CAP. I.

Clericus coram suo Episcopo conveniri debet.

Ex concilio Chalcedonen. 4

SI quis clericus b adversus clericum negotium habeat, non deferat Episcopum proprium, sed prius apud ipsam actio ventiletur: vel certe consilio eiusdem apud alios, quos c (utraque pars) voluerint iudicium obtinebunt. d

CAP. II.

Iudex secularis, si clericum per se distrinxit vel condemnat, excommunicari debet.

Ex concilio Parisensi.

Nullus iudicium e, neque Presbyterum, neque Diaconum, aut clericum ullum, aut minores f ecclesiae sine a permissa pontificis per se distringere aut condemnare praesumat. Quod si fecerit, ab ecclesia Dei, cui iniuriam inrogare dignoscitur, tamdiu sit sequesteratus, quousque reatum suum cognoscit & emendat.

CAP. III.

Rationeres, de qua agitur, sortitur qui forum ibi, ubi rei est. Sic communitur summatur.

Ex concilio Africano.

Sane si Episcopi inter b quos causa versatur, sint diversarum provinciarum: ille primus det iudices, in cuius provincia est locus, de quo contenditur.

CAP. IV.

Episcopus susceptor recusatus, de cuius susceptione notorie constat, potest dare delegatum partibus non suspectum: cuius sententiam poterit per se executum mandare.

Gregorius Bonifacio defensori Corsicae. i

Si quis k contra clericum causam habuerit, Episcopum ipsius aseat: qui si in suspectus fuerit recitatus,

a. Ath. y. ubi referuntur canonici concilii. cap. 9. Burch. lib. 2. de dec. c. 12. l. 1. p. 4. c. 1. 2. & 360. Gratianus. 11. quaest. 1. cap. si clericus. b. Cap. 1. ad tit. in 1. compil. c. utraq[ue] partes. d. al. continent. e. Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. f. iuniores. Burch. g. al. sententia. h. Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. i. Gregorius. 4. p. epist. 76. regis. k. Cap. 2. eod. tit. in 1. compil.

executor ab eo deputetur. Aut si hoc ab eo deest, eodem Episcopo est deputandus, qui pariter de consensu iudices compelliat eligere. A quibus fuerit definitum, ipsius sollicitudine servari oportet omnibus compleretur.

CAP. V.

Super re ecclesiae vel clericis parati laici non adhibentur: sed si probabiliter negent rem esse ecclesiasticam jurisdictionem ecclesiasticam designantem, conveniunt in iudicio.

Alexander III.

Siclericus laicum b de rebus suis vel ecclesiae tenet: & laicus res ipsas non ecclesiae esse tenet, sed suas proprias advecat, debet de re ipsa forensi iudicem trahi. Cum actor forensis trahatur: licet in plerisque partibus aliter de eadem habeatur.

CAP. VI.

Si questio feudali est inter clericum & laicum, cognoscitur in feudo: sed eo negligente, cognoscitur delegatum. Pote[n]tiam negligentiam datus, h. d. feudum dicitur g[ra]m.

Idem.

Ex transmissa a nobis infirmatione B. C. & A. militum f ecclesiae tu: intelleximus, quod quid de g Cassaville eos super quadam possessione contra Treccn. Episcopum transisset in causam nobilitatis. b. pis) b eorum dominus sub debito fidelitatis et obsequio de seculari feudo in iudicio ecclesiastico conveniret: [1 & 7.] Per dominum feudi causam minari. Et si ipse malitiose distulerit, tu et d[omi]num nem imponas.

[1] Haec praefatus Episcopus in eis velat amandationis sententiam promulgavit. & 7.

CAP. VII.

Per dominum feudi secularium pro ecclesiasticam, quod si in terminari debet, etiam si vultis sua vobis: & si possidentur domini, non potest unus cognoscere, maxime de aliquo feudo ad eam pertinet. h. d. feudum dicitur g[ra]m.

Idem.

Verum i quoniam de quibusdam feudis praeposito quaestio mota fuit: statim de praeposito Episcopus fuerit in Ecclesia & consecratus, de feudo sub suo iudicio cognoscatur, si ad ecclesiasticam actionem perveniat: alioquin beneficiarii (sicut iustum fuerit) relinquatur.

CAP. VIII.

Malefactores ecclesiarum in utroq[ue] foro conveniri possunt.

Lucius III. i

Cum sit m generale, ut actor forensis in rebus [1 & 7.] Verum quoniam secularis iudex adhibenda iustitia personis ecclesiasticis in sepe remissis, in favorem ecclesiae est introductus, et iudices suos, qui sacrilegi sunt censendi, venialium eorum rectores possint sub quo maluerint iudicari.

[1] Conveniendus est ut apud iudicem seculari conveniantur, sed si iustitiam exhibere non possint, quocumq[ue] causa fuerit negligentem, quia iudicium de feudo ecclesia de crimine illo, sententiam potest in sui jurisdictione ferre.]

a. Post concil. Later. part. 1. c. 7. b. Cap. 1. ad tit. in 1. compil. c. Episc. Trever. d. Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. f. Trever. g. Calte. h. Car. i. l. 1. p. 1. compil. k. In Cod. Bar. cons. vel cognoscitur de feudo l. al. idem. m. Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. n. l. 1. p. 1. compil. in hoc genu. & l. placet. G. de Episc. & cler.

CAP. IX.

Causa clericorum secularium iura, non secularium consuetudines...

Celestinus III.

Quod a clericis [i. & infra.] Mandamus, quate...

CAP. X.

Latus laicorum super re civili coram iudice ecclesiastico convenire...

Innocentius III. Verceilensis Episcopi.

Inter alia suscepto [i. & infra.] Mandamus, quatenus...

Inter alia suscepto [i. & infra.] Mandamus, quatenus...

Inter alia suscepto [i. & infra.] Mandamus, quatenus...

Inter alia suscepto [i. & infra.] Mandamus, quatenus...

Inter alia suscepto [i. & infra.] Mandamus, quatenus...

CAP. XI.

Quod laicorum coram iudice ecclesiastico convenire non potest...

Quod laicorum coram iudice ecclesiastico convenire non potest...

Quod laicorum coram iudice ecclesiastico convenire non potest...

ditate sua nocetur agitari, vobis commissimus terminandam...

[i. Nobis nihilominus intimare procerans quod in curia sua...

CAP. XII.

Clericus non potest constituere filios iudicem laicum, etiam si...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

Si diligenti [i. & infra.] Adversus teulque ad hoc...

209
communicationis forte poterunt proferre sententiam, non tamen debuerunt super principio negotio definitam sententiam, lite non contestata, proferre: praeclara causa sententiam, imo causas denunciamus & in-
tentes. Unde Tiren. Archiepiscopo de dimissis in mandatis, de ecclesia S. Marci instrumenta restituit: & etiam un-
versis, quae huiusmodi occasione sententiae, per se, vel per
alios, occupavit.

[Ad praesentiam nostram ven. f. n. Paphen. ep. ven. f. n. Acha-
e. iudex & brixen. Episcopus nobis literas praesentavit, sen-
tentiam revocantem, quam super causa qua inter ven. f. n. Thyren.
Abbas & ipsum ven. f. n. Paphen. ep. ven. f. n. Marci, ex altera
parte, praesentavit, adhibentem etiam eundem
Episcopus memorat per suas literas, quod cum causam ipsam de
matrimonio super suscipere terminandam, partes ad suam presen-
tiam adduxerit. Sed paphen. nec eorum literas, in quibus
mandata super rem et ad expressum recipere voluit, nec eorum se con-
silia praesentavit, sed secundo citatus, licet nec literas eorum res-
pondit, nec in appa-rit, prout absentia sua causae alle-
gavit, & nihil in eorum litterarum tenore, petitis etiam inducit
et regit, ad ea licentibus abesse, se statuto die ad eos redire
promittit.]

CAP. III.

Ut lite non contestata rem esse contumax, si fieri poterit, mittitur
alio in possessionem, causa contestata: alia rem excommunicabi-
tur.

Idem Episcopo Brixien. f.

De fraternitatis devotione: [1 & 7.] Consultatio-
nem taliter duximus respondendum, quod si rem
lite non contestata, & se absentat contumaciter: talis
causa est, quod actor possit in petitarum rerum possessio-
nem induci, est in eadem causa custodia inducendum.
Quod si causa talis fuerit, quod idem in possessionem ne-
quiter intrinseci d. ut juri pareat, per censuram ecclesia-
sticam esse contumacem compellendus.

[Consultatio praesentis, utrum si aliqui status legitime per-
sonae potest mittere, iudex lite non contestata, contra ipsam
causam sententiam pronuntiare, ut idem affectus tunc appellatur,
sicut iudex si consensum repraesentat, ad quod.]

CAP. IV.

Recursum facta contra non contumacem, lite non conte-
stata in causam non contestata est nulla.

Idem de d. n. & Henrico e Abbatis Avel.

& Carni. d. i. c. f.

Accedens ad eadem Apostolicam nobilis vir Gu. g.
viccomes nobis exposuit, quod cum Corisopiten.
Episcopus comitem Britanniae proxima linea consan-
guinitatis adtingat: & Archidiaconus eius sit clericus
non contestatus (qui eadem viccomiti est adversarius prin-
cipalis, utpote qui uxorem h. suam, & terram publice
detinere praesentavit) & magister P. de terra uxoris suae o-

mnibus, eum rursus favens eidem, & omnes sub di-
bitate existant comitis memorati, nec nisi per districtum
iudicium, potest accessus ad eos, & ipsi (quibus causa in-
ter eos & uxorem suam commissa fuerat) nunquam
in solennem (nisi in terra inimicorum suorum) locum &
terram assignare, quo sine motis periculo accedere
non audebat: & licet literas non habuit de condu-
ctu, si tamen mitti ei fuissent, non debebat se credere
suis capitalibus inimicis: [1 & 7.] Mandamus, qua-
tenus cum propinquiores suis terrae nobilis tam dicitur,

[1 & 7.] Mandamus, quatenus cum propinquiores suis terrae nobilis tam dicitur,
a. Vid. L. d. i. c. de condi. ex leg. b. Ca. 3. eod. tit. in 3.
amplic. e. ad absentem r. f. d. introduci. e. de Curia
D. de de. d. n. f. n. Abbatis. f. Ca. 4. eod. tit. in 3. compulsi.
p. 1. l. 1. l. 1. Ex quibus enim harum causarum oritur in-
iusticia, quae per D. H. tradit Marjlan l. 1. s. praeterea, ff.
de quaest.

quam sua, & causa ipsa per vos commodius valeat termi-
nari, cum ad vos securus a pateat accessus) utrinque
partibus convocatis (si vobis confiteri, quod ante litem
legitimè contestatam, vel post appellationem ex promissis
causis interpositam, testes super consanguinitate con-
tra matrimonium absque culpa contumaciae recepti fuisset)
vos ad testationes huiusmodi decernatis irritas & in-
anes, compellentes dictam nobilem, ut revertatur ad vi-
rum suum (quem in consuetudine dimisit) ita quod postquam
ipse vir plenariam restitutionem habuerit tam uxoris,
quam terrae causam super matrimonio audiat: eamque
sine canonico terminetis.

[1 Sed quia lite non contestata super consanguinitate testes re-
cipere praesumpserunt: & infra. Cur rigore in matrimonialibus
causis non tam ad disjungendum quam ad coniungendum debeant
existere promptiores, ne forte quod Deus coniunxit, homo non separe-
re praesumat. d. l. c. p. a. f.]

CAP. V.

Lite non contestata non recipiuntur testes regulariter super prin-
cipali. Fallit in casibus hic annotatis: scilicet cum temerit de
morte, vel absentia diuturna testium: tunc enim servata solemnitate
hic postea possessioni etiam lite non contestata testes examinari. h. d. v. f.
que ad 4. p. r. d.

Idem.

Quoniam e frequenter in dubium revocatur a iudicibus, an lite non contestata testes recipi valeant, auctoritate praesentium duximus declarandum, regulariter verum esse, quod lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum. Nisi forte de morte testium timeatur, vel absentia diuturna: in quibus casibus, cum civiliter est agendum (ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur) testes, & valentiam dicitur, & alii testes (de quibus aliqua rationabili causa timeatur) etiam lite non contestata sunt proculdubio admittendi, seu pars conventa sit contumax, seu sit absens absque malitia, aut conventi non possit. Sed si actor non venerit ad verfarium intra annum, ex quo conveniri poterit, vel saltem receptionem huiusmodi testium non denunciaverit illi: adtestationes sic receptae non valeant, ne forte hoc procurer in fraudem, ut processu temporis exceptiones legitimae ad repellendum testes, vel alia locum habere non possint.

Cum agitur de matrimonio carnali vel spirituali, possunt contra contumacem etiam lite non contestata testes recipi, & sententia deest intra ferri. Si vero reus est absens, sed non contumaciter, tunc in carnali non proceditur, sed expectatur absens. In spirituali vero, si agatur de contratto, statuitur iuribus antiquis: si de contrahendo, expectatur absens per sex menses. Sed de hoc ultimo, quando agitur de contrahendo, dic bodie ut in cap. quam sit. & cap. cupientes. ad elec. in un. ubi aliter est provisum. h. d.

Porro speciales causae possunt occurrere, in quibus casualiter est aliud observandum, ut (verbigratis) si sit per alicuius electione, vel copia maritali d. quae sit moveatur, tunc enim (ne propter longam moram in spiritualibus & temporalibus patiat ecclesia laesionem, vel viro sine mulieri formationis occasio praebeatur, maxime cum propinquitatis gradus opponitur lege divina prohibitus) in huiusmodi casibus (si contumax appaeruerit, in quem fuit actio dirigenda, seu quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, seu quia malitiose seipsum occultat, & seu quia impedit, ne possit ad eum citatio pervenire) testes lite non conte-

a. Securior. b. utriusque. c. Cr. eod. tit. in 3. compulsi.
d. contrahenda vel contracta, sed in qui abest contumax est, & sic variata h. f. g. si autem. sermo. h. f. g. l. o. m. And. e. vide l. con-
tinnacia. causa non s. de reg. iur.

stata sunt merito ad utrendi, & nihilominus (si de causa liquet) ad definitivam sententiam procedendum. Si vero aliter absens fuerit, & agatur de spirituali conjugio inter ecclesiam & praelatum jam contracto, electione maxime confirmata, illud in hoc articulo volumus observari, quod super expectatione talium personarum in sacris est canonibus definitum. Quod si forsitan agatur de spirituali conjugio contrahendo: is qui est in praelatum electus, per ipsorum sex mensium expectetur, nisi (pensatis negotiorum circumstantiis) per superioris providentiam magis vel minus fuerit expectandus.

Si autem de carnali conjugio sit agendum, tandiu alteruter conjugum expectetur, donec de ipsius a obitu verisimiliter praesumatur: quia cum sine culpa sit absens, ut si captivitate, vel aegritudine, aut alio iusto impedimento forsitan teneatur, aut etiam propria, sed non malitiosa voluntate in remotis partibus moram facit, ut de facili vel in brevi citari non possit: ei quidem praesudicari non debet, cum habeat forsitan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obstant, quod de lapsu carnis possit opponi: quoniam in conjugio casus multi occurrunt, in quibus conjuges sine culpa, sed non sine causa contumaciter coguntur.

Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per vitam inquisitionis possessio regis sine litis contestatione recipi, & etiam publicari, h. d. sig. ad 4. In alius vero.

Sunt & alii casus similiter & speciales, in quibus absque litis contestatione legitime possunt testes produci, ut quando excessum inquitio, vel testium publicatio imminet faciendae. Si resu lite non contestata est contumax, & agitur reali, mittitur actor in possessionem rei petite causa custodia: quam tamen recuperat reus veniens intra annum, si offerat cautionem de stando iuri, & restituat expensas: post annum vero lites non servantur, non auditur, nisi super proprietate. Sed si convenitur reali, quoniam auctore non possidet, nominabit Dominum in iudicio, & statuetur ei terminus, intra quem faciet Dominum comparere: qui si intra terminum non venerit, iudex illum citabit, quo adhuc non veniente, iudex mittit alterem in possessionem veram. Si vero reus contumax convenitur actione personalis, mittetur actor in possessionem bonorum ipsius rei, pro modo debiti declarati: & prima mobilium, secundo immobilium, si mobilia non existant: vel excommunicabitur reus, h. d. sig. ad finem.

In aliis vero casibus prudenter est attendendum, utrum contumax reali actione, an personali conveniatur. Si reali, mittendus est actor in rei petite possessionem, ut ratio adfectus reus veniat respiciendus. Qui si venerit intra annum (iudicio sibi praestita cautione, & ac exhibita satisfactio congrua expensarum) possessionem recuperet. Quod si cautionem offerre neglexerit intra annum: actor post annum verus constituatur possessor: super proprietate duntaxat adversae parti defensione legitima reservata. Quod si super rebus immobilibus quilibet conveniatur, qui eas possidet nomine alieno, debet statim in iudicio Dominum nominare, certo dierum spacio a iudice & statuendo, eoque ad eius notitiam perducendo, ut vel ipse veniens, vel idoneum dirigens responsum, actoris intentionem excipiat. Si vero posttempus indultum, quod dispositum est, noluerit adimplere: tanquam lite, quae ingreditur ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est,

a Quot modi: prohibetur aliquis mortuus docet Odsfr. in lib. fin. C. de facto. eccles. Cyn. in l. si quidem C. fil. matr. Maranto in leg. is post. ubi ponit 2. modos. b De modo probandi iustam absentiam vid. in l. penult. §. ad crimen. ff. de publ. iudic. c In antiquis, casus speciales in quibus similiter, &c. d Vid. l. cum clericis. C. de Episc. & cleric. e al. finendo.

ad interrompendam praescriptionem iureiuramentum contestata, Dominum possessionis iudex citari & testibus legitimis evocabit: & tunc ipso in eadem libertate manente, negotium summum ex officio possessionem ipsarum rerum ad eorum numerum non dabit: omni allegatione absente super principio reservatione reservata. Si autem super personali actione conveniatur, vel mittendus est actor in possessionem mobilium ipsius, vel immobilium, si forte mobilium habeat, pro modo debiti declarati: vel in contumacem est ecclesiastica sententia profertur: in taliter, quod alterutra pars, quae magis timere debet, iudex a principio sit contentus: ad alteram tamen non processurus, si hoc meruerit proterviam committens: qui veniens intra annum, vel post annum non audietur iuxta distinctionem in alio casu superius notatam.

DE IVRAMENTO CALUMNIAE. TITVLVS VII. CAP. I.

Clericus in causa ecclesiae sua iuramentum calumniae praestitisse committere: & per se jurare non cogitur, nec debet sine iuramento sententia.

Honorius secundus.

Inhaerentes vestigiis praedecessorum nostrorum centum graviores quaestiones per summum honorem terminari: [i & infra.] Legibus ita peremptorius esse cautum, ut nullus clericus praescripsumat. Alibi vero reperitur scriptum, ut contra non tales personae in primo lites exordio libere permissum calumniae, propter quod pleniusque veniant iudicium clericis iurandum praestare debent, praeter officium delegare: qui illud constitutionem ecclesiae ubi clerici iurare prohibentur a [c.] Augustinus in Constantinopolitans clericis promulgatum. Nihil aliud idcirco ad alios non creditur pertinere. Veritas ista auferatur, secundum etiam descriptioem nostrae d. H. quondam Imperatoris, quae iam iure habet & infra. Eius itaque interpretationem concordantes & divi [Marci] constitutionem ita interpretari non decernimus, ut ad omnium ecclesiarum clerico generaliter pertinere iudicetur. Nam cum iuramentum constitutionis decreverit, ut canones Patrum, non legibus here oporteat, & in nonnullis Patrum canonibus reservatur, ut clerici omnino iurare non audeant, quod est, ut totus clericalis ordo a iuramento calumniae stando sit immunis. Praeterea futurum Principis iuramentum talis esse dignoscitur. Notitiam (divina & humana legis intentione servata) decernimus & impeditur

a Distio, tribus, deest in vob. v. ex Regum p. de compilatione. b In impresso Honor. 2. sed ex editione veterem lectionem restitutum. c Honorium factum imperatorem ut etiam observat Cont. cum ex ordine Capis. Augustinus in Henricus Imperatoris mentione in hoc capite. habet: vultus Eugenius & fidei circa annum Christi 1158. Imperatoris. Habebat hoc decretum post eum. Lateran. sed. Honorius 2. & cap. 2. eod. titul. in i. compilatione. d. deum Honorius 2. in vob. Martiano. ut & infra paulo post. et in nonnullis capitulis Gregorius codicibus quales habet, sic scriptum erat: Imperatoris Marcianus. Ilii autem scripturae: Marcianus & Honorius 2. habetur in vob. ubi additur eam Honorius 2. & Gregorius 2. esse. Ryland. April.

213
 hinc irretractabiliter definitum, ut non Episcopus, non Presbyter, non quicumque ordinis clericus, non Abbas, non aliquis monachus, vel sanctimonialis, in causa quacunque, live controversia, seu criminali, seu civili, interrogandus compellatur, quilibet ratione sua nove-rit, in ratione defensionibus, si expedire ecclesie sua nove-rit, huiusmodi officium liceat delegare. Verum cum hanc moderacione, ut Episcopus in consilio Rom. Ponti- fices, ad quoscunque clericos in consilio prelati suo minime iurare adbeat. Omnibus autem Episcopis, & universo clero, in consilio debere mandamus, ut si quis in illam consuetudinem, veniam sibi deinceps noverit denegari.

[*Ad hunc statum diligenter consilio inquisito, duximus ad hunc statum referre, ut Deo optinante decidamus. Quo- rum.*]

CAP. II.

In spiritualibus causis, de calumnia non iuratur. Idem ordinatus ecclesie. Subd. & magistro Omni bono.

[*Interas a: [1 & infra.]* Sanè Rom. eccl. in his casibus non agitur, iuramentum calumnie nec dare, nec recipere consuevit: eo quod tales cause non exle- gitime solvantur, sed ex canonum æquitate finem debi- tum faciunt: canones autem iuramentum calumnie in spiritualibus causis nulli proferunt. Unde con- sideratione de iuramento calumnie præstando omittit, ad alterius discretio vestra procedat.

[*De iuramento sua benigne recepimus, in quibus utrum in ea causis que ante ven. s. n. G. Bonon. Episcopum, & dil. fil. A. Pa- damum, Abbatem, sub vestro examine agitur iuramentum calu- mnie præstare vel recipere conveniat requisivimus.]*

CAP. III.

Principis persona non indistincte relevatur ab onere iurandi de calumnia: licet comparet per Oeconomum: sed sibi vel Oeconomo illi defensionem præstata qualitate causa & personarum, h. d. Eugenius Papa.

In præstandis h. causis sacramentum calumnie non præstatur: sed causæ & principali- ter personarum qualitate inspecta, quandoque per ipsas principes personas, quandoque per Oeconomum, qui causam omnino non nesciant, in animam iurantis illud præcipimus præstari.

CAP. IV.

Interrogatus iurare de calumnia, nisi relevet se constituens Oeconomum. Idem Magalim. & R. Neumanfen Epi- scopus.

[*Interrogatus e: [1 & 7.]* Accepimus autem, quod ab Abbate & fratribus d. Clarevallis (sicut ab aliis) recipitur calumnie iuramentum. Ad quod faciendum esse cogere non debemus. Sed (ne aliena iura videantur violari) occasione illicite detinere, & ipsi à causa sua recedant, si ex parte ipsorum prædictam iuramentum, cum non postulare, non fuerit præstitum) eisdem præ- cipimus, ut in suo monasterio Oeconomum statuunt: qui pro eis petere & excipere, atque iuramentum de ca- lumnia (cum necesse fuerit) valeat exhibere: [2 & 7.] Tu vero frater Neumanfen, Episcopo Oeconomum i- terrogatus, qui in tali officio conveniens ipsi mo- nasterio videatur.

[*Ubi iuramentum legi & sanctorum Patrum insinuationes eccle- siæ vestre receptis in conspectu Dei servatio præstatur & al- terius, & nullatenus negligens vel per turbatorem qua sacro or- dine constituit, irrogari permittunt.]*

a Cap. i. c. i. in i. comp. & post conc. Lat. sub Alex. 3. c. 17.
 b Post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 23. c. 3. & c. 4. c. d. tit. in i. comp.
 c Cap. i. c. i. in i. comp. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 23. c. 4.
 d Tractatus ubi, vet.

[*2 Idem per a. f. s. v. m. g. essem fratres qui in ista causa sunt, sicut vultis exigit, plenus instruat, ut de cetero sua iura per hoc non possint amittere, & alia quantum iustitia permittit, in sa- lubris causis debent facere.]*

CAP. V.

Clerici etiam in omnibus causis iurandi de calumnia, contraria consuetudine non obstant.

Lucius III. Helien. a Episcopo, & Archid. Norvici.

Æterum, quia h. novis moribus, nova convenit an- tidota preparari: mandamus, quatenus in causa si- de iuramentis, quæ inter R. clericum de sancto Albano, & (I. & F. canonicos) London. vertitur: ad veritatem elici- endam, appellatione cessante præstari faciat, ab utraque parte calumnie iuramentum: consuetudine, quæ legi contraria est, non obstante.

CAP. VI.

Procurator vel Syndicus universitatis ecclesiasticae vel secularis, de calumnia iurare potest, h. d. Innocentius III. Episcopo Placen.

Um causam e que inter Raveninatem Archiepiscopum, & commune Aventinum (super villa Luca, ac quibusdam aliis) vertitur: delegatis iudicibus duxerimus committendam, & iidem in negotio minime processissent: nos partibus dedimus in mandatis, ut pro ipsa causa nostro se conspectui præstarent, quorum procuratoribus cum instrumentis de rato, in nostra præsentia constitutis, peritorem ipsius Archiepiscopi pro procuratorem ejus fecimus exhiberi: & ad eam partem alteram respondere, ac interrogacionibus & responsionibus reductis in scriptis, & lite coram nobis plenissime d. contestata, fecimus calumnie iuramentum ab ipsis procuratoribus utrinque præstari.

CAP. VII.

Episcopus iurat de calumnia, si per seipsum elegit litigare, propositum tantum, non tactis Evangelis. Si vero per Syndicum litiget, per illum poterit iurare, h. d. Gregorius IX. Episcopo Bolacens.

Um in causa pecuniaria (quam inter te & R. e motam esse proponis) non per te, sed per Syndicum, vel actorem elegeris litigare, per illum quidem præstandum erit calumnie iuramentum: quod h. per te ipsum, propositis tantum, sed non tactis Evangelis (sicut in dicen- do testimonio) à te videtur huiusmodi iuramentum exhibendum: & infra.

Alter resistendo iuramentum calumnie sine causa, cadere debet ab instituta actione: res autem debet haberi pro confessio, h. d. c. i.

Pœna verò recusantis hoc iuramentum cum præstan- dum fuerit, est ut actor ab instituta cadat actione, res autem haberi debeat pro confesso.

DE DILATIONIBVS. TITVLVS VIII.

CAP. I.

Summa sit: (ne videatur convenire rabi, de appellacionibus.) Citatio vocatoria cum peremptoria non debet esse nimis brevis, maxime ubi de rebus ecclesiasticis agitur: nisi necessitas aliud suggerat.

Alexander III. Cantua. & Vigor, Episcopus.

ILECTI s. filii, Abbas & monachi de H. nobis insinuare curant, quod cum causam, quæ vertitur inter ipsos, & moniales de

a Ut in c. a. infra de fide iuss. b Post concil. Lat. sub Alex. 3. p. 23. c. 1. & c. d. eod. tit. in i. comp. c. C. i. eod. tit. in 3. comp. d. al. legitime. e. al. M. f. Post concil. Later. sub Alex. 3. p. 23. c. 1. ubi est nigra salti species.

Leden. super ecclesia de Alten. Decano & Archidiacono Lincon. commiserimus terminandam: ipsi timentes se à iudicibus agravati (eo quod ad primam citationem terminum sibi nimis brevem & peremptorium statuerunt) a ad nostram audientiam duxerunt appellandum: [1 & infra.] Quia (vero) non spectat ad iuris ordinem, diem peremptorium, maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur (nisi forte necessitate urgente) taliter maturare: mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum, si quid inveneritis post appellationem huiusmodi attentatum: in causa juxta priorum renorem licentiam procedatis.

[1. Noveritur attendenti.]

CAP. II.

Inducie deliberatorie denegantur reo, si per litteras citationis plenè potuit instrui, & deliberare super eis, de quo quartur.

Celestinus III.

Præterea b adjecti, quod cum causæ tibi à sede Apostolica delegantur, litteris citationis scriptum Apostolicum inseris, ut eo viso deliberare valeat, qui ab altero convenitur. [1 & infra.] Quia igitur quid agendum sit in hoc casu, desideras edoceri, taliter tibi respondemus: quod reo ad iudicium legitime c convocato, si ex rescripto sibi transmissio plenè potuit instrui super eo, de quo in iudicio convenitur, inducie deliberatorie non sunt ulterius indulgenda, sed procedendum potius est ad examinationem causæ, & finem ei debitum imponendum.

[1. Cumq; non ad primam & secundam canonicam citationem, sed ad tertiam tantummodo reus veniat aliove ad omnes citationes veniente, & ipse alio intentionem suam in iure proponat: reus revocationis ejus intendens, tunc primò deliberatorias requirit inducias, cum alio eidem authenticam offerat, ut concordet, cum rescripto: quia in prima citatione rescripti, afferens etiam quod longo citatus spatio, si voluerit, plena tempus deliberationis potius habeat.]

CAP. III.

Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui positi in litelle, non inducie deliberatorie danda non sunt, si per expressa potuit reus deliberare super ambiguitate illa, vel generalitate, h. d.

Honorius III. Florentino d. Epi-

scopo.

Litteræ tuæ ac petitiõ & Presbyteri sanctorum Priscæ & Aquilæ de urbe, nobis exhibita continebant: [1 & infra.] Idem Presbyter contra nobiles viros A. & G. Ilyellum ecclesie sue nomine obtulit: continentem, quod pensio de possessionibus soluta non fuerat ipsi ecclesie, elapsis jam tribus annis & ultra. Nobilibus vero ipsi perentibus, ut explicaret ipsi spacium, quod per hanc adjectionem, & ultra, significari volebat: & ipso Presbytero expiiente, quod septem annis fuerat in dictæ pensionis solutione cessatum: iidem dicentes libellum esse huiusmodi expressione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias: quas quia denegasti eisdem, ad nostram audientiam appellaverunt. Nos igitur appell. huiusmodi frivolum reputantes, mandamus, quatenus ea nequaquam obstant, in negotio illo ratione prævia procedas juxta priorum continentiam litterarum.

[1. Quod cum causam qua inter ipsam Archipresbyterum ex una parte, & nobiles viros A. & G. de Glicia. & G. & fratres eorum,

a Vide l. consummatio ff. de re. jud. & l. tres detinuit dicitur. l. quomodo & quando iud. b Ci. eod. tit. in 2. comp. c evocato. d al. Ferrar. et Florentino. e Archipresb. eod. S. Pauli in velle Rom. præf. Abbas unus: & hinc ead. l. de servitute vi. pre. card. Quorum unus est pres. cardinalis S. Priscæ. Ergo Presbyteri, legendum, non Archipresbyteri, in omni. n. n. n. n. n.

& filius ex altera super quibusdam possessionibus, & rebus in eorum tur, tibi duximus committendam.]

CAP. IV.

Si citatus in causa ardua de longinquo vocatur per publicum talem, etiam ad locum iudicium, ita quod intra terminum citatus liberare, & alia sua iura offerat ad comprehensum explicationem, in termino respondere non cogitur, si respondere in loco sed habebit veritas inducitur. h. d. in archidiacono.

Greg. IX. Abbatique reus Thom. dicitur, & ab-

chidiacono Thom.

Exposuit nobis Biterrenis. Archiepiscopus & Burdegalen. Archiepiscopo dedimus in e. etiam ut super iure primatis, quam in eo & in provincialibus dicitur Biterrenis. Archiepiscopus se habere propriam ad initium proximè præterite quadragimæ [quod terminum peremptorium assignavimus] per locum procuratorem idoneum, se conspectum nostrum presentaret b. Cuiusque postmodum personaliter vocatus in ecclesie Romanæ subsidio, ad nostram c. ratiorem concessit, Biterrenis Archiepiscopus apud sed. Apostolicam confisus, postulavit inflanter, ut in eodem negotio procedere deberemus. Idem vero Burdegalen. Archiepiscopus ad propria rediit, confisus pro se procuratorem in ipso negotio, cui (salvis exceptionibus) huiusmodi responsibus in respondendo & defendendo, ac alim commiseret, que in propria erat perfusa factura. Peremptorio Archiepiscopo supra dicto, ut præfatus procurator responderet eidem: ille excipiendo proposuit se non teneri, cum pro alia maiori causa, pro publico licet utilitate dictus Burdegalen. vocatus pro alio negotio putari debuisset, & revocandi domum primitum habuisset. Nondum etiam super hoc delibetum suffraganeis suis & aliis, quorum concilium in causa requirit: nec tempus habuerat, in quo ad negotium valuerit (licet expedire) esse paratus. Pars altera contra respondit, quod cum super quibusdam prædicta prius fuerat evocatus, nostræ citationis non fuerat primum mandatum per postquam temporis quoque spacium habuerat tam peritum potuisset si voluisset super causa deliberare prout sicut fecerat cum quibusdam: & commode negotio immineret. & infra. Nos igitur de veritate nostrorum usque ad proximum e. rescriptum Navarræ Dominice dilationem adhuc dicitur indulgendam.

DE FERIIS.

TITULUS IX.

CAP. I.

Diebus Dominicis mercari, litigari, iudicari, vel processum fieri, sed de vespera in vesperam debent celebrari.

Ex concilio apud Compendium.

Omnes dies Dominicos i vespera in vesperam, cum omni veneratione & decorem observentur, & ab omni illicito opere abstinere, nec negotium vel ad penam iudicetur, nec sacramenta (quæ pace, vel alia necessitate) præstentur.

CAP. II.

Estorunt principum & sui fieri debent, ipsorum magnitudinem, & consuetudinem regni, primo. In præcipuo festis & iura festis & primis non fit solennis genus sexis. Si tamen non possit

a Tractatum. b Vid. l. i. & in p. & de can. c alit. presentiam. d Vid. l. altissim. & l. in p. & de can. l. i. in ff. solut. ma. e promiss. f Bando. i. in p. & de can. part. 4. cap. 16. & c. i. eod. tit. in l. compul. velle. G. de can. var. refel. cap. 17.

217
Episcopus ordinem, secundum ordinem modum gemas festi-
tate hoc festi. Romana ecclesia speciale festum de Trinitate non
habet: foris tamen de hoc casu, ecclesia consuetudo. hoc
tenet.

Alexander III. a Tordin. Archiep.
Quoniam in parte [1 & 7] licet scriptum sit, de
festis in vesperam celebrabis sabbatha vestra: fe-
stis tamen principum & finis iuxta eorum qualita-
tem, & diversarum regionum consuetudinem debet ar-
bitri. Et licet magnitudo dierum exigat, prius incipere,
& postea terminari: & infra.

Diebus autem Dominicis & aliis precipuis festivitati-
bus, inter Pascha & Pentecosten, genuum e flexio ne-
cessaria debet fieri: nisi aliquis ex devotione id velit
facere in secreto. In consecrationibus autem Episco-
porum, & clericorum ordinationibus, consecrans & con-
secratus tantum genua flectere possunt: secundum quod
consecrationis modus requirit. Præterea festivitas fan-
cti Trinitatis, secundum consuetudines diversarum re-
gionum, a quibusdam consuevit in octavis Pentecostes:
& alia in Dominica prima ante adventum Domini cele-
brari. Ecclesia scilicet Romana in usu non habet,
nisi a aliquo tempore huiusmodi celebret specialiter
festivitate, cum singulis diebus, Gloria Patri & Filio &
spiritui Sancto, & cetera similia dicantur ad laudem per-
sonarum Trinitatis.

[1] Nihil volumus prudentiam certa cognitione tenere,
[2]

CAP. III.

Propter necessitatem alimentorum, licet diebus feriatis in hono-
rem Dei operi ferri intendat, maxime circa rem tempore peri-
culosam.

Idem Thiburien. Archiepiscopo. e
Iste si veteris, quam novi testamenti paginis septi-
mum diem ad humanam quietem specialiter deputa-
vit. Et tunc cum, quam alios dies majestati altissima
deprecatur, necnon natalitia sanctorum martyrum eccle-
sia deprecatur observanda: & in his ab omni opere servi-
tium cessandum. [1 & 7] Indulgemus, ut licet parocia-
lia vestra diebus Dominicis, & aliis festis (præterquam
in mensibus anni solennitatibus) si alia terre se incli-
narent, eorum captioni ingruente necessitate intende-
re: in quod post factam capturam ecclesiam circumpo-
sitis & Christi pauperibus congruam faciant portionem.

[1] Moxiam cui est omnium provisor ecclesia, est regimen
consequitur, super his que necessitas exegerit, Christi fidelibus tenen-
tibus amandam providere, non ut si quando eos servituti operi, id est
aliquo tempore publici & vidua & vestitui quarendo forte
necessitas ingruerit, volumus ut eis ap. se, misericordia consueta
satisfaciant. Iste siquidem est quid regio vestra qua non multis
diebus desolat, nec in quo populus majorem consuetis habere
satisfaciam, sicuti solent esse, fuisse multorum relationibus
comparanda. Per nos & Pauli & nostra.]

CAP. IV.

In primis, quibus canon prohibet fieri nuptias, ante festum
hujusmodi, non observantur sicut: sed intelligitur de spiri-
tuali conjugio, cum dicitur sequitur.

Clemens III. g
Agellanus tuus, sicut Episcopo, & coram nobis
in parte tua proposuit, quod cum statuta canoni-

a. al. Trid. Archiepisc. al. Thiburien. Archiep. b. Cap. 2. eod.
c. al. compend. Gen. 1. Exod. 16. & 20. Levit. 23. Num. 11. Deut. 5.
c. al. h. l. 1. 2. 3. d. al. consecratione. e. In plerisque, Epi-
scopo pro. Archiepisc. f. Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. Arnald. Al-
bertus in d. de h. l. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

ca declarent nuptias tribus septimanis ante festum nati-
vi. beati Joannis Baptistæ minime celebrari debere; qui-
dam hebdomadas illas absq; interpolatione continuand-
as intelligunt. Alii vero inter festum & ipsas volen-
tes facere intervallum, illud dicunt ob reverentiam festi-
vitate Pentecostes fuisse statutum: quæ in septimanis is-
tis solet intervenire quandoque: & sic à tribus diebus
Rogationum ante ascensionem Domini inchoantes, usque
ad octavum diem post Pentecosten (illis hebdomadis
computatis) illo tantum spacio temporis celebrari nup-
tias non permittunt, earum celebrationem abinde
nullatenus inhibentes. Quia ergo consulti fuimus, utra
istarum opinionum potior videatur: nobis & fratribus
nostris apparuit, quod licet ea sit Roma. eccle. consuetu-
do, ut quocunque tempore matrimonium contrahatur,
consensu interveniente legitimo de presenti: quia ta-
men à septuagesima usque ad septimum diem 6 post
Pentecosten celebrari nuptias non sinuntur, & postea et-
iam tribus septimanis, vel pluribus ante festivitatem fan-
cti Joannis sine differentia celebrantur: posterior consuetu-
do meliori & subtiliori nititur ratione: & sive secundum
canones à septuagesima usque post octavas Pasche: sive
juxta consuetudinem ecclesie Rom. usque post 7. diem
festi Pentecostes (quod caret octavis) nuptias suspendan-
turo: in dominica, quæ sequitur, & deinceps possunt licite
celebrari.

CAP. V.

In feriis introductis in honorem Dei & sanctorum, nisi ob neces-
sitate vel pietate, judicium exerceri non potest, etiam de consen-
su partium: ferii tamen introducti favore hominum partes re-
nunciare possunt.

Gregorius IX.

Conquestus est nobis: & infra.
Prograti, sed expediti decet: & quæstiones debet tam-
en judiciali strepitu diebus conquiescere feriatis, qui
ob reverentiam Dei noscuntur esse statuti: scilicet natalis
Domini, sancti Stephani, Joannis evangeliste, Innocen-
tium, sancti Silvestri, Circumcisionis, Epiphaniæ, 7 diebus
dominice passionis, Resurrectionis cum 7. sequentibus,
Ascensionis, Pentecostes cum duobus 4 qui sequuntur,
Nativitatis Bap. festivitatum omnium virginis gloriosæ:
12. Apostolorum, & præcipue Petri & Pauli, beati Lau-
rentii, Declinationis beati Michaelis, Solemnitatis omni-
um Sanctorum: ac diebus dominicis, cæterisque solennita-
tibus, quas singuli Episcopi in suis diocæbus cum cler-
& populo duxerint solenniter venerandas: quibus uti-
que solennibus feriis (nisi necessitas urgeat, vel pietas
sua deat) usque adeo convenit ab hujusmodi abstinere, ve-
l contententibus etiam paribus, nec processibus huiusmodi
teneat, nec sententia quam contingit diebus hujusmodi
promulgari. Licet diebus feriatis, qui gratia vindictum-
rum vel missam ob necessitates hominum indulgentur,
procedi valeat, si de partium processerit voluntate.

DE ORDINE COGNITIONVM.
TITVLVS X.

CAP. I.

Contra mulierem vindicantem aliquem in martium, admittit-
tur exceptio conjugum: quæ proinde discutienda est, quam super
matrimonio promittitur: & sufficit super ipso principali pro-
munciare. h. d.

Clemens III. Alarico Episcopo. e

a. Vide conc. Trid. sess. 4. in distr. de sac. mari. can. 21. & eod.
sess. de reform. mar. c. 10. & conc. Laticen. c. 32. b. ad septem
dies, ut infra post 7 dies. c. ad debeat. d. al. his, cum duobus
diebus que subsequuntur. e. al. Apertio, ut Alarico ab
Alarico Alarico.

recedere oportet: ponitur enim importunitas plus petiti...

DE CAUSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATIS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Causa possessionis & proprietatis sub eodem iudice terminari de...

Gregorius (dicit) e Sicilia. Legalis provisione decretum...

CAP. II.

Quid sit possessio & petitorio potest iudex recipere proba...

Celestinus III.

De iudicium interrogari sumus & si iudices deputati...

CAP. III.

In possessione & petitorio simul agens, possessionem &...

Innocentius III. Archiepiscopo & canonicis...

Quia ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuocantes in unum...

1. Vid. l. i. ff. de eo quod certo loc. b. plus. c. alii...

bant. Partibus ergo apud sed. Apost. confititur, in auditorum...

CAP. IV.

Idem dicit quo ad intellectum, quod decretali supra...

Um super electione Berthelemiten ecclesie inter Subdiaconum...

1. Alter vero favorem Regium obtineret, cui dicitur...

2. Dicitur. b. alii ita quidem, e. Huius periculi...

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Altera restitutionem petentem, non est audienda reus de proprio sponte, nisi altere confiteatur.

Gregorius IX. S. Episcopo Constantino. Inter multum: a & infra. Conquestus est nobis & huiusmodi ceteris, eius campum ab ecclesia & hominibus irrationabiliter occupatum. Quod si iudicatum fuerit, quatenus omnem contentione possessionem ipsius ecclesie, contentente illo, confirmat se. Insuper per obitatum dictum campum eiusdem ecclesie esse, inique venientem: & si hoc probatum fuerit, huiusmodi edictum est, ut a sua intentione discedat. Alioquin reus ablati reddatur.

CAP. II.

Reus restitutionem beneficii, non obstat renuntiatio facta post spoliationem, quia presumitur non spontanea. Et sermo addit, non voluntarius non spontaneus: quoniam si probetur spontaneus, tunc obstat talis exceptio, vel renuntiatio in beneficiis.

Alexander III. Vigorn. Episcopo. Quoniam curis & perquisitis, quo tempore H. renuntiauit ecclesie: & si sibi confiteretur eum spoliatum, tunc eadem ecclesia renuntiavit: contra eum testes alterius partis, de iuramento, & renuntiatione sponte facta (restitutio facta) non admittit: quia non est renuntiatum, quod sponte iuri suo renuntiaverit, qui renuntiauit. Sed testes eiusdem H. quibus intendit se probare, quod violenter praedita ecclesia fuerit spoliata (demonstrato idonei fin) recipere non possunt.

CAP. III.

Reus restitutionem beneficii non auditur, etiam si spoliatioem probet, si probare non sponte illud beneficium prius resignasse.

Idem. Curia & questione F. clerici (quod violenter fuerat spoliatus) vobis dedimus in mandatis, ut si hoc ostendat, eam sibi restitui faceretis. Quo cognito, respiciens ad aduersario, id non debere proficere: eo quod spontanea voluntate coram Eboracen. Archiepiscopo Archiepiscopo leg. praefectum ecclesiam s. abjurasset. [1. & 1.] Mandamus, quatenus si vobis confiteretur, quod praefatum F. nullis metis vel vi coactus, sed spontanea & praerogativa ecclesiam taliter abjurasset: ei super hoc perpetuum silentium imponatis.

CAP. IV.

In iudicio de restitutione succumbit reus ipsius abjuratione probata, si qua ad testem.

Idem Vigorn. Episcopo, & Ellen. archid. Vna querela T. clerici b, quod H. persona ecclesie de Sander, ipsum super ecclesia sua de Pelen, iudicialiter spoliasset: Londonen. Episcopo, & tibi (fili archid.) dedimus in mandatis, ut si vobis constaret, quod praefatum H. alterius ecclesie personatum haberet, vel iuramento sponte praefato firmaverit, se memorata

a. Curia in comp. b. Philagrius, alt. Philagrius. c. in Cur. et alioq. v. d. Post conc. Lat. sub Alexan. III. d. c. 3. eod. tit. in comp. e. Post conc. Lat. par. 22. c. 3. eod. tit. in comp. f. l. j. qui vi. D. de adq. p. s. f. sed spontanea voluntate. h. Post conc. Lat. 3. p. 22. cap. 4. & 4. d. in comp. i. a. Pelen.

to T. super eadem a ecclesia quoniam de cetero non moturum: ab eius molestia super hoc compereretur eundem: [1. & 1.] Cum vero vobis plenius confiteretur, dictum H. non solum ecclesie alterius personatum habere, sed etiam spontanea voluntate ecclesiam de Pelen in perpetuum abjurasse: prohibuistis etiam ne dictum T. super hoc de cetero molesteret. Licet autem nuncius eiusdem H. posteriores literas imperaverit formam aliam continentes, quod non obstantibus literis a parte altera imperatis, revocari deberet, si quid immutatum esset in causa, postquam idem nuncius iter ad nos adriperit veniendi. Quia tamen non intelleximus, nec intelligi debuit ut revocaretur, quod per vos factum esset auctoritate literarum nostrarum b, sed si quid praesumptione vel violentia e immutatum esset: mandamus, quatenus sententiam, quam protulistis ante posterorum literarum receptionem, occasione ipsarum nullatenus revocare temeris: & si contra sententiam ipsam aliquid statueritis, studeatis id sublato adp. obstituto revocare. Si vero post receptionem sequentium literarum sententia lata fuerit: ea non obstante iuxta tenorem ipsarum appell. postposita procedatis.

[1. Postmodum vero nuncius per se. H. ad praesentiam nostram accedens confitens vobis asserere proposuit, quod per violentiam idem H. eadem ecclesia spoliatum fuerit, & ideo ad vos nostras literas imperatas: ut si constaret vobis veritate cognita ipsam H. spoliatum esse, eum idem renuntiare ecclesie, contra eum testes alterius partis de iuramento & renuntiatione spontanea facta nullatenus recipere, sed testes prius H. quibus intendebat posse probare quod violenter praed. ecclesia spoliatum fuerit, a iuramento sibi idoneis, non dissensu recipere & secundum eorum depositionem vel demonstrationem & rationem & allegationem hinc inde productas in causa ipsa app. re. quod iustum est iudicetur, non obstantibus literis nostris, si qua alia ab altera parte impetrata fuissent, aut forma quam excessivius in alia litera super hoc impetratis. Addeamus in super quod si super causa ipsa aliquid esset mutatum, postquam nuncius praedicti H. tunc iter arripuit ad nostram praesentiam veniendi, totam causam ante ingressum principali causa contradicimus, & appell. cess. in eum statum reducere in quo fuisse dignoscitur, cum nuncius praedicti H. iter ipsum aggressus: nisi forte interim idem H. eadem altera parte spontanea voluntate postea super ecclesia ipsa convenire, tunc autem ex literis praedicti Episcopi & tui s. archid. nobis innovari, quod vos priorem literarum tenorem secus, partes debita solennitate citasti.]

CAP. V.

Petens restitutionem beneficii, quaestio institutionis non canonica, referri non potest.

Idem Britien. Episcopo. N. literis d. tuis: & infra. Super illa questione, videlicet cum quis dicit se de possessione violenter eiectum: & aduersarius dicit eum non fuisse canonicè institutum: respondemus prius de violenta eiectione, quam de canonica institutione agi debere: quia praedo etiam est secundum rigorem juris restituendus.

CAP. VI.

Non obstat exceptio criminis agenti interdicto unde vi: vel quod vi aut clam.

Idem Exmen. e Episcopo. Item cum quis f. dicit se de possessione violenter eiectum, vel aduersarium clam possessionem intrasse,

a Ita super eadem causa: in multis artiq. b Verbum, Revocetur in irritum, Abbatu non intelligitur de legitime alia. c Innovatum. d Post concil. Lat. sub Alexand. III. par. 22. c. 3. & c. 3. eod. tit. in comp. Antem. Gabr. comm. conc. III. de v. s. f. f. e. al. Leonen. f. Post concil. Lat. par. 22. ca. 6. & c. 6. eod. tit. in comp.

h h

& aduersarius ei tamen obicit, ut eum a sua intentione repellat: non occurrit nobis, quod illius obiectio admitti debeat, a vel principalis causa propter hoc executione retardari: quoniam criminaliter aduersus eum ante restitutionem agere non potest, cum praesumatur eius existeri inimicus.

CAP. VII.

Spoliatus etiam a iudice iuris ordine praetermissis, ante omnia restituatur.

Idem Canon. Archiepiscopo.

Conquerente b. nobis Renaldo clerico accepimus, quod ipsum ecclesia de Vvefort e sine iudicio spoliasti. Quia vero jam non decet honestatem tuam clericorum jurisdictionis sine manifesta causa & rationabilis beneficiis spoliare, quibus tenentis paterna provisione consulere: mandamus, quatenus, si est in praedicto clerico praefatam ecclesiam cum relictibus inde perceptis restituas: & in pace eam possidere permittas. Restitutio autem facta, si quid aduersus eum super praescripta ecclesia proponere volueris, coram Exon. Episcopo delegato a nobis per te vel per sufficientem responsalem tuum, cum eodem R. ordine iudicario poteris experiri.

CAP. VIII.

Restitutio coniuncte vivo praesentis desponsationem & copulam, & de ipsius impunitate caventi, nisi magna sit viri auita.

Idem Ambian. & Belvacens. Episcopo.

Extransmissa d. nobis, [1 & 7.] Mandamus, quatenus si vobis confiteritur, quod praefata mulier praedicto militi legitime desponsata fuisset, & ab eo cognita, ipsam ei restitui faciat, recepta tamen sufficienti cautione, quod illi non debeat aliquod malum inferre. Si autem capitali odio ita mulierem vir persequitur, quod merito de iplo distidat, alicui proba & honesta mulieri ulque ad causae decisionem custodienda studiosius committatur, in loco ubi vir, vel parentes eius mulieri nullam possint violentiam e inferre.

[1 Quia nobis de veritate constare non potuit, causam experientie vestrae duximus committendam. E. v. p. a. f.]

CAP. IX.

Per solutionem pensationis rei donatae factam donatorio cuius auctoritate donatoris, adquirunt illi donatorio recondita possessio: adeo, quod si ab illa expelluntur, per interdictum recuperanda agere poterit.

Idem Exon. Ep. & abb. de Hereford.

Cum venisset f. ad nos h. canonicus sanctae Trinitatis de Haul: a suo priore & capitulo destinatus, in audientia nostra proposuit, quod cum Eboracen. Archiepiscopus ecclesiam de N. eis concessisset, & per scriptum proprium confirmasset, ita quod post decessum G. clerici (qui praefatam ecclesiam tunc retinebat) usibus eorum omnibus modis b. proficeret, & interim auctoritate ipsius Archiepiscopi idem G. ipsi canonicis annuam solveret pensionem: [1 & 7.] Respondemus quod si praefati canonici, de praedicta ecclesia auctoritate eiusdem Archiepiscopi vivente clerico percepturam annuam pensionem: eo mortuo, quamvis auctoritate eiusdem Archiepiscopi non quaesierunt, vitiose tamen non sunt possessionem ingressi: cum (sicut cautum est) & is possideat, cuius nomine possidetur.

[1 Nos postmodum etiam ipsam concessionem scripto ipsius Archiepiscopi, diligenter inspecto auct. ap. duximus confirmandam. Mortuus autem praefatus clericus iam dicti canonici.

a Vid. l. qui ad mundanas b. etiam possidere cum l. si per Bar. ff. de adq. poss. b cap. i. eod. tit. in 2. compilat. c. Carisfort. d. e. eod. tit. in 2. compil. e. nullostram. f. v. eod. tit. in 2. compilat. g. al. Barillus. al. Basillus. al. Barcell. al. Barcellis. h. al. praesentis.

et, licet per ipsum Archiepiscopum non fuisset in possessionem ecclesia praedicta restituta, tamen de concessione & usibus praedicta plurimum confidimus, ecclesiam ipsam se a quibus turbaretur, qui eos super eadem ecclesia restituitur: Ingressi: & tam contra ipsum Archiepiscopum, qui praesentem annuam contra praefatum clericum ad n. mandatum appellavit, ipsi vero per duos de fratribus suis appellacionem habuerunt, quibus super dictis Archiepiscopum videtur et contra ecclesiam, qua praefatus G. clericus suis mortuis aliter usibus, quod vox credere possimus, motus praedicti canonici agere in infra. Magister vero M. & A. nuncios ipsorum Archiepiscopum praesentes aderant ipsum super his usibus executionis, et de cetero archidiaconus, iam praedicti per praefatos canonici per iuriam irrogatam. Quia si ab ipso litteras concessimus habuerit, ipsius auct. postmodum contempta, per se ipse in possessionem ingredi non deberent. Non itaq.]

CAP. X.

Si actor agente petitoris, viro super eadem rei delationem riam proceditur in solo possessore, suffragi petitoris.

Lucius III. G. Archidiaconus & I. Praepos. Turon.

Ex conuisione B. mulieris a ad nos nocentem pervenisse, quod cum C. miles cum sibi manum copulasset, & maritali affectione pertractata, et ipsam susceperit, sine iudicio ecclesiae se remansit eadem: & de accusando super consanguinitate matrimonio, remoto appellacionis obstaculo, litteras ad nos impetravit: cum autem prius quam a iudice ab eadem citaretur, per dicebanum Episcopum virum suum citari petiisset, & ob hoc ad nos proprium nuncium addidisset: demum coram praefatis iudicibus constituta, cum per se, modo per procuratorem, ante ipsius causam sum, & post, virum sibi restitui postulabat. Inducto restituitioe denegata (quod fieri non debuit) in praesenti procedere b. voluerunt: unde ipsa modum actionem e ipsius ad tunc, in irritum revocantes, praedictum super matrimonio causam addidit, & sine actu co terminatis.

[1 Quia ergo iniuste & gratis Applicacionem duximus petitorum impetrari, dis. v. p. a. f.]

CAP. XI.

Violentus rem cum fructibus, etiam qui percepti postea fuerint, damna restituit, & de iniuriis sanjuae compellitur.

Celestinus III.

Gravis a ad nos querela: & infra. Mandamus quatenus si vobis confiteritur de praemissa, penitentiam Archidiaconum ablata praenominati monasterii, penitentiam cum integritate restituere, damna plenarie restituere, de illatis iniuriis competenter satisficere compellitur, praedictum provisi ut non tantum fructus a novo de veteribus possessore perceptos, sed quos si eis possidere fructuarius possessores veteres percipissent, reddi faciant eadem.

CAP. XII.

Ingressus possessionem ignoravit dominus ad quem pertinet, per ipsum dominum statim eam servare repulsi eorum possessionem ex tali repulsione competiti repulsi contra dominum restitui possessorum, hoc dicit.

a Cap. 6. eod. tit. in 1. compil. b. Hic dicitur penitentiam cuius repugnat & servus huius cap. nam cum supra appellacionem negasset, & de facto procederet, ipsa appellacione de ad hoc abba. d. Cap. 5. eod. tit. in 2. compil. e. v. eod. tit. in 2. compil. f. qui autem cum b. q. ff. de vi & vi armata.

Innocentius III. Episcopo & capitulo
Tridon. a.

ta: recepto ab opponente iuramento de malitia, vegetatur restitu-
tuto quo ad toram, & fiet quo ad reliqua: si vero probatio
prompta non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri favo-
ritas.

Idem Bituricen. Archiepiscopo.

Iterastus recepimus a quodam cum quaedam matri-
monialis causa (Bituricen. Archiepiscopo in remotis
& agente) in tua presentia tractaretur, Guilielma mulier
& separari a G. viro suo constantissime postulabat, cui
se quarto gradu consanguinitatis, proponebat esse con-
iunctam: [1 & 7.] Vir autem sibi uxorem postulabat
restitu, qua ab eo sua temeritate diverit: [2 & 7.]
Rescripto petitis Apostolico edoceri, utrum quando
aliquis consanguinitatis gradus obicitur, in quo sedes
Apostolica dispensare non potest, nec etiam consuevit,
& probationes prompte sunt paratæ: indulgenda res-
titutio sit, an neganda: [3 & 7.] Sane circa solu-
tionem propozitæ quæstionis, diversa sunt sententiæ
diversorum: aliis adferentibus restitutionem facien-
dam: aliis sententibus in contrariam: nonnullis viam
mediam eligentibus, ac dicentibus eam faciendam in-
terdum, quandoque penitus denegandam. Primi per
decretalem epistolam d. Lucii Pa. Juvari videntur, ar-
guentis quosdam iudices delegatos, qui restitutionem
viri, qui sine iudicio ecclesie uxorem dimiserat, & ei con-
sanguinitatem postmodum opponere, spoliare ac re-
penti conjugem denegabant: & mandatis sibi prius re-
stitui taliter spoliatam, & postea de matrimoniali causa
cognosci. Horum autem adferentium incellus e videtur
periculum oppugnare: sed ipsi timorem incellus inane
esse respondent, cum etiam beneficio restitutionis
obtentio, qui consanguinitatis habet notitiam, nec exige-
re debentur: contra conscientiam, nec solvere tenentur:
quoniam si secus egerit, adificat ad gehennam: sicut nec
consanguinitatis conficius, super cuius conjugio quæstio
non movetur. Secunda vero adferit per oraculum g.
Clementis Papæ fulcitur: a quo cum fuisset quæsitum, utrum
muliere quadam quandam in virum perente, qui
ut eam repelleret, exceptionem consanguinitatis obicit,
prius esset de impedimento consanguinitatis agendum,
quam super matrimonio sententia proferretur: sic in-
quisitioni factæ respondit, quod cum exceptione probata,
principalis quæstio perimatur, prius est cognoscen-
dum de ipsa, quam ad definitionis articulum proceda-
re: cum etiam in multis casibus restitutio differatur,
secundum canonicas sanctiones. Opinioni autem ulti-
mæ videtur non incongruè adaptari, ut in gradibus
consanguinitatis divina b lege prohibitis restitutioni ad-
itus præcludatur: sed constitutione interdicitis huma-
na, restitutio locum habeat cum effectu: cum in illis
dispensari non possit, & in istis valeat dispensari: sicut
B. Greg. & multi alii dispensarunt. Unde non peccat
qui in hoc articulo ad mandatum ecclesie reddit debi-
tum conjugale. Nos autem ad præsens nullam de
prædictis sententiis reprobamus: nec cuiquam eam
aliquid præiudicium ex nostra responsione vo-
luntus generari: quamvis præscriptum Lucii Papæ
mandatum ad possessorem: responsum vero Clemen-
tis ad petitorum referatur. Porro cum mulier, quæ con-
sanguinitatis habet notitiam, præsertim in gradibus,
quos lex i divina prohibuit, non possit huiusmodi viro

[1. Magister vero conditionem appozitam accepit, & quod
alio non accepit affirmavit. & infra. Tunc vero magister
causam calcantem exinde paramenta ecclesie, instrumenta do-
morum sibi accepit, & nonnulla ex eis sicut abducta, ac postmo-
do vendit ad viros, cum eis scilicet quod pererat denegatum, quia
pererat sibi vobis facere rationem, si forsitan vos offenderat, adiecit.
Vocatus interitum que male calare attendentes, & no se de do-
morum instrumentis destruitur volentes ad sed. Apost.
appellavit. & cum in fratre Episcopo que gesta fuerant audivisset,
interitum per se ad domum accessit eandem, & eos qui inventis
instrumentis ad domum custodiam a magistro relictos eiecit, ex ea vim
sua vim iura permissum, licite repellentes. Unde cum pos-
sessor prædicti domus sub conditione tradita fuisset eidem magistro,
interitum conditione tradita non tenet. Præsertim cum eidem
magistro cum domum illam intraverit, nullum est rebus præiudi-
cium præiudicium quo minus eam possessu repellere, cum ad ad ve-
rum aditum perueniret, præsertim cum verus dominus con-
sanguinitatis non movetur vel suspensa fuerit vel debuit suspicari, &
infra. Cum autem Cardinales prædicti, qui causam ex iam ex
perat vobis quam ex alia propozita fuerant, nobis fideliter resti-
tuerunt.]

CAP. XIII.

De contra petentem restitutionem conjugii, opponitur con-
sanguinitas in gradibus prohibitis, & offeruntur probationes para-

a. Tridon. al. Tridonen. b. Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione.
c. Tridonen. d. Locutio, aliter. Lacedio. e. Tridonen.
f. R. de iur. in lib. post. p. 2. tit. 11. cap. 23. & Glossan. in Car. glori.
mond. p. 2. cap. 10. g. Tridon. h. Faceret, in
aliquo exemplar & male, cum faceret ad humilitatem referatur,
cum conditione se & sua magistro templi tradiderunt, si quod
sancire placuit Episcopo & cap. Tridonen. ut clarissime patet ex an-

a Ca. 3. eod. tit. in 3. comp. b in remota partibus, &c. c al.
Nal. D. al. V. d ca. ex consanguinitate super eod. e videtur
per expugnare. f nec contra consuetudinem. g intelleximus.
supr. de ord. cogn. h. Olim, ab hominum raritatem, tantum in-
ter filium & matrem, patrem & filiam veritas erat conjugali ve-
xus lege divina. i Vid. Levit. 18. & 19. q. 1.

Hhh 2

C A P. VII.

Sententia in causa beneficii, non tranfit in rem iudicatum respectu fuperioris, quod minus potest de iuribus partium inquirere, maxime quando sententia fuit lata contra abfentem, licet contumaciter & indefensum.

Idem Armachano & Cafalenfi Archiepifcopo.

Um olim D. b. clericus (Celeftino Papae praedecessori noftro, diverfis praelatorum Hyberniae literis praefentatis) se adferret in Epifcopum fuiffe Rofcenfem electum, nullusque adpareret, qui aliquid contra eum proponeret: dictus praen. n. ei munus fecit conferationis impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eundem praen. n. praefentiam accedentes, uterque se adferuit a canonicis Rofcen. ecclesiae fuiffe electum, & quod praedictus D. per fallas literas fuerat conferatus, propter quod idem praen. n. causam vobis sub ea forma commisit, ut de forma & processu electionis memorati D. follicitè quaereretis: & si eum electum canonicè fuiffe constaret, ipsum faceretis pacifica poffessione gaudere, alioquin inter praedictos F. & G. audiretis causam: & cuius electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inveniretis, alterius curaretis electioni praeferre: [1. & infra.] Cumque a vobis dictus D. tertio citatus, vestro se nollet conspectui praefentare: procedentes in causa, tam ex testimonio cleri & populi Rofcenfis ecclesiae, quam adfessione Regis Coarcan. & praelatorum provinciae, de praedicto F. electionem fuiffe celebratam canonicè didicistis, & eam a curavistis auctoritate Apostolica confirmare, praefertim cum capitulum Rofcenfis ecclesiae dictum D. se non elegiffe constanter adferret, nec de praedicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim memoratus & D. ad Apostolicam sedem accedens, super quibusdam aliis gravaminibus & iniuriis contra dictum F. & quosdam alios literas impetravit: dictus F. postmodum ex parte vestra nobis literas praefentavit, quae qualiter a vobis in commissione praedicta processum fuerat, continebant: [2. & infra.] Volentes igitur adhuc misericorditer agere cum abfente, ut eius malitia convincatur, dictum F. ad vos duximus remittendum, mandantes, quatenus non obstantè, quod eisdem F. fuisset electio confirmata, praedictum D. in Hybernia poterit inveniri, legitime citetis ad causam, & (facultate sibi defensionis indulta) in causa ipsa canonicè procedatis. Qui si inventus, intra tres menses vestro se conspectui contempserit praefentare, ad consecrationem dicti F. (omni occasione postposita) procedatis. Si autem in Hybernia inventus non fuerit, indulto sibi unius anni spacio, ex quo ad nos, etiam non verbis, facta in eadem intelligitur provocasse (arreposito tunc ad sedem Apostolicam venienti) dictus F. administrationem Rofcenfis ecclesiae in spiritualibus & temporalibus committatis: quo elapso, eum non differatis in Epifcopum consecrare.

[1. Ac tu frater Cassalan. alterum illorum quam rationaliter duxerit confirmandum, in Epifcopum consecraverit. Vnde ficut ex literis vestris accepimus, cum dicta commiffione nobis fuisset litera praefentata, iuxta tenorem earum prima de electione praedicti D. inquirere voluistis.]

[2. Cum frater vester agitur noftro habitio super hoc diligenti tractatu, timentes ne ficut praedictus p. n. per literas quas idem D. ei praefentaverat, dicatur circumventus, nos citato circumventi contingeret per literas vestras nobis ab eodem monacho praefentatas.]

a al. Archiepifcopo & Epifcopo. Lat. in. b. Cap. 3. cod. tit. in 3. compil. c. al. Coarcan. al. Coarcan. al. Coarcan. d. al. con. e. interim autem. f. In omnibus excerpt. dictus F. postmodum ex parte vestra nobis literas praefentatas. quae, &c. H h h 4

237
difficiliam processum, exceptiones huiusmodi per exigentiam multum opponuntur, ad solvendas alteri pariter moderatas expensas ex tunc in iudicio faciendas, cum acceptis iudicibus, si forsitan in probatione defecerit, contumaciter. Et si solvendo non fuerit, alias a secundum alterum dilecti iudicis puniatur: ut hoc saltem timore perentius, non facile quis in gravamen alterius fallax exceptiones opponat.

C A P. VI.

Quam ad totam causam certa termino ad comparandum assumptum comparere in termino: & dato impedimento in termino ablati comparere quam citari postest post terminum: alias contumaciter in expensis a tempore citationis emissa.

Idem Praefentat. Epifcopo. Apft. sed. le. & Decano Bernen.

Um dilecti b. filii nunci Leodicen. e. electi pro eo (idem Apostolicam accessissent Archidiacon. & H. monachis Leodicen. ecclesiae, nomine suo & quorundam concanoniarum d. suorum (quorum literas exhiberet de rato) contra eundem electum quaedam crimina proponebant, per quae nitebantur eum ab electione reprobare ut indignum: & infra. Quamvis autem ex eo quod idem electus a gravamine adversae partis appellaret, & appellationem non fuerit per sufficientes probationes, cum possit (illis prosequentibus) prosecutionem non resistere, est suspicio contra eum. Volentes tamen iuris ordinem observare, ipsi mandamus, quatenus usque ad dominicam, qua cantatur (Ego sum pastor bonus) per se, vel per procuratorem sufficientem, ad praesentiam nostram accederet, super praedictis omnibus insipientias, alioquin cum assignarem ei pro peremptorio terminum supra dictum, sciret quod (quantum deinceps possessione) procederemus extunc in negotio memorato. Expectantibus igitur adversariis, ipsum die 2. ultra terminum duximus expectandum: sed ipse diebus simpliciter solummodo nuncium exculpationis literas adferentem, scribebat enim quod nuncium (cui citatio a nobis recederet, in iuribus viva voce, ut citaret eundem) sero recederet, unde non poterat, tum propter nimiam breviteriam, tum propter viarum discrimina, nobis se conspectui praefentare. Sed contra hoc faciebatur quod exculpationem direxerat, sic dirigere poterat: & non fuisset in iunctum, ut ad causam propria persona duntaxat veniret, sed vel ipse recederet, vel procuratorem idoneum designaret. Praeterea cum mandata aliter, ut ad certum terminum se ad praesentiam, duo sub hac forma mandantur, ut ad iudicium veniat, & ad diem sibi praefixum accedat. Vnde si venire non possit ad diem: assignatum, teneatur rationabiliter se iudicij praefentare. Si enim mandata aliter, ut ad certum diem, certam rem exsolvat: non ideo citi a mandato solutus, si solveat nequiverit die data: imo ad solutionem (elapso etiam die solutio in praesentia) teneatur. Quapropter quia dictus electus non recederat, nec sufficientem miserat responfalem, ad diem sibi praefixum, vel post, etiam diutius expectatus, nec ad iudicium eius adventu spes erat, utpote, qui per literas mandantes excusaverit motam suam, & calores activos & passivos sibi postea formidabat, eum reputavimus contumacem, & ad legitimas & moderatas expensas, quas a rivalibus eius fecerant a tempore citationis emissa, quem in termino expectare inceperant, ipsum curatorem condemnare.

a. Aliter. b. C. cod. tit. in 3. compil. c. Leodien. d. al. contumaciter. e. Vid. leg. si quis supradatus. in fin. cum no. ff. de ver. sig. f. Vid. leg. si quis supradatus. in fin. per Bari. g. h. non aliter, &c. h. Novissimum responfalem. i. Diem sibi. k. l. & m. Bari. C. de iur. calum. & l. eius qui. De iur. sig. l. al. quae.

CAP. VIII.

Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam late non contestata. testes recipi possunt, & sententia definitiva ferri, etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

Idem.

Veritatis a est verbum organo dominice vocis emissum: [1 & infra.] Sicut canonici Curien. in nostro auditorio retulerunt, H. Curien. Episcopus ecclesiam suam non solum dilapidando deprestitit, sicque publica predicabat infamia, sed etiam homicidio, incestu, aliisque criminibus polluit: [2 & infra.] Super his commissimus primo causam Tridoni, b. Episcopo, & Abbati monitis sancta Mariae, & praeposito de Insula: secundo quoque Brixien. Episcopo, & ipsi Abbati & praeposito: & infra. Verum cum Episcopus ipse priorum iudicium praesentiam adire per contumaciam contempserit, auctoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio beneficioque suspensus: & infra. Tandem vero coram iudicibus canonice citatione vocatus, praesentiam suam difficulter exhibuit: sed frivolum tunc excusationem malitiae concepta praetendens, experiri cum canonicis in iure neglexit: qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum suspendentes Episcopum ipsum, vel potius suspensionem a iudicibus factam auctoritate Apostol. confirmantes, tertio super his Cumano Episcopo & Abbati sancta A. causam ad superandam malitiam ipsius Episcopi, commissimus audiendam: qui partibus citatis, cum nec per se, nec per responsalem idoneum comparuerit, in eundem propter inobedientiam, excommunicationis sententiam protulerunt, testes ex parte e vestra (quemadmodum in mandatis a nobis acceptant) admittentes, scilicet Abbates, priores, praepositos, & alios religiosos viros, per quos quaelibet articulum criminum praedictorum, constat fuisse probatum: & infra. Nos igitur videntes ordinem iudicarium in hoc facto fuisse servatum, considerato praeterea d. quod post sententias in se datas e celebrare praesumpserit: cum multi praesentibus ecclesiarum contra eundem Episcopum sentissent, nec unus pro eo defendendo vel aliquatenus excusando: in nomine Domini cum Apostolo omnem inobedientiam iuristici volentes, licet absentes corpore, praesentes tamen sententiam perpetuae depositionis in ipsum: & eum tam a Pontificali, quam ab omni officio sacerdotali privantes, sine spe restitutionis reliqua duximus condemnandum: ea nihilominus in irritum revocantes, quaecumque post inhibitionem Apostol. sedis, seu factam suspensionem f. & excommunicationem, de rebus ecclesiae alienare praesumpserit.

[1 Quid arbor quae terram inutiliter occupat dignè exciditur, & in ignem mitti censetur, ut terra qualibet qua sub necesse occupatione inutili arbori sterili habeatur, per novam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem. Haec nimirum arbori H. quondam Curien. Episcopo non immerito comparatur, qui Curien. ecclesiam usque modo per violentiam detinuit, &c.]

[2 Nos autem supere quibus hac minime corrigendis, cum ipsi canonici vestri bono zelo arbitrantur indulti praedictum Episcopum accusare inveniunt, enormitates eiusdem ad aures nostras deferre curarunt, timentes ne sicut in decreto Gelasii continetur, aliquam offensam incurrerent, si huiusmodi excessus auctoris catholice ecclesiae suppressimodos putarent, primo causam ven. f. n. Triden. Episcopo & dil. f. Abbati S. Mariae & praeposito de Insula. Secundo quoque ven. n. Brixien. Episcopo & ipsi iterum & Abbati, & praeposito, &c.]

a Cap. i. eod. tit. in 4. compil. vide Ludov. Rom. sing. etc. incip. Tu sui dicit regulari. b al. Triden. c nostra. d etiam. e lata. f vide l. Eulimius. h. quid si autero. ff. ex qui cau. in pos. ea per Bartol.

CAP. IX.

Alter non admissus in possessionem sui decem praesentibus causis servanda, vel ab eo capisse, per lapsum anni revocatur possessor.

Idem in consilio generali a.

Contingit b interdum, quod cum actore in contumaciam adversa partis ad possessionem (vel in servandam) possessio: propter rei potentiam lapsum actor intra annum rem custodiendam necessitate restit, vel acquiescit e amittit: & sic (cum servandam multorum aassertionem verus non asseruerit) lapsum anni possessor reportat commodum de sua reus. Ne igitur contumax melioris, quam servandam, conditionis existat: de canonice acquirenda tenemus, ut in casu praesentibus, actor verus continuatio pro anno possessor.

CAP. X.

Si non verus invenitur, sufficit publicae citationem ad iudicium proponi.

Gregorius IX. Archiepiscopo Barchinensi.

Venerabilis frater nosse: & infra. Volentes imponi libris, ne immortales excurrat: tenemus, quatenus ad initium proximae terminae quinquagesimae d. (quod tibi peremptorium terminae datus a signandum) super iure primatibus, quod Barchinensi Archiepiscopo in te ac provincia tua habere proprie parte, vel procuratorem idoneum sufficienter habere cum ad litteram contestandam, & ad alia omnia iura peragenda, quae necessaria decisionis negotii videbitur nostro te conspectui repraesentare. Nos vero illiusmodi Archidiacono Transiugensi, & magistro M. Turonensi, dedimus in mandatis, ut & ipsi ad eandem terminum auctoritate nostra iuxta praesentibus tenentem te peremptorie citare procurant: & si non poterint venire, faciant citationis edictum per ipsos in eandem apud ecclesiam suam publice proponatur.

DE EO QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA SERVANDA.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Missus in possessionem ex primo decreto in reali, per lapsum veram & incommutabilem illi non revocatur possessionem, nisi per lapsum sui missionem, habuerit intra annum restitutionem committendi, quam tamen non detinet ad effectum, nisi desistat, nisi secundum verum intellectum.

Alexander III. priori & fratribus de Cisterciensibus.

Consuetus in praesentibus & nostra R. canonice vestro, & responsabilibus praepositi de Barch. per possessionem ecclesiae de Lamezio (in qua causa rei servandae fuerat indulti) hinc inde in eandem nobis aliquandiu disputatum: tandem ex parte partis aassertione tenuimus, quod licet causa servandae tantum, in eisdem ecclesiae possessionem indulti fuerit, intra annum tamen alteri per standi iuri non praesentibus cautionem, licet voluntatem h. praesentibus habuerit, & vos eum praesentibus

a Lateranen. sub Innocent. 3. cap. 40. b Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. c nullam. d vide l. Quodagen. C. de i. i. negotia, deest in omnibus manusc. f al. Cisterciens. g Cap. i. eod. tit. in 4. compil. & post. concil. Lateran. sub Innoc. 3. cap. 40. h vide l. freperendi. C. de cond. ind. & l. praesentibus in l. 1. §. h. novi opor. nunciata.

241
... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

VI LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR. TITVLVS XVI. CAP. I.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

... deo, qui mittitur in possess. causa rei sevan.

Lucius III. Cister. a Episcopo.

Ex b literis tuis intelleximus te & Archidiaconum confines habere prebendas in villis, quas singuli singulas possidetis, & praxertu terminorum inter vos controverfiam agitari, eo quod dicas eum antiquos fines egressum, partemque tui fundi occupasse: illo in contemptum afferente se partem eandem fundi possidisse quadraginta annorum spacio inconcussa, tu autem quod per idem tempus quiete illam possessori probatio, quare utrum incumbat peritio vel possessori probatio, quare iustitiam. Ad quod scire debes, quod iudicium finium regundorum tale est, ut in eorumque persona vices duorum habeat, videlicet actoris & rei. Vnde hincinde testes produci possunt ad cognitionem iudicis instruendam: quibus examinatis, iudex quos precellere intellexerit, ad fidem sibi faciendam admittat. Quod si amborum partium testes sunt aequi idonei, possessoris testes praesententur, cum promptiora sint iura ad solvendum, quam ad condemnandum: praeterquam in liberali causa, in qua si utriusque partis testes aequales fuerint, pro libertate sententia proferetur, nam possessoris probationem aliquando dari juris manifestum est, quum iure cautum sit, quod qui obiectit praescriptionem longissimi temporis (quam nemo recte obijcit, nisi qui possidet) & eam probaverit in causa debeat obtinere.

CAP. IV.

Non creditur marito asserenti etiam cum iuramento uxorem se cognovisse, si uxor per matronas attestantes, per ipsius corporis aspectum probat contrarium.

Gregorius VIII. Proposito sancti Cataldi & Archiepiscopo Casanova.

Proposuit quod causa matrimonii, quae inter O. de Casa nova & O. mulierem vertitur, tibi fuit de mandato Apostolico delegata, cumque partes essent in tua praesentia constitutae, mulier proposuit senec a viro cognitam, nec potuisse cognosci: quod tam proprio iuramento, quam testimonio septem mulierum probavit, quae per aspectum corporis eam esse virginem assererent: [i & infra.] Videtur igitur nobis, quod iuramento puella, & testimonio d' illarum septem mulierum fides est potius adhibenda.

[i] Vbi in negotio procedere noluisti, donec de hoc nostrum consilium haberetis.

CAP. V.

Singulares de universitate possunt ad commodum universitatis approbare instrumentum solo consensu nomine universitatis.

Clemens II. e

Tertio f loco fuit a nobis ita quaesitum: Ecce quidam regularis sigillo capituli, quoddam instrumentum cuidam amico suo signavit, in quo facta alienatio, quarundam rerum ecclesiae immobilium continetur. Quo exhibitio in iudicio procurator universitatis illud asseruit de assensu conventus non fuisse confectum, & adulterinum, vel furtivum esse sigillum. Cumque fratres ad perhibendum testimonium prodixissent, iurati dixerunt, quod quotiens de hoc inter fratres aliqua erat mentio, consilium totius conventus, &

a alt. Hohenf. Episcopo. alt. simpliciter habetur Lucius III. farafis legend. Alexander III. Cister. Decano, ut post concil. Lateran. sub Alex. III. p. 31. cap. habetur. c. 2. cod. tit. in compil. b al. ex literis tuae paternitatis. c. Cap. 2. cod. tit. in 2. compil. c. ad intelligendum huius cap. & gloss. hinc vide Dominum Bonum lib. 4. Sententiarum, distinctio 34. quest. 1. artic. 2. ubi plene & eleganter. d. alia, testimonii. e. al. tertius p. c. bon. me. f. Cap. 3. cod. tit. in 4. compil. g. vide text. in l. qua. de totis, §. incerta. ff. de res vendit.

vox fuit unanimes, quod volebant alienationem illarum, sed res domus integre conservari voluerunt. Sed quoniam contra hoc nihil pars adversa probare respondens secundum asserentem testium, transmittendo iudicandum.

CAP. VI.

Ubi agitur de matrimonio contrahendo, probatio matrimonii & publicati attestantis, alii testes super defuncti amplexu admittendi non sunt.

Idem Clemens III.

Travit a quidam (ut asserit) se quendam in matrimonium legitimum accepit: quam cum vellet tractare, quidam iuramentis, secundum morem talibus, hinc inde probaverunt ipsos in quinto consanguinitatis gradu sibi in vicem attinere.

Quia vero requisiti a nobis, quid agendum sit, cum quidam alius velit probare contra praedictam probationem iuramentis canonice factam, & partibus contra tam nullo eos sese consanguinitatis gradu continere respondemus, quod standum est probationi partium.

CAP. VII.

Si per literas ordinari probatur qui excommunicatus, ratione repellitur, hoc dicit, & hoc summus conventus tractat. & nullatenus patitur calumniam, & ideo eam non.

Innocentius III. Archidiacon. Parisiensi & Magistro R. de Cister. canonice vi.

Pof b (cessionem) & infra. Cum igitur per literas iudicis ordinari (quibus statim dicitur) probetur contrarium) nobis constituerit, quod excommunicatus cum procuratoris officio admissus sit. Ipsum tanquam procuratorem non dicitur mittendum.

CAP. VIII.

Si negatus restituerit totam hereditatem in sua hereditate intrat monasterium, & evasit fidei commissionem, & hinc implicatur monasterium: nec ad revolvendum ingressum huiusmodi monasterium etiam tempore ingressus, si ex adverso generaliter ingressus, hoc dicit, intelligens, quod subterfugit fidei commissionem. Si vero fuit directus, summa sit: Subterfugit fidei commissionem sine liberis, evasit per ingressum monasterii. Non addit quod est in primo summarum ubi. Nec ad revolvendum ad finem, & utrum intellectus est verus in se. Summarum primus est verior, quod hic fuit substitutum fidei commissionem. D. Ant. hic dicit, quod fuit compendiosa.

Idem Abbas & conventus (Cister. sen.) d

In praesentia C. sancti Hadriani Diaconi ordinari G. & B. fratres vestro syndico constitutum contra vos fecere proponi, quod cum quondam A. frater praedicti conderet testamentum, M. filium suum sibi hereditatem attulit, & precepit, ut si absque liberis decederet, bona devolverentur ipsius. Unde illa, quae de ipsius vestrum monasterium debentur, sibi restitui solabant, & petebant vos super hoc a sua restitutione compelli. Verum syndicus ipse propositum a se solo, quod praedictus M. monasterio vestro attulit bona sua. Unde universa f. quae habuerat, etiam ad monasterium.

a Cap. 4. cod. tit. in 2. compil. b. pro monasterio. c. Dominicum Senon. libro 4. Sententiarum, distinctio 24. artic. 1. Addit concilium Tridentinum, sessio 24. canon. 3. & artic. 1. in decretal. de reformatione matrimonii, cap. 3. c. 1. c. 2. eodem tit. in 3. compilatio. c. decisio. d. Cister. alia Cister. e. Cap. 2. eodem tit. in 3. compilatio. f. materia huius cap. vide Basil. & de herede in soluto, §. si quis. g. h. de factis, c. de herede in soluto, §. si quis. h. in Auth. ingressus de sacrosancti, c. de herede in soluto, §. si quis. i. q. 1. q. 2.

257
quod non sint convicti vel confessi de criminibus illis, attendendo inde convincatur, in testimonium non debeat admitti.

CAP. XIV.

Latus in crimine non testificatur contra clericum, ad causas tamen pro sua vel suorum iuribus.

Idem Salernitanus Archiepiscopus.

Interdum licet in accusatione a vel testimonium contra clericum in criminali causa non esse aliquatenus admittendum, censura sacrorum canonum manifeste docet. Nisi forte suam vel suorum injuriam prosequatur. Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accipiendum possunt admitti.

CAP. XV.

In causis ecclesiasticis & civilibus possunt fieri tres productiones, scilicet quarta non admittitur absque solemnitate legalis. Et super illis testium post ipsorum publicationem potest publice discutere dicitur sanctum lecturam communem, & verbum testium imponere.

Idem eodem.

In causis ecclesiasticis & vel civilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita ipsorum solemnitate, que in legibus invenitur expressa. Et super illis testium cum fuerint publicata publice potest discutere.

CAP. XVI.

Si quis post aditum testium post appellationem, & adversarius prius quid ante, proferat prima probatio: & alius iudicatur non tamen, nisi secundum probet, quod ante omnem appellationem.

Idem propositus, & canonicus Embruden.

Item tu fili de proposito cum quibusdam canonicis & Archiepiscopus vester essetis in nostra presentia constituti: [i & j.] Cum confiter testes vestros iurasse, quod post appellationem, excommunicationis sententiam tuleris, & Archiepiscopi testes similiter iurasse, quod ante appellationem: nos dicta testium benigne interpretari volumus, ne perjurii reatu notentur: quia utrumque esse potuit, & quod post primam appell. & ante sententiam sententia lata fuerit, eandem sententiam decessit non tenet.

[i.] Adversarius afferente quid vos ante appellationem excommunicatis, & postquam sententiam suam confirmari: contra propositum quod post appellationem in vos sententiam excommunicationis pronuntiavit, & hoc dixisset eam nullius momenti esse, ad ipsam rem tuam quam altera pars, quod testes fuerint benigne produci, & attestaciones eorum receptas. Nos vero auditis & cognoscimus & allegacionibus utriusque partis, & attestacionibus allegat repositis.

CAP. XVII.

In causis appellationis super novis capitulis tantum testes novi & tamen producantur iuramento secundum morem prius recepto.

Idem Episcopo Placen.

Interdum testes sunt licet nos consuleret voluisti, iuramentum in qua testibus renunciatum confiter utrinque. Et tamen testes in prima causa receptis propter causam ipsam licet super questionibus iudicatis aliquid non proponere: [i & j.] Duximus tibi respondendum, quod in appellationis causa, si nova contingerit emergere capitula, super quibus aliqua partium voluerit novas testes inducere, vel per jam receptos aliqui

a. La. 1. ed. in i. comp. & post Conc. Lat. p. 8. c. 8. b. c. 15. c. 16. d. 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. c. 9. p. 8. c. Embruden. d. ca. 16. ed. in i. comp. & post Conc. Lat. p. 1. c. 1. e. Post Conc. Lat. c. 12. p. 8. & ca. 17. ed. in i. comp.

comprobare: eos credimus posse recipi super novis duntaxat capitulis, receptis prius ab ipsis, secundum formam recipiendorum testium, iuramentis.

[i.] Licet igitur novis ex his non plene innovatis testibus super eisdem vel novis capitulis a partibus desideretur induci, quia tamen cum prudentium iuris copiam habeas, nos super hoc consuleret voluisti.

CAP. XVIII.

Qui iuravit testimonium non dicere, testificari compellitur, si testificacione publicata non sunt.

Idem Exon. Episcopo.

Intimavit a R. Presbyter b, quod G. clericus capellanum ejus & alios quam plures de testibus suis iuramento contrinxit, quod testimonium, consilium & auxilium contra ipsum non preberent eidem. Ideoque injungimus, ut si testimonium eorum a publicatum non est, nec est abrenunciatum testibus, eos qui sunt iuramento adstricti, & alios (si necesse fuerit) idoneos in testimonium recipere non possint.

CAP. XIX.

Publicatio vel renunciatio testium in certis capitulis non preiudicat volenti testes producere in aliis, b. d. quo ad titulum.

Idem Abbati & fratribus de Marturo c.

Causam si que vertitur inter vos, & plebanum, & clericos sancte Marie de Martu. commisimus iudicibus terminandam, cum que utraque pars in eorum esset presentia constituta, & testes essent hinc inde recepti, & eis ab utraque parte renunciatum, & attestaciones etiam publicata, quoddam privilegium nuper a nobis impetratum in medium protulisti: [i & j.] Iudicibus ipsis mandavimus, ut super aliis capitulis, si qua alia fuerint ab his, super quibus testes recepti sunt, & eorum attestaciones publicata, testes (si qui idonei producti fuerint) recipient, & (nullis capitulis noviter a nobis per vestros nuncios impetratis, que continentur & in privilegio vestro, vel in aliis literis, quas vobis indulimus postquam causam ipsam commisimus, eisdem predicte plebi in hac causa impedimentum praestantibus) concordia vel iustitia mediante deciderent. Quia vero Florentinus Episcopus intimavit quoddam capitula eidem privilegio esse inferenda, que obvia rationi videntur, illud ad nostram presentiam cum vestro nuncio transmittatis.

[i.] Affertentes vos quaedam alia munimenta a nobis impetrasse quazatione, supra dicta plebi obstruisse & impedire videntur, quare causa ipsa nondum potuit terminari. Quia vero sollicitudini vestre incumbit utriusque ecclesie iura sua servare integra, ac libere & contentione sine impedimento.

CAP. XX.

A testimonio repellitur simili morbo laborans.

Idem Novicen. h. Episcopo.

Personas i ecclesiarum: & infra. Verum si coram te vel alio quolibet negotia ventilentur, nolumus ut aliqui consimili morbo laborantes, si certum sit, aut legitime super hoc possint convinci, si ab alterutra parte testes adducti fuerint, in testimonium admittantur.

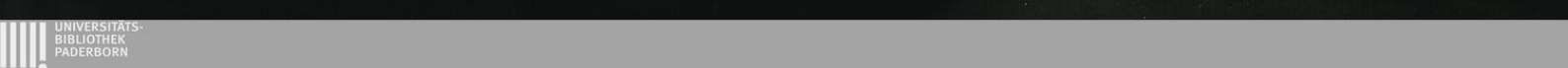
CAP. XXI.

Christianus contra Iudaeum in testimonio admittitur.

Idem in Concilio Laterano. k.

Iudaei sive I Saraceni: & infra. Testimonium quo-

a. Post Concil. Lat. p. 1. c. 1. & ca. 11. ed. in i. comp. vid. Oldra. Concil. 127. & 166. cons. 64. & 97. b. 102. Presbyter, deest in antiquis. c. d. V. d. ibidem. e. al. Marthia. f. Post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 8. ca. 15. & ca. 19. ed. in i. comp. g. continentur. h. Noviciensis. i. Ca. 4. tit. de appell. in i. comp. & post Conc. Lat. p. 10. c. 5. k. sub Alex. III. c. 26. l. Cir. tit. de Iuda. in i. comp. Vide Specul. tit. de test. 4. i. Adde qua de hoc art. dixi. lib. 2. comm. in dicit. Inquisit. schol. 1. lib. 3. schol. 12. 4.

CAP. XXVIII.

Quia iudicium verbum non creditur: scriptura vero eius per testes...

Item a nobis & infra. Et canonica & civilia iura...

CAP. XXIX.

Item super dilatoria inducitur, non creditur super principali...

Idem Tyren. Episcopo. b

De testibus: [1 & infra.] Consule. t. r. quod si...

[1] Qui ad exceptionem probandam a partibus inducuntur...

CAP. XXX.

Item si non fuerit ad petitionem tertii publicanda...

Idem Elen. & Ciren. Episcopis, & Archi. de Norwien.

Conditores in prez. no. e. procurator magistri R....

1. Ca. eod. tit. in 3. comp. Vid. Ant. de Butr. sup. de arb. c....

judicibus produxisse: adtestacionibus apud eum deponis...

[1] Quas idem procurator per falsi suggestionem oppetit...

CAP. XXXI.

Publicati adtestacionibus non opponitur in personas testium...

Idem.

Præsentium a auctoritate statimus, ut si quis post...

CAP. XXXII.

Si actoris & rei testes contraria deponant, fidem sibi non...

Idem London. b & Elen. Episcopis.

In nostra e. presentia: [1 & infra.] Cum igitur hinc...

[1] Constituti del. si. mag. V. VII. nomine, & di. si. archid. Cantuar. a quo procurator fuerat destinatus...

CAP. XXXIII.

Ad probanda impedimenta electi, laici & femina admittuntur...

Idem prioris sancti Fridiani: Lucan. d. & magistro G. canonico Pisan.

Tam e. literis vestris, quam deponitionibus testium...

1. Ca. eod. tit. in 3. comp. Vid. Ant. de But. in c. exp. sup. eod. & Lap. alleg. 72. b. al. Lingon. & Elenan. Episc. c. 1. eod. tit. in 3. comp. Vid. Rom. singul. 362. & Corset. singul. 252. Incip. duo testes verb. testis. d. Lucen. c. 6. eod. tit. in 1. comp. Vide Abb. in ca. reprehensibilis. inf. de appell.

ne laici vel forinse in tali recipiuntur articulo contra ipsum: nos ut tante irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa, mandamus, quatenus testes siue laicos siue feminas a (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum indulti, recipiatis legaliter, & examinatis paudent: excommunicantes solemniter si quis eos impedire praesumpserit quo minus testimonium perhibeat veritati. Demum adestationibus publicatis, si forte conderit irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de obiectis, per septem canonicos maiores ecclesie, vel priores ecclesiarum civitatis Lucan. Presbyteros seu Diaconos bona fama praesandam: qua recepta praesigatis ei terminum, quo consecrandus nostro se conspectui representaret. Si vero vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel intra terminum constitutum non praesentent purgationem indicatam: vos eum a prelacione Lucan. ecclesie amoventes, mandatis ex parte nostra capitulo, ut electionem de alio non differant canonicè celebrare. Archipresbyterum autem Lucan. & G. facillam, qui contra praedictum electum literas nobis sub nomine maioris partis capituli destinaverunt (cum consiliet per adestationes praedictas, longè majorem partem capituli non fuisse confesiam huiusmodi literarum) ab officio & beneficio denunciatis esse suspensos: donec mereantur nostram indulgentiam obtinere.

CAP. XXXIV.

In causa liberali contra conuinciam etiam lite non contestata, testes recipi possunt. hoc dicit notabiliter, secundum lectu. commentum.

Idem [Dubnen. b. Episcopo & decano & prioris] sanctae Trinitatis Eboracens.

Cum e olim archi. Menen. adversus Cantua. Archiepiscopum super statu Menen. ecclesie proposuit questionem [1 & 7.] Mandamus, quatenus nisi pars adversa praedictum Archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat ab agendo, partibus, si poterit fieri, vel procuratoribus earum ad locum securum a & idoneum convocatis, & lite legitime contestata, testes, quos Archiepiscopus in Anglia, & quos archi. duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. Verum si Archiepiscopus citatus legitime, vel per se vel per procuratorem idoneum noluerit comparere, aut litem etiam contestari, vos testes, maxime fenes & valeduarios, quos archi. duxerit producendos, sub lato app. obfasculo admittatis, & depositiones eorum conscriptas ad se. curetis apost. destinare, statuentes partibus terminum peremptorium, quo per se vel responsales idoneos nostro se conspectui representent, sententiam receptura.

[1] Archiepiscopo ipsi per literas nostras dedimus in mandatis, ut per se vel per procuratorem idoneum ad praesentiam nostram super hoc accederet responsurus. Verum cum ipse nec venisset, nec mississet propter hoc idoneum responsurum: volentes idem ecclesie paternam sollicitudine providere, causam super hoc ven. f. n. Episcopo Helensf. & di. f. Lardones decano, & archid. Bukman, sub certa forma duximus committendam, a quibus non fuit habentis iuxta mandatum nostrum in negotio ipso processum. Ne igitur causa ipsa remaneat indiscussa di. f. per. a. f.]

CAP. XXXV.

Publicatis attestacionibus admittitur adversarius ad probandum contrarium, si ante publicationem super hac probatione contraria scriptum non posuit. b. d. & est casus singularis.

Idem priori de Bolone. e & Iseltori ecclesie de Borellis.

a Vide l. i. & 2. per Cy. ff. de leg. & de res. spol. ca. literas. b al. Helien. c 7. eod. tit. in 3. compil. d locus litigii facturus esse debet, ac in litu ut unius iniquitatis suspicio procul absit. e Boloni.

EX tenore a vestrarum acceptis litteris, cum vobis causam, que vertitur inter R. militem & M. mulierem, commiserimus sine debito testimonio & infra. Pars mulieris proposuit, quod dicitur prius corporale praesintu iuramentum, quod ipse iuraret in uxorem, postmodum carnaliter cognovisset in domum b. Miles vero hoc infidebantur communiens quod est haec vera esset, eam tamen de iuramento non potuit, eo quod aliam tunc viventem praesintu rat in uxorem. Cum per testes militis videtur probatum, quod ipse ante festum Purificationis virginis B. e mulierem solemniter accepisset, testes M. mulieris dicerent, quod in septimana illa sequente festum praedictum, de ea duodecim mense mentum, praedictus miles ab impetitione ipsius cum instantia postulabat. Verum ex parte mulieris mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, cum & ante, quo testes dicti militis dixerant, eam non matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracia commemoratus, cum testes ipsi dicerent hoc, quod praedictam provinciam adum esse, determinatum iuramentum: quod per testes idoneos erat probatum in loco: quod contra fuit ex adverso responsum, quod (in stationes jam essent hinc inde solemniter publicatas, nec productioni testium jam non erat. Quia ipse dicitur utrum post publicationem attestacionum super dicitur foretate praesentium respondemus, testes autem ad probandum illum articulum admittendos.

CAP. XXXVI.

Indulgenda est in causa quarta producta testium parva solemnitate legali: causa legitima non respiciatur, alioquin appellatur.

Idem priori sancti Vithi.

Significaverunt e nobis [1 & 7.] Cum videretur inter Abbatem & monachos factis iuribus ex una parte, ac abbatissam & moniales de 7. parochia ex altera, tam super proprietate, quam super possessione prioratus de Argemolio 3. iudicibus a nobis constitutis, & moniales super causa proprietatis prius ingressi, testes produxerunt in illa. postmodum productioni iudicium suspeso petitorio interortum, unde in causa possessionis, quam moniales possident, quod illi, quibus ipse succedissent, iudicium violenter eiecit, testes fuerunt ab utraque parte appellati, & eo utque processum, ut publicatio jam fieri debet [1 & 7.] Mandamus, quatenus si vobis constituta solennitate super possessorio petivisse, & propter hoc solennitate quartam productionem testium, cum tra decem dies post interlocutoriam sententiam appellati se (nisi forte iudices quartam productionem appellati pro eo quod voluerint emittatam in multitudine appellati refranare, vos ad quartam productionem (quod solennitate legali) admittatis eosdem, ipsos (sicut appellati defecerint) in expensis legitimis condempnatis. ad adeo sit in petitorio iam processum, ut si postea de proprietate liquere b, vos causam possessionis, ad quod de iuris beneficio abbatissa & moniales habuerunt, sum, primitus terminetis, in causa proprietatis postmodum processuri: alioquin questionem terminetis utramque.

a Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. eod. Sacra reg. cap. 1. publicatis, &c. b vide l. i. c. de benef. & in l. 1. c. alita. B. mulierem accepisset filiam. d in ipso iudicio nec non & antequam. e Ca. 9. eod. tit. in 3. compil. f alit. tel. g Argemario. h Quarta dicitur super possessione in ca. cum ultim. De verb. sign. ante. B. in 3. compil. De al. & c. Gloss. in ca. decretum 3. 9.

potest: unde postulat, ut in causa ipsa pro procederet excludo, vel supercederet in negotio quousque substituerentur alium loco ejus, vos autem petitionem e-

CAP. XLII.

Ne probationis copia pereat, citato adversario recipiantur & publicentur testes, quos reus induxit.

Idem iudici Sabinen.

Significavit h nobis Presbyter sancti N. Sabinen. diocesis, quod fundatores ejusdem ecclesie liberam eam esse volentes, fundationis tempore se in ea nihil juris retinere dixerunt: unde timens, ne processu temporis, probationis copia valeat deperire, provideri super hoc idem Presbyter postulat. Quocirca mandamus, quatenus testes idoneos, quos ipse e super hoc duxerit producendos, examines diligenter, & eorum dicta in publica regidat facias monumenta, denunciando d fundatoribus antedictis vel eorum haeredibus, ut receptioni testium, si velint, interint: & super denunciatione sic facta, confici facias publicum instrumentum.

CAP. XLIII.

Si materia antiqui capituli reperitur aliquo addito, quod subiacet necessitati probandi, possunt testes etiam antiqui publicari attestantibus produci.

Idem Episc. & Archidiacono Beneven. e

Cum causa si, quae inter Oeconomum monasterii sancti M. de monte: & infra. Cum igitur Abbas & fratres ejusdem loci probare intendant, quanti precii venditionis tempore possessiones praedictae fuere: mandamus, quatenus recipiantur testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producendos. & infra. Si vero pars monasterii ad hunc articulum eisdem testes produxerit, quos ad alium probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis, quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, & aliud probare quantitatem valoris.

CAP. XLIV.

Recipiuntur & publicantur testes, qui interfuerunt sententiae, nisi per scripturam de sententia non appareat.

Idem.

Libericus miles g nobis insinuare curavit, quod cum olim inter ipsum & mulierem Ravennatem, eorum capitulo Ravennatem, matrimonii quaestio vertebatur, tandem lata fuit divortii sententia inter eos: postea vero dictus miles timens sibi & filiis, quos de legitima uxore suscepit, ex eo posse praesudicium generari, quod in scriptis redacta non fuit sententia memorata, supplicavit ut testes, qui sententiae interfuerunt praedictae, recipi faceremus. Ideoque mandamus, quatenus testes curatis recipere antedictos, depositiones ipsorum in scripturam publicam redigi facientes.

CAP. XLV.

Publicari attestantibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directo contrariis, qui prius fuerint producti in iudicio summario, seu extra iudicium, h. d. secundum notabiliores intellectum, non ponentes aliquid specialitatem in causa matrimoniali. Et tunc

a Vid. l. literas, per Cy. & Bart. C. de presom. b Ca. 1. eod. tit. in 3. comp. Vid. Bart. in auct. sed & si qui. C. de testib. & Guid. Pap. c In C. Barb. quas super hoc idem Presb. du. presentandos. d Vid. Lambertin. de iure patron. art. 4. q. 2. P. in 1. part. 2. libr. e al. Vbenent. f Ca. 2. tit. de empt. in 3. comp. Vid. Guid. Pap. g Cap. 2. eod. tit. in 4. compil.

exponere textum in si. ubi, in hoc casu: saltem cum ipse adducti reducuntur. Pan.

Idem Bebaensis Episcopi. Cum in tua diocesi a: & infra. Verum cum C. accusatore idoneo comparante, per nos vel tuos testes inter jam conjunctos parentalia prohibentur depositiones eorumdem posteriorum testimoniorum getur fidei undecim vel duodecim propugnata, antiquiores tempore, ac praetiora metum matrimonium in contrarium iurarent, & distinguendo personas & gradus, a quibus dicitur, quorum copia agitur descendunt, an post prohibitionibus praefertantur non immerito iurati possent, quam autem ad aliud & ob aliud iuramentum, quom iusti, tamen si in secundo iudicio praetiora iurata deponerent illa eadem, quae primo iuramento que dubio eorum testimonia praevaleant, necesse est praetextu repelli, quod partes testificata dicitur, talis exceptio locum non habeat in hoc casu.

CAP. XLVI.

Excommunicatos possunt, qui partem impediunt in iudicio ducentis. Et denunciandi sunt testes, non tenentur iuramentum veritate non dicenda, puniatur reus, de cuius voluntate hoc sumitur.

Idem.

Constitutus e in praesentia nostra Archiepiscopus M. canonico Surrenti. dum ipse illum de communicatione deferret: & infra. Ceterum quoniam pro pio proelatus est praefatus M. ipius Archiepiscopus praefatis, quo minus probationum copia in praesentia secum haberet, cum quosdam indignos iurandum ne adversus Archiepiscopum aliquid diceret, & alios minis & terroribus a testimonio perhibendo cere nantur: nos ex officio nostro super hoc praesentibus volentes, mandamus, ut in omnes, qui impediuntur liquod ipsi M. praefate praesumpserint in reddendo ducentis. Illos autem quos (ut dictum est) praesentibus fuerit, quod contra Archiepiscopum nil dixerit, denuncians iuramento huiusmodi non tenent. In quantum de consanguineis dicti Archiepiscopi aliquid praesentibus praesumpserit impedire (quo venimus ad idem detur, ut eo invito talia fierent, & ob hoc non tantum populo societatis occultae, eo quod si volentes, prohibere: cum secundum legitimas institutiones non offendant f se causam fovete, & expectari debentis auctoritatem elusam, qui defensionis copiam praesentibus adversario) eundem Archiepiscopum ad officium tificali suspendas, & facias manere in suspendio, quousque fecerit a tali praesumptione cessare.

CAP. XLVII.

Qui testificata non didicit, nec remanens testis praesentibus super antiquo articulo seu capitulo testes citari debet, publicari ducentis potest.

Idem Magdeburgen. g Archiepisc. & presb. Subwegen.

Constitutus in praesentia h nostra processit a Fororis nobilis viri Marchionis Milanen. i. & infra. Praesentibus illi Principis Bohemorum. i. & infra. Praesentibus Episcopus ad petitionem ejusdem Principis qui praesentibus

a Cap. 3. eod. tit. in 4. comp. Vid. Guid. Pap. b in 2. comp. c Cap. 4. eod. tit. in 4. compil. d Per communicationem praesentibus sententiam dubitantibus, succurritur, concors, quod non licet, nisi praesentibus consulebant. ff. de re iudica. e vox dicti, dicit. f dicitur. g al. Magdeburgen. Archiepisc. & presb. Subwegen. h Ca. 2. eod. tit. in 4. comp. Vid. Guid. Pap. i Magis.

sumptus, qui distat per duodecim dietas & amplius ab eisdem. Vnde cum predicto R. solo minime arbitrari valente videatur arbitrium expirasse, Dif. vestre mandamus, quatenus causam iuxta huiusmodi acta sine debito terminetis: optione capitulo reservata, ut vel recipient depositiones eorum, qui supersunt productorum testium contra eos, vel eas respuentes consentiant, ut iidem testes admittantur iterum, salvo iure quod in utroque casu eidem capitulo competit, tam in personas testium, quam in dicta.

CAP. LI.

Non creditur testi etiam religioso, qui sine iuramento depōnit.

Idem Pemen. Episcopo. a.

Nuper nobis b. A. Presbytero supplicante innouit, ut cum ipse ordinem fratrum Minorum causa probationis infra annum intrasset, custos ad probandum, quod idem Presbyter fecisset professionem, quosdam ordinis sui testes induxit, qui deposuerunt super hoc (contradiciente dicto Presbytero) non iurati: [1 & infra.] Respondemus, quod nullius testimonio quantumcumque religiosus existat (nisi iuratus deposuerit) in alterius praeiudicium debet credi.

[1. Vnde presatus Presbyter assererat eorum testimonium multum esse, predicto respiciendo custode, quod secundum sui ordinis regulam iurare non poterant nec debebant: sed eorum verba simpliciter in huiusmodi standum erat: quare nobis humiliter supplicasti, ut quid agendum sit tibi, te redderemus nostris literis certiores. Nos igitur tua f. breuiter.]

CAP. LII.

Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes: supple, etiam si agitur de vita & miraculo alicuius canonici anni.

Idem Corsisten. c. Trecoren. Episcopo.

Venerabili fratri nostro d. Episcopo & capitulo Corsipoton. ac universis Abbatibus apud Cisterciens. in generali capitulo congregatis: [1 & infra.] Dif. vestre mandamus, quatenus testes, quos Abbas & monachi S. Martini c. Cisterciens. ordinis super vita & miraculis pie memoriae M. Abbatis monasterii supradicti duxerint producendos, examinare sigillatim curetis, cum ea diligentia, qua solet & debet in g. receptione testium adhiberi.

[1. Multisq. Episcopis aliis & religiosis una cum Abbate & conventu S. Mauriti monasterii Cisterciens. ordinis Crispom. diaec. olim nobis insinuauimus, pia me. Mauritium Abbatem prefati monasterii diuino munere clari coruscantem miraculo, adeo ut monasterium ipsum quadam usurpatione usus, seu potius quadam anticipacione futurum vatum ab eius nomine sortitur, & humiliter supplicantibus ut ipsum adnumerari sanctorum catalogo faceremus, ut quod populus devota presumptione, ut sic dixerimus, nunc usurpat, seu etiam diuino instinctu anticipat, illum appellando sanctum, & absque auct. Apostol. sed. venerando, rite tandem iustione Apostolica faciat, ad gloriam Christi & nomina Christianis, nos eorum devoti precibus in quantum decuit, annuentes. Ven. fr. n. Episcopo Leon. & dil. fil. Abbati. S. Lupi Crispom. diaec. dedimus in mandatu, ut inquirerent super predicti viti vita & miraculis diligentissime veritatem, & eam nobis fideliter intromerent, ut ea plenus comperta, pro supplicantium desiderio plenus annuere videremus. Idem Episcopus & Abbas quandam nobis paginam transmiserunt proprio sigillorum appensione munita, in qua multa quaedam & magna miracula continentur facta, ut dicitur a Domino, meritis dicti viti, qua licet probata per testes iuratos & no-

a Murten. al. Peon. b Vid. Gnid. Pap. & de materia, quod non creditur testi nisi iurato, vid. Felimon in ca. lteris. De prof. & De conf. 91. & conf. 120. c Crispom. al. Crispotom. d Vid. Chaf. in Catal. glor. mund. p. 3. conf. 47. 49. & 50. e Cistercium. f In C. Bar. monachi monasterii S. Maur. Cisterc. &c. g Receptionibus.

minatos in ipsa pagina minuantur, non tamen appertuerunt suspensam, quod ipsos testes examinaverunt sigillatim, & quod est super his de quibus sunt testificati, ac circumstantiis, cum ea diligentia, qua solet & debet in testium receptione adhiberi. Vnde licet humana devotio prompto debeat assensum habere, quos dignato divina benignitas honorat, tamen canonice sumus hoc asserere negatum, quam in eo sententiam non considerate proferre. Nolentes autem desse supra grata iurari sed adesse.]

CAP. LIII.

Iterum examinandus est testis, qui obsecrari desistit: supple, ex iudicio officio.

Gregorius IX.

Cum clamor a validus contra Acheronensem Episcopum super simonia & aliis criminibus affunderet, Meliten. & Ruben. Episcopis dedimus in mandatu, ut super his diligenter veritatem inquirerent: & si Verum quia apertis attestacionibus L. & G. super simonia ita deposuere confuse, quod ex dictis eorum non poterit veritas declarari: Mandamus, quatenus examinationis eos iterum diligenter, & tam eorum, quam aliorum, quos receperitis testificata sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

CAP. LIV.

Perseveranti in crimine, etiam in civili reprobatur a testimonio: emendatus vero, non infamatus, admittitur in civilibus: si criminalis nota civiliter falsis in perjurio, quia in criminali reprobatur.

Idem.

Testimonium b. ejus, cui ab adversa parte opponitur crimen, merito reprobatur in criminali causa, si in civili, si in ipso crimine perseveret. Si vero fit de crimine emendatus, & eum non comiter infamia, non est in causa civili, vel etiam cum de crimine civiliter agitur (praeterquam pro reatu perjurii) repellendus. In criminali autem, si in alio iudicio infamia accedens contra ipsam, de crimine convictus exiit, vel confessus: vel si nunc per exceptionem exinde convinctus, aut gravata sit eius opinio, pro eo quod quandoque in tali modo repulsus, quamvis in hoc casu non excludatur in causa civili: potest a testimonio (licet agatur in intentionem) removeri.

CAP. LV.

Quarta productio non est standi sine solennitate legi, & per hie.

Idem.

Vltra tertiam productionem non debent testimonii prius producti in causa. Nisi praestito ab eo, qui hoc postulat iuramento, quod neque per se, neque per alium testificata subtraxerit, vel fuerit percontatus: nec per dolum, aut artem aliquam quartam productionem contempserit: sed quia quos desiderat de novo producere, prius habere nequit.

CAP. LVI.

Accusatus criminaliter non admittitur in testem contra ab eum in causa criminali, sua accusacione pendente: nisi in exceptio criminibus.

Idem.

Non debet d. quis in criminibus, (nisi foris in exceptio) ad testificandum admitti, pendente accusatione de crimine contra ipsum: cum etiam accusatus (nisi prius se probaverint innocentes) ab accusatione ad receptionem ordinum repellantur.

a Vid. Archid. in c. ut officium. s. verum. De heret. lib. 4. & Eymen. in direct. lra. part. 3. quest. 66. & qua videtur 12. ad nos. f. vobis. 119. b Vid. Alb. trakt. de heret. part. 4. quest. 11. & 72. & plene per Archid. in c. parval. 22. q. 1. Harresp. Bar. de decr. c. 164. c Vid. auct. qua semel. c. de proba. d Vid. lra. lib. 1. de r. c. 164.

DE TESTIBVS COGEN-
dis, vel non.

TITVLVS XXI.

CAP. I.

Si quis criminandi & inducendi testes sunt ad testificandum: si falsum dixerit, gratia &c. compelluntur.
Alexander III. Papen. electo.

Ad idem matrimonii que inter M. mulierem & filium R. vertitur, commissimus iudicibus terminandam. Idcirco mandamus, quatenus testes ab altera parte in iure adferentis testimonium inuoluntate occultent, diligentius moneas & inuoluntate. Si autem odio, vel gratia, vel timore se subtraherent, eos ad ferendum testimonium coram prefatis iudicibus, vel eorum b nuncio quem ad hoc miserint, ecclesiastica districtione compellas.

CAP. II.

Testimonium est necessarium, compellens sunt testes ad illud ferendum, cum per se ipsos non possunt, & depositions non possunt.

Idem Presbyterii Pontia.

Super causa 6, que vertitur inter Prænestinensem Episcopum & Subl. Abbatem, sit testimonium yestitum necessarium: mandamus, quatenus perhiberi testimonium veritati, Apostolice vos conspectui presentium, verò non veneritis, sciatas vos ab officio & beneficio ecclesiastico Apostolica auctoritate suspensos. Et si non veneritis, excommunicationis sententiam & deponimus potestis formidare.

CAP. III.

Si quis in iure ad versa parte se subtrahat, testificari compellitur, nisi cum sit criminandi, secundum communem intellectum: hoc dicitur ad c. i. sup. eo &c. dilectorum. infr. eod.

Idem Genuensi d. Archiepiscopo.

Super e. os. [i & infra.] Consiul. t. r. respond. Quod si factum est notorium, non eget testimonium delictari, cum talia probationem vel ordinem non requirant. Verum si non est notorium, qui conuenerit, factum negaverit, testes qui conuenerint, moneantur, non cogendi ad ferendum testimonium veritati. Nisi forte timore aduersæ gratiæ, tunc iudicis eos à ferendo testimonio reuocari: tunc hoc passim possunt f. de iuris humani rigore.

Si quis testificari desiderat, an cum aliquo de aliquo facto iudicari non possit, si quis iudicari non potest, hoc dicitur ad c. i. sup. eo &c. dilectorum. infr. eod.

CAP. IV.

Compelluntur testes etiam in criminalibus, quos accusatus melius defendere potest, hoc dicitur, secundum verum & communem intellectum.

Idem.

Perne ad audientiam g nostram, quod cum I. pater sancti Laurentii coram te fuisset de simonia & heretice crimine accusatus, quendam, qui contra te testatus erat in testimonium, juramento adferendum non deponeret contrarium: & infra. Nos super mandantes, quod nemo debet aduersario in iudicio (quorum appellatione testes continentur) obviare: & quod tam ille, qui subripit instrumentum, quod aduersario patrem h. aduocationis copiam habet, iniquam ostendit à se situm foveri, & expe-

siri debet in se iudicis auctoritatem elusam: respondeamus, ad derogandum tantæ fraudis & calliditatis commentum, ipsum testem merito esse compellendum.

CAP. V.

Si res aliter probari non potest, etiam in causa criminali compellendi sunt testes, h. d. secundum lecturam notabiliorum.

Clemens III. Sebriensi Episcopo. a.

Peruenit b ad nos, quod cum à laicis enormis & intolerabilis injuria clerico multis adstantibus & videntibus inferatur, injuriantes in causam tracti negant se tantum facinus commisisse: & cum laici eorum testimonio, qui presentes extiterant, hoc probare desideret, illi nolunt veritati testimonium perhibere: [i & infra.] Consiul. t. r. quod hi, qui de rebus ecclesiasticis testificari reculant, si aliter veritas nequiverit elici, ad illud sunt per censuram ecclesiasticam compellendi.

[i. Si quis, si us ecclesiastica iustitia deprecatur, & clericali ordo violatur. Quia verè super his tunc nos duxerit si consulendo.]

CAP. VI.

Super consanguinitate probanda cogendi sunt testes. Ita communitè summatur. Sed Panorm. non placet hoc summaturum, & ideo summat sicut. c. i. supra eod.

Idem.

Ceterum, quod super e. consanguinitate cogendus sit testis perhibere testimonium veritati, non dubitatur à nobis, cum id tam jus scriptum approbet, quam consuetudo actibus utentium approbata d. si ipsum constitit odio, vel gratia, veritatem supprimere, aut timore.

CAP. VII.

Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur jurare super eo coram delegato. hoc primo. Propter superuentum infamiam, à testimonio repellitur. hoc secundo. Potest tamen si erravit, in continenti, non ex interuallo, dictum suum corrigere. hoc tertio.

Celestinus III.

Præterea si testes e. publici, quos tua civitas nunciat synodales, super causam matrimonii coram te vel tuo capitulo semel testimonium reddiderim, non debent compelli, ut in presentia alicujus delegati iudicis super eadem causa iteratò præbeant juramentum, dummodo aliter fiat fides iudici delegato: nisi forte articulus novæ questionis emergat. Hujusmodi f. verò testes publico jure possunt propter infamiam à perhibendo testimonio removeri, si eam postquam in communi recepti fuerant, contigerit contraxisse. Quorum testimonia, si quandoque non studiosè, sed in proferendo erraverint, & se in continenti correxerint, reprobari non debent: secus autem erit, si correctioni suæ interposuerint intervallum.

CAP. VIII.

Cum de fama vel vitio falsitatis inquiritur, cogendi sunt testes, hoc dicitur, secundum Ioan. Andr. sed secundum Panorm. nimis restringitur textum.

Innocentius III. Patri sancti Frisian, & Magistro P. canonico Pisano.

Super his g. & infra. Ceterum volumus & mandamus, ut super inquisitionis articulis, tam de fama electi, quam literis contra eum sub nomine longè majoris & sanioris partis capituli definitis, cogatis testes, qui nominati fuerint, perhibere testimonium veritati.

a Sebriensi. al. Gobiensi. b Ca. i. eod. titul. in 2. compilation. Vid. Iul. Clar. in pract. crimin. 6. Imp. questio. 24. c. Ca. 2. eod. titul. in 2. compil. d. Vid. text. in lib. 3. & ibi Cyn. C. quo si long. consuetud. e. Ca. 3. eod. titul. in 2. compilat. f. Hujusmodi vero testes publici, jurare possunt: & in panis habetur ut in textu. g. Ca. 2. titul. de accusat. in 3. compilat. Adde hic Guid. Papa.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CAP. IX.

Testes, qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt. Idem Archidiascono Mediolanensi. Cvm contra magistrum R. super eo, quod dicitur falsas de sede Apostol. literas reportasse, ac per se vel procuratorem fuisse usum eisdem, tibi direxerimus scripta nostra, postulasti per sedis Apostol. oraculum edoceri, utrum super praefato vitio falsitates testes compelleri debeas nominatos. Nos igitur a respondemus, quod testes praedicti, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per cen. eccl. debes appel. remota, compellere veritati testimonium perhibere b.

CAP. X.

Non summatur propter varietatem lecturarum, nec etiam dividitur.

Honorius III. Abbati S. Eugeni, & magistro G. canonico Senen.

Dilectorum filiorum Vulerani capituli ex parte una, & Episcopi Vulerani ex altera procuratoribus in nostra praesentia constitutis: [1 & infra.] Testes qui fuerint nominati, praeterquam super criminibus (si se gratia vel timore subtraxerint, vel odio) per censuram ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere.

[1 Dicitur, si. in. d. d. C. sine & Damiani Diac. Card. concessimus auditorem, coram quo cum per conventionem & reconvencionis modum super diversis capitulis, quae sub bulla nostra transmissimus inter eos, salis fuerit legitime contestata, &c.] sic abesse sum.

CAP. XI.

Ad detegendam veritatem conjurationi coguntur socii, etiam jurati.

Idem Episcopo Bonon. & magistro B. c.

Venerabilis frater noster Archiepiscopus Ravennaten. proposuit, quod cives Cervicen. a cum M. & L. e quondam clericis ecclesiae Raven. quandam praesumptum conjurationem facere contra eum, nihilominus in detrimentum ejus dantes eis quandam pecuniae quantitatem: & ad hanc celanda se adstringentes vinculo iuramenti, unde humiliter supplicavit, ut cum causam super his, & quibusdam articulis vobis duxerimus committendis, & ipse intentionem suam probare non possit, nisi testimonio civium praedictorum f. providere ei, g. ne pro defectu testium periret sua iustitia, dignaremur. Ideoque mandamus, quatenus mentione commissae per censuram eccles. appellat. remota cogatis illos quos videritis compellendos, ut ab huiusmodi iuramento absolvant, quos idem Archiepiscopus ad testimonium duxerit producendos: eos nihilominus (si se gratia, vel odio, vel timore subtraxerint) diffinitione simili compellentes ad perhibendum testimonium veritati.

DE FIDE INSTRUMENTORUM.

TITVLVS XXII.

CAP. I.

Instrumenti exemplum non solummodo sumptum, fidem non facit absq. originali. h. d. secundum ipsius mentem.

Gregorius h.

Scripturam i. authenticam non videmus, ad exemplaria nihil facere possumus.

CAP. II.

Corruit instrumentum si testes inscripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, vel a notario sit confessum.

a Igitur taliter, &c. b Adde quod iure civili mutantur. conc. l. s. ff. si quis ius dicit. non ob. c in quibusdam, B. Episcopo. d Cermen. alit. Cermen. alit. Triemen. e al. M. & L. f l. r. c. de haeret. l. quotiens. ff. de quaestio. & l. cum probatio. ff. de probat. g dicitur, ei deest. h lib. 2. epist. 3. cap. 42. regisfri. i Cap. 1. cod. tit. in 1. compil.

Alexander III.

Scripta vero a authentica, si testes inscripti non sint (nisi per manum publicam facta fuerint, ut non appareant publica, aut authenticum sigillum habuerint, per quod possint probari) non videntur notis auctoritatis robari habere.

CAP. III.

Rescriptum Apostolicum propter rationem in non sigillo confectum vitiatum, h. d. secundum mentem.

Idem.

Ex literis vestris b accepimus, quod cum tracta. inter magistrum A. & R. super capella de Antaria e vertitur, demandato nostro susceperit mandandam, praefatus R. literarum tibi copiam dicitur lavit. Qui cum eas argueret falsitatis, quia in manibus facti abraze sunt, ubi scriptum est iura pariter. [1 & infra.] Dicimus, quod propter oblationem iam iudicari falsae non possunt, nec etiam ab oblatione praeteritum cum privilegia in possessionibus abraditur, & litera in narratione facti (si etiam esse) incunctanter abradi.

[1 Nos autem insufficientes literas vestras.]

CAP. IV.

Redargenti privilegium de falsi, iudice facti ad executionem iudicis & pauci, & in loco congruo & sicuro: q. necesse est sententia lata per ibid.

Idem Episcopo & Archiepiscopo.

Accepimus e literas, quas Abbas sancti Augustini contra Cantuarien. Archiepiscopum transmittit. [1 & infra.] Cum privilegia non inspecta non videtur qui falsitatis, & difficile sit & f. petri colom. quod idem Apof. exhiberi precipimus, ut vel ex libere in alio loco congruo & sicuro, usq. ad narrationem proximam sancti Iohannis Baptistae. Si vero nec verum, nec sufficientem responsum miserit, ei perperam licentiam imponatis ipsa ulterius arguendi. Interim nos nolimus illa privilegia vacillare: sed praesentiam, quae eorum obtentu super facta mandata est, inviolabiliter observari. [1 & infra.] Idcirco nos Archiepiscopum in inspectione privilegiorum ad minimum numero faciat esse contentum.

[1 Nos itaq. attendentes tempus ad praesentem quoniam nem praescriptum nullatenus expellendum.]

CAP. V.

Instrumentum vel privilegium, quo quis auctoritate verfaris integraliter legi debet: sed si talia alia capitula apparet, editi debet.

Celestinus III. Abbas sancti g. C.

Contingit interdum b, ut dicitis, quod cum cunquocumque cum aliquo libere habetis, privilegium ad partem adversae parti cognimini plenius exhibere, quod occasione unius capituli, super quo accidit, quod occasione unius capituli, super quo venimini, plurima litigia suscitantur. [1 & infra.] Cap. sul. tua taliter respondemus: ut quando concessum exhibendo privilegio, vel indulgentia, seu alio modo fueritis requisiti, praesente iudice, aut aliquo prudentibus viris deputatis ab ipso, auctoritate plenaria tantummodo reciteatur, ita quod si tantummodo capitulo a quaestio fuerit, illud solummodo reciteatur, & ad verba parti copia ejus fiat.

a Cap. 2. cod. tit. in 1. compil. b Cap. 1. cod. tit. in 1. c Ambrosiana. al. Alden. d Malo Episcopo. e Cap. 1. tit. in 2. compil. vid. Gaud. Pap. hic. f etiam. g in 1. h. i. Promanda. & quidem eorum. h Cap. 1. cod. tit. in 1. i. vid. Bart. & Bald. in l. fin. C. de proc. cap. 1. de i. i. i. f. C. de bon. iud. aut. poss. Felim. in l. 2. ff. de probat. Bald. dicit. in l. civile. ff. de leg. i. articulo.

277

[... et si res inter se pacem & tranquillitatem vestram impediunt. Quae vero inter se iurgis suscitanda obviare, & solvenda decernit.]

CAP. VI.

Instrumentum publicae manus non confectum, habens sigillum, non licet sine iura legibile, vel scriptura deleta, vel enormem iniuriam facientem, non probat, hoc dicitur, prout magis facit ad notandum. Et non casu quodammodo & notabilis pro ipsa sigillis antiquis.

Innocentius III. Mediolanensi Archiepiscopo.

Yves dilectos & filios G. Abbatem de Scozula, & B. Agostinum tuum super subiectis articulis, diu fuit in solio auditorio litigatum. Petebat siquidem Abbas monasterium suum, a praefato procuratore tuo nomine Mediolanensi ecclesiae restitui monasterio memorato portum Scozula, cum honore, districtu & iurisdictione loci praefati, dicens ad monasterium haec omnia pertinere, hoc ipsum dicens de hominibus, qui habitant in Corteni Beunen. b & tenent res monasterii in Gallia, de quibus monasterium obtinuerat in praesentibus. Et omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: salvo in omnibus iure addendi vel demittendi, satagens comprobare omnia, quae praemissa sunt ad ipsum monasterium pertinere. Primo per privilegium Luitardi comitis, quondam Episcopi Lucae praesentis, cum donaverat universa. Secundo per instrumentum sententiae Alperii, quondam Mediolanensi Archiepiscopi, quam ex delegatione d. Lodovici Imperatoris super his, pro monasterio, contra A. praefati Luitardi nepotem, qui super his monasterium molestabat. Tertio per privilegia Romanorum Imp. & praesentis Henrici, qui praemissa omnia monasterio confirmabat, vel etiam conferbat. Quarto per instrumentum locationum, quas fecerant diversis personis Abbatibus monasterii memorati. Testes quoque producere, per quos nitetur probare, quod monasterium, ab anno & circa e. & a 50. annis & supra possederat: & quod fama publica erat, ea omnia praesentis monasterio, a jam dicto Luitardo fuisse donata. Sed contra privilegium donationis a procuratore approbati, ostendit (videlicet in annotatione indictionis) ubi posset saltem facilius deprehendi. Secundum, quia cum charta vetustissima videretur, recentior appareret scriptura, tanquam non illo tempore facta fuisset. Tertio, quia saltem sigillum vitiosum videbatur appositum, ex quo ad media parte sigilli appareret quaedam imago non cum mitra in capite, sed cum pileo: nec induta Pontificalibus, sed regalibus instrumentis f. tenens in manu non baculum pastorem, sed quasi seipsum regale, cuius facies non apparet integra, sed dimidia, tanquam in illa medietate alteri mediam, quae tamen tota vacua remanebat, sed quae imago videbatur ex ea fuisse decisa: quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planitie, quae parti sinistri appareret: unde non Episcopi, sed Imperatoris videbatur fuisse sigillum, quia in sua medietate Caesaris imaginem exprimebat, & in altera medietate praesentis videbatur, vel filii, vel conjugis imaginem habuisse: nam in ipso sigillo nulla alia littera appareret, nisi quae nomen proprium cum hac additione Dei gratia designabant. Sed cum proprium nomen ipsius Episcopi fuerit Luitardus, & in nomine

proprio quod exprimebat sigillum, deleta fuerant duae litterae: secunda, quae erat inter l. & t. & sexta, quae fuerat inter r. & u. ita, quod si secunda o. & sexta fuisset i. proculdubio non Luitardus, sed Lotharius legeretur: quod etiam inde a convinci poterat, quod secundum dispositionem aliarum litterarum inter l. & t. non erat spatium, nisi quod potuisset unam litteram continere: cum secundum integritatem huius nominis Luitardus inter l. & t. duae litterae sunt diversae, praeterea inter r. & u. tam modicum erat spatium, ut in eo nec haec littera d. quae majus occupat spatium, sed haec littera i. quae minimum occupat, videretur formata fuisse. Rursus cum cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset, cera quae posita erat ab exteriori parte, quasi ad conservationem sigilli, recens erat & mollis. Quod cum diligenter investigatum fuisset, certo certius est comperit, quod sub vetusto sigillo cartha fuerat perforata, & per glutinum novae cerae, quae fuerat posita exteriora, quasi ad conservationem sigilli, viciose fuit ipsi charta sub-iunctum. Eadem salutaris specie, pervitiosam videlicet appositionem sigilli, cetera fere privilegia Romanorum Imp. praeter privilegia Henrici, vel falsa reperita sunt, vel falsata. Sed & ipsum Henrici privilegium ad fidem instruendam non videbatur sufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eo quod erat ex media fere parte consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi ultima medietas: videlicet, icus, nec de ceteris litteris nisi haec adiectio, Dei gratia, apparebat, ita quod ex litteris ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici, quam Lodovici. Instrumentum quoque sententiae multis modis inveniebatur suspectum, tum quia in ipso quaedam apparerent litterae: tum quia subscriptio notarii videbatur manus alterius fuisse, quam subscriptio b instrumenti, cum tamen notarius in subscriptione profiteretur se instrumentum manu propria conscripsisse. Littera quoque recentior videbatur, quam charta, & aqua videbatur encaustum e infectum, ut antiquius appareret. In omnibus d. autem Imperialibus privilegiis, quae posteriora fuerant, nulla est habita mentio de sententia, quamvis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porro si legitimum esset instrumentum sententiae, per illam tamen sententiam nullum Mediolanensi Archiepiscopo praesentis praesentis poterat generari, cum ipsa sententia lata fuerit inter alios: & res inter alios acta alii non praesentis. Nec attestatio, quae continebatur in instrumento sententiae, per quas legitima donatio Luitardi videbatur esse probata, poterant eidem Archiepiscopo nocuerunt, aliquid interrogare, cum inter alias personas, & in alio iudicio recepta fuissent. Ceterum memorati Henrici privilegium, quod non solum confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse, unde rerum dominium donatarum intelligi forte poterat monasterio adquisitum, quamvis ex forma petitionis, quae in ipso privilegio declaratur, confirmatorium videretur fuisse, unde tamen intelligatur eo modo quo magis posse valere: distinguendum videbatur, ut idem Henricus alia donaverit, & alia confirmaverit: cum eadem legitime nequiverint confirmari pariter & donari: confirmari, tanquam prius habita & possessa: donari, tanquam tunc tradita & concessa: ac per hoc illa non poterant intelligi per privilegium illud donata, sed confirmata, cum iuxta f

a Contici. b super scripto. c al. incaustum. est autem encaustum laboratorum atramentum, de quo Cal. Rhodig. 7. lib. antiq. cap. 31. d etiam. e Vid. l. 3. & ibi Doh. & Bari. D. Ind. fol. 1. f iuxta sanctiones legitimas, quod meum ex una causa ex alia causa amplius meum fieri non possit.

a Episcopi. n. ad. in. 3. compil. b al. Bienenf. c Licinen. d Luitard. e al. infra. f Dicitur, instrumentum, deest in nonnullis vasis exemplis. g al. quod.

legum sanctiones, quod meum est, ex alia causa meum fieri non possit, nisi defuerit esse meum: [1 & infra.] Cum ergo privilegium Henrici confirmatorium tantum existerit, saltem quo ad illa, quae deducta sunt in iudicium, si principale non tenet, nec accessorium, quod ex eo vel ob id dignoscitur esse securum: [2 & infra.] Per instrumenta vero locationis, nec est utique probata proprietatis, nec ad plenum possessio, cum ad probationem rei propriae sive ad defensionem non sufficiat facta locatio: [3 & infra.] Cum autem super his fuisset diutius litigatum, quia legitime probata non fuerant quae pertinebant ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorem tuum nomine tuo & Mediol. ecclesie sententia dixerunt absolvendum: quoniam cum obsecra fuerint iura paritum, consuevit contra eum, qui petitur est, iudicari.

[1 Praesertim cum pars monasterii usque fuerit comprobare, tum per privilegia concessa, tum per instrumentum sententiae, nec illa quidem legitime fuerint à Lutario donata, & illa donationis per totum iudicium est usque, unde post donationem huiusmodi eandem eidem non poterit redonari.]

[2 Pari modo cetera privilegia Romanorum Imperatorum, etiam si vera fuerint ac sine suspitione reposita, ad probationem tamen invalida prebentur.]

CAP. VII.

Res valens litera super absolutione voti per cruce signatas, impetrata tacita veritate, vel expressa falsitate.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Quod super his: & infra. Quisvisque, quid agere debeas circa cruce signatas, qui dicentes se ab Apostolica sede redire, super absolutione sua ignota cardinalium sigilla reportant: cum eis super impedimentis expositis non fuisset de levi credendum. Ad quod taliter respondemus, quod quando talibus literas indulgentium, illis, qui personas & facultates eorum plenius noverunt, hoc modo scribimus, ut super impedimentis expositis (inquisita diligentius veritate) statuant circa illos, quod animarum salutem, & succursui terrae sanctae magis noverint expedire: providentes attentius, ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Vnde si tales per suppressionem veritatis, aut falsitatis expressionem, literas non solum Cardinalium, sed & nostras, nec solum dubias, sed & certas consiterit impetrasse, carere volumus impetratis, & eis non obstantibus ad voti executionem compelli.

CAP. VIII.

Si de extraneis dubitatur, an decretali sit authentica: aut est iuri consona, & tunc iudicatur secundum illam: aut dissona, & tunc Papa consultatur.

Idem Helensi Episcopo.

Pastoralis &c. [1 & infra.] Auctoritate praesentium duximus statuendum, ut cum decretalis aliqua, de qua iudex merito dubitet, allegatur: si eadem iuri communi sit consona, secundum eam non metuat iudicare: cum non tam ipsius, quam iuris communis auctoritate procedere videatur. Verum si iuri communi sit dissona, secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ea.

[1 Quisvis etiam quibus iudicii fidei sit adhibenda Decretalibus, de quorum auctoritate iudex potest non immerito dubitare, cum plures inveniuntur in compilatione scholasticorum, & allegentur in casibus, de quibus per bullas non constat, nec ipsae per metropoles infirmatae fuerint. Quia igitur saepe contingit, quod etiam eorum nobis decretale huiusmodi proponitur, quas esse authenticas dubitamus, si benignius respondentes.]

CAP. IX.

Post publicas attestaciones usque ad conclusionem possunt in-

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. b Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. c Ad. Bar. & D.D. in l. cum prolatu. De re iudic.

Instrumenta produci, hoc primò. Consuetudo in factis instrumentis authentica. hoc secundo.

Idem Episcopo sancti Andreae, & Alciati Duce.

Ubi dilectus a: & infra. Ad fructum conditionem duximus respondendum, quod compromissum potest instrumentum etiam post publicationem constitutionum usque ad definitivam sententiam celebrare, antequam sit in causa conclusum. Super vero articulo respondemus, quod si compromissum pariter obtineat ad probata, ut instrumentum illud fides adhibeatur, vos ea securè poteritis admittere: non scietum cum supra dictus Rex tante fuerit honorificatus ipsius instrumenta maxime auctoritatis sine in partem Scotticis.

CAP. X.

Falsitas instrumenti, vel quod dicitur instrumentum, probatur per testes.

Idem Petro civi Viterbensi.

Ubi Ioannes c. eremita etc. centum triginta libras Senen. ex causa mutui coram Donato de laudibus Viterbien. petiisset, & tu ex adverso proponas, quod cum idem in centum & octoginta libras ad pretio domus, quam eidem vendideris, receperis tantum triginta libras ex illis non immetto debebitur pensare. Tandem cum super hoc & quibusdam articulis inter vos fuisset aliquandiu litigatum, nec attestacionibus publicis te sententiarum immoverunt, ut eidem predictae domus possessionem vacuam traderes, & a creditoribus liberam: & infra. Cum igitur ab hac sententia ad nos remissam duxeris appellandum, & nos tam tibi quam dicto Ioanni T. Subdiacono & Capellano nostris dedimus auditorem, ex parte tua facti propositioni predictae domus venditionem non puram, sed conditionalem potius existisse, & nullatenus necessitatem ipsius, quatuor nihilominus turbas in probandum inductis, quod etiam novum esse volumus, penadebat tamen ex te, qui iurati depositum se interfuisse contractu inter te & predictum Ioannem super eadem domo celebrato, pro non annis octoginta librarum precium tibi fuerit conditionally videlicet adjecta conditione, ut tu domum tuam inhabitares liberè in vita tua, & post obitum tuum & R. natis tuis equaliter Ioannis nepotibus remanere: cuius conditionis intuitu domum ipsam capere non pro minori precio vendidisti, cum à G. natis tuis ipsa CC. libras potuisses habere, nisi vero post octidies, quo venditio facta fuit, eidem tibi non minus minimè recordati. Dicitur vero Ioannes remanere non conditionalem, sed puram propositionem: hoc probandum publicum exhibens instrumentum, & infra. Tabellionem quoque qui constitutum instrumentum, & unum ex testibus in instrumentum scriptis ad id probandum induxit: [2 & infra.] cum dubitatio fuisset exorta, utrius debet pro parte prevalere, pro ut fuit parte propositum: qui etiam deum vim obtineat instrumentorum fides, & depositum non restituum, in litibus extendendis, non valet pro parte instrumentum tantum debet esse momentaneum pro parte ipsam idoneorum restituum de positionibus probatur: [3 & infra.] Ad hoc autem idem Ioan. ex adverso respondit, quod cum intentionem suam per nos fundaverit instrumentum, ac tu in modum ex parte venditionem ipsam non pure, sed conditionalem

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. b Senen. c Cap. 1. tit. in 4. compil. d Quando dicitur causa petita. in p. p. & infra. in l. in conventionibus. s. si quis cum. ff. de oblig. gliff. in 5. quod autem. infra. de offi. cap.

281
 esse propositas, nec per testes ad hoc te-
 lationem de certo fieri tempore facta fides, & ideo non
 apparet quod super illa venditione deponant, quam
 contra per dictum instrumentum determinat tempore
 fuisse contractam, huiusmodi probatio videbatur ineffi-
 cas ad intentionem contrariam elidendam. Verum re-
 sponsum em illam esse proponendas invalidam: quoniam
 cum unquam para à nobis interrogata, fuisset in iure
 confessa, quod unica tantum venditio super domo con-
 ditio fuerit: & ex depositionibus testium liquet ven-
 ditionem conditionalem fuisse: ex utriusque confessione
 eandem domus venditionem conditionalem
 esse, non parum, non obstante quod ipsa interroga-
 tio facta fuerit postquam à partibus extitit in causa con-
 ditio, cum iudex (qui usque ad prolationem sententiae
 debet universa rimari) possit interrogare de facto quos
 conditionales aliquid b. occurrat. [4 & 7.] De con-
 ditio factum notorium pronunciamus, venditionem
 conditionalem fuisse conditionaliter celebratam, & te-
 de hoc & nullatenus obligatum ad traditionem ipsius:
 super hoc memorato loamii silentium imponentes. Sen-
 tentiam vero iudicium predictorum, qui alias iuste pro-
 nunciavit nossumus (cum huiusmodi exceptio coram ipsis
 non probata fuerit nec objecta) quò ad dictum capitulum
 instrumentum, eam quò ad alios articulos & auctoritate
 apostolica confirmantes.
 [In quo probatoria per propria voluntate vendidisse ac tradi-
 didisse ipsam eadem in hereditate, & postea CLXXX. librum
 primum recepisse.]
 [In hoc tabella venditionem parum extrinsece firmavit,
 prout in scriptura continetur, utrum tamen sub conditione
 vel per scriptura contractus mutui, dicitur se minime recordari.]
 [In hoc est etiam scriptura tabellionis auctoritatem, qui suum
 officium fideliter adimplere praestitit, cum ad hoc ex iuramento
 iuravit, & fides adhibetur instrumentum confecto, quanta foret
 in omnibus iustis adhibenda: sed cum per quatuor testes omnia
 scripturae maiori fuerit manifeste probatum, supradictam vendi-
 tionem fuisse conditionaliter celebratam, eorum depositiones afferunt
 testimonium veritatis & firmitatis.]
 [In hoc quoque & alia tam coram nobis quam coram predicto
 capitulo proposita & plene intellecta.]

CAR. XI.
 Dignitas littera non videtur scriptum.
 Honorius tertius.
 In parte & clarissime in Christo filia B. quondam f.
 Anglorum reginae fuit propositum. [& infra.] Quia
 veritatem Apostolicam pro eo quòd in hac dictione,
 Epistolam, hoc figura O. deest, asseritur vitiosum: man-
 damus, quatenus hoc non obstante in negotio ipso ratio-
 nabiliter procedas.

CAP. XII.
 Littera epistolae à iudice, qui parti hoc potenti, non facit eam
 veritatem confirmantem.
 Gregorius IX. prius sancti Bartholomaei & deca-
 ni de. Decibus London. g.
 Gregorius vicarius ecclesie de Rechem nobis ex-
 hibuit, quòd cum prior & conventus de Ledis
 eum super decimis coram iudicibus auctoritate Apo-
 stolica convenissent, & dictus G. super similibus coram
 iudicibus eandem, quia dicti iudices copiam
 a. Defensio quòd per confessionem rei, ubi debitum est liquidum,
 debetur recipere satis. L. huiusmodi. S. offerri. De ad. emp. b. v.
 de arbitrio. de iur. ad. l. i. & c. ad. l. i. c. Nec 2. verba. et
 de iur. iur. d. hac verba, auctoritate Apostolica,
 & c. l. i. Rom. conf. 3. ad. Bald. in Imperator. ff. de stat. hom.
 & l. i. ff. qui multa bona de accu. heredi. f. Anglicorum.
 & l. i. ff. qui multa bona de accu. heredi. f. Anglicorum.

quorundam instrumentorum communium, quae habebat pars altera, & per quos intendebat intentionem suam super principali fundare, fieri non faciebant eadem hoc cum infantia postulant, nostram audientiam appellavit. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, revocato in statum debitum, &c.

CAP. XIII.
 Scriptura contraria ab eodem prodita, fidem non facit.
 Idem.
 Imputari ei a potest, qui contrarias inter se scripturas in iudicio protulit, fidem sibi adinvicem derogantes, cum in ipsis fuerit potestate, quam voluerat non proferre.

CAP. XIV.
 Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum: si non exprimitur, necesse est, ut creditur proderit id fore debitum.

Idem.
 Si cautio, quam à te indebite proponis expositam, indeterminate loquatur, ad verius tuus teneat ostendere debitum, quòd continetur in ea. Sed si causam, propter quam huiusmodi scriptura processerit expresserit in eadem, confessioni tuae statui: nisi probaveris te id indebite promississe.

CAP. XV.
 Auctoritate ordinarii potest notarius tabellionis mortui notam in publicam formam redigere.
 Idem L. tabellionis.
 Vm P. tabellio morte b. preventus, quaedam non perfecterit instrumenta, quae in nota redacta fuerant ab eodem: Ad petitionem eorum, ad quos pertinet, auctoritate ordinarii iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere, habitura per hoc perpetuam firmitatem.

CAP. XVI.
 Instrumentum exemptatum per tabellionem auctoritate ordinarii, eandem vim habet cum originali.
 Idem.
 Si instrumenta propter vetustatem, vel propter aliam iustam causam exemplari petantur. Coram ordinario iudice vel delegato ab eo specialiter praesententur: qui si ea diligenter inspecta, in nulla sua parte vitiosa repererit, per publicam personam illa precipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

CAP. XVII.
 Instrumentum exemptatum per tabellionem auctoritate ordinarii, eandem vim habet cum originali.
 Idem.
 Si instrumenta propter vetustatem, vel propter aliam iustam causam exemplari petantur. Coram ordinario iudice vel delegato ab eo specialiter praesententur: qui si ea diligenter inspecta, in nulla sua parte vitiosa repererit, per publicam personam illa precipiat exemplari, eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

DE PRÆSUMPTIONIBVS.
 TITVLVS XXIII.

CAP. I.
 Sicut manifestè nocens est panna obnoxius, ita & occultus, licet potest dicat se ioco fuisse.
 Salomon in Parabolis. c.
 Sicut noxius est, qui mittit lanceas & sagittas in mortem, ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus, dicit, ludens feci.

CAP. II.
 Ex violenta presumptione ferunt definitiva, & est casus notabilis.
 Idem. d.
 Afferte mihi gladium, cumque attulissent, ait: dividite infantem vivum, & date dimidiam partem tui.

a. Vid. Anton. de Butr. in c. nostra. sup. de testibus. & c. ex tenore. sup. de reser. Bar. & Salic. in l. scriptura. C. de fide instrum. Bald. in l. Imperator. i. de fac. hom. b. Vid. Mart. de assis. super const. Neapolim. ca. Bajulos omnes. m. 13. & ff. Bal. conf. 1. Alex. conf. 136. & v. l. i. c. Ca. 26. & c. ad. l. i. in 1. compil. d. in iust. no. diuinarum mulierum. l. 3. Reg. c. 3. & c. ad. l. i. in 1. comp.

& animam partem alteri. Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo) obsecro domine, date illi infantem vivum, & non occidatur: e contrario alia dicebat, nec mihi, nec tibi: sed dividatur. Respondit Rex & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur, hæc est enim mater ejus.

CAP. III.

Conversatio in adolescentia facit presumptionem in senectute.

Hieronymus in Parabolis. b

EX studiis suis intelligitur puer. Quicumque enim virtutibus studet, cum modestia continentie, auditio sapientum, observantia mandatorum Dei, maxime simplicitati & humilitati videris, hujus munda & recta opera intelligit.

CAP. IV.

Presumitur contra illum, qui dilationibus subterfugit iudicium.

Bonifacius Papa Episcopus Gallie.

Nillus dubitat e, quod ita iudicium nocens subterfugit quemadmodum ut absolvatur, qui est innocens, quare confitetur enim de omnibus, quibus se subterfugere iudicium dilationibus putat.

CAP. V.

Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare presumitur.

Gregorius in homilia. d

Nonne e benedicimus, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo.

Duo quippe illata fuerunt ei: unum negavit, alterum tacendo concessit.

CAP. VI.

Ex prateritis presumitur circa futura.

Idem Maximo Episcopo. f

Mandata cælestia efficacius gerimus g, si nostra cum fratribus onera partiamur. Proinde super cunctas ecclesias Sicilie te vices Apostolicæ sedis ministrare decernimus.

Quas non loco tribuimus, sed Personæ. Quia ex transecta in te vita didicimus, quid te subsequenti conversatione tua præsufumamus.

CAP. VII.

Ex vicinitate presumitur notitia facti loci vicini.

Idem. b

Quosdam: & infra. Aphrica verò qualiter mortalitate & languoribus vastetur, quanto viciniores estis, credo quod subtilius cognovistis.

CAP. VIII.

Presumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remote.

Idem Victori Episcopo. k

Qvanto: & infra. Laster te in vicino non potuit, quod ad nos in longinquo pervenit.

CAP. IX.

Ex prateritis presumitur circa futura.

Hieronymus super Osee. l

Scribam eis multiplices leges meas. Et prius datis, & neglectis adparet, quod has negligit.

a Illa. b Ca. 20. & c. 4. in tit. in 1. comp. Huc fecerat l. u. qui s. divus. de nat. & cur. dat. & s. servus. in gloss. de ferent. Infi. de er. divus. c Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. d Homilia 18. e Ca. 6. eod. tit. in 1. comp. Bald. in l. C. de sac. ecclie. f Greg. 12. epist. 4. regiffri. g Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. h Greg. 17. epist. 127. sive 127. regiffri. i Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. k Greg. in re. l. 10. epist. 33. & 34. l Ca. 2. & 10. eod. tit. in 1. comp.

CAP. X.

Efficacior probatio requiritur ab eo, qui probare vult, quam non est verisimile.

Alexander III. Decret. Cælestis. a

Quia verisimile e non est, quod H. Presbyter peccatum ecclesie R. capellano concessit, & de illius iudicio ecclesie acceperis vicariam. Presbyter autem hoc probationem recipias, nisi communis loci habitator habeat, vel tales personæ adpareant, de quibus veritas non sit, quod debeat dejerare. Quoniam sapere cogit, quod testes facile corrupti inducantur ad falsum testimonium profereendum.

CAP. XI.

Per cohabitationem diuinanam & factam de matrimonio in tractu matrimonialibus, ac alia admissa probatur matrimonium. P. annor.

Idem Gemens. c. Archip. sup.

Illud quoque d nobis innotuit, quod cum libertus cohabitaverit, & ab eo fuerit carnaliter cognitus, ipsum adferit suum non esse maritum. Verum non vindicans in uxorem, offendit publicum iudicium, in quo sese conjuges nominant, & per quod ipsum matrimonium propter nuptias fecisse adparet. Male ne instrumentum illud adferens vitiosum, ut ferro dante fraudaretur, plures testes produxit, quod ille de uxore ejus saepe rogatus, ut eam desponeret, nec despondit, nec desponsaturum se ipsam firmiter adiecit: verum non nisi prædicto instrumento, & quibusdam verbis, qui viderant annulos deferentem ipsam, potest uxorem: sed mulier de more illarum, quæ pueri erant, se annulos detulisse dicebat. Verum, quia iustitiam dubietate, fama viciniis magis debet amari fama loci habet, quod vir ipsam in lecto, & de illa sicut uxorem tenuerit (cum matrimonio non nisi femine conjunctio, individuum vix confectum retinens.) cogenda est mulier, ut eidem viro adhibeatur conjugali: præsertim si præscriptum instrumentum ab eo conditum fuerit, qui officium suum adhibere solevit.

CAP. XII.

Per violentam presumptionem probatur carnis copula.

Idem Archid. Gemens. f

Iteris g fraternitatis tux receptis nobis innotuit, cum P. ab A. muliere, quam in uxorem accepit, teret seperari, adulatoris matrimonium prolatum, & ites firmiter adherentes, quod postquam modicum tempore dicto viro contraxerat matrimonium, & quodammodo viri ejusdem solum cum sola, nudum, cum modo de eadem lecto jacentem, ea (ut credebatur) innotuit, cognosceret carnaliter h, viderant, matris locum, & latebris ad hoc commotis, & horis electis: i. d. i. Confus. tux illiter respondens, quod ea innotuit violenta, & certa suspitione fornicationis, post certam divortii promulgationem: ita quidem, ut vii uxorem beat, mortua illa ducendi aliam, nullatenus que cogit remanente.

i Et publica fama, confert, quod post certam in matrimonium se miscerunt ad invicem, quod in publicis publicis, ut afferit, sunt confessi, quare ut et post certam a. al. Castrensis. b Ca. 11. eod. tit. in 1. comp. c Bald. in l. C. de spons. in 1. comp. & post. eod. tit. in 1. comp. d Ca. 10. de spons. in 1. comp. & post. eod. tit. in 1. comp. e Nota supra aliquas finitimas notantur: Bald. in ca. Ego N. De iurjur. & in cap. 22. mag. in 1. comp. f In quibusdam deest in scriptis, ut in 2. comp. g Ca. 11. in 1. comp. h Bald. in ca. Ego N. De iurjur. & in cap. 22. mag. in 1. comp. i In quibusdam deest in scriptis, ut in 2. comp. j Bald. in ca. Ego N. De iurjur. & in cap. 22. mag. in 1. comp. k In C. Bact. ut cum cognoscitur uxorem, videtur in fac. &c.

ecclesiastica censura cogatis, ut hæc restituant, nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persolvatur. Cum autem ei pecunia, sicut iuraverunt, persolverint: vos ad restituendum, quicquid (deductis expensis) ultra dictum recepisse constituerit, inducere studeatis: & si contumaciter non fecerit in eadem excommunicationis sententiam redicatis eundem.

[Existi vobis licetis vestris exigere desinare, presertim si illi sua offerat, sine sua relictis contentis.]

CAP. VIII.

Idem de om. Archiepiscopo.

Verum & aliquis quoniam gravissimo metu sub religione iuramenti, suum jus restituere coegerit, ipsum quolibet retineat, quia nos consulere volumus, an alter iuramentum vel necesse id habere debeat: Duximus tibi respondendum, quod non est tutum quemlibet contra iuramentum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in salutem aeternam: nec nos alicui dare materiam iuramenti veniendi contra iuramentum proprium, neque iuramentum per iuri videatur. Verum aliquando in Rom. ecclesia quidam ministerium ecclesie abjuravit, quod clerici, in oblationibus ecclesie mererentur, & ad coarctandam dignitatem eorum, qui ecclesiasticos viros ad praedictum illud compulerant, permissi sunt in eadem ecclesia ministrare.

CAP. IX.

Abbas pro debito monasterii iuravit stare in obsequio, & fideliter, qui iuramentum creditorem in idem servare, iuramenta suum orator.

Idem de Sardinensibus Episcopis. In scripto e, quod nobis est presentatum, innotebat Abbatem Treven. cum Petro super summa octo millium solidorum taliter convenisse: & infra. Super hæc prædictus Abbas quosdam ex monachis obfides dedit, qui de oblationibus conventione iuraverunt, ut si ipsi deficerent, illi monachi loco eorum in obsequio ponerentur. Infideliter autem dicti monachi non servarent, Abbas de die oblat. d. & quæ uxorem fidei iustos: qui similes non habent prædictis dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus abbas, quam monachos, quam v. & uxorem ipsam monere curetis, ut sicut iuravit, eandem conventionem faciant adimpleri, alioquin Abbati & monachis in iuramentum interdictis ecclesie: & in terra præfati v. de anno eundem usque ad dignam satisfactionem inhibeatis divina officia celebrari.

CAP. X.

Periurus est & ab ecclesia removendus, qui non necessitate, sed voluntate venit contrahendum iuramentum.

Idem de om. Episcopis. Quod cum R. canonici Lincolniens. accepimus, quod cum v. deicus ei duos bisantios nomine ecclesie de firmis se annuatim soluturum interposito iuramento firmasset, per biennium ab huiusmodi pensionibus solvendo cessavit. Quoniam igitur non merentur ecclesias regere, qui sunt criminose perijuri irretiti, mandamus, quatenus si vobis constituit memoratum. V. contra iuramentum suum non necessitate, sed voluntate ab eisdem pensionibus solutione cessasse,

ipsum a præscripta ecclesia removens, ea præfata R. restitueret minime differatis.

CAP. XI.

Si præfatus iuravit præfati de antiquo censu augendo, & postea contrarium iuravit, valet secundum & non primum, iuramentum ab ecclesia removers.

Lucius III. Norwien. Episcopo.

Tua nos duxit fraternitas a consulendis, cui statim sit iuramentum cum clericis & religiosi iurjurandi religione contingunt ad majorem solito pensionem solvendam, vel præstandam aliquid beneficii præter solitam pensionem: cum autem instituantur ab Episcopis, iurant, quod antiquam pensionem & solitam non augebunt. Tux igitur consul. breviter b respondemus, quod cum posterius iuramentum ratione & Lateranensis concilii auctoritate juvetur, primo præjudicat, quod de cupiditate processit. Ceterum iustum est, ut clericis pro perjurio, quod vitare non possunt, ab ecclesia excludantur.

CAP. XII.

Episcopi de perjurio graviter, quoniam alii sunt puniendi, h. d. Urbanus III. Archiepiscopo. Pisan.

Utrum d. quidam [1 & 7.] Consul. t. r. quod in Episcopos qui suum transgressi sunt iuramentum, est tanto gravius vindicandum, quanto majori preminent dignitate, & eorum exemplo facilius alii poterant ad similia provocari.

[1 Episcopi Sardinia, sicut nobis est ex tua parte propositum, quibusdam pecuniis suis tenebantur iuramento adstricti non solvissent: & quidam Episcopus ipsius terra in die dedicationis ecclesie ordinis, cum die ille ad hoc institutus non fuerit, celebraverit: & quidam etiam iuraverunt aliquando quid fratri vel forori, patri aut matri loqui non debeant, aut quodlibet eis subsidium ministrare a nobis quid de huiusmodi faciendum sit, tua f. requisivit. Nos igitur.]

Illicium est iuramentum de non prebendo substitutionem conspici, hoc dicit.

Illi verò e, qui iurant non loqui patri vel matri, sociis, vel fratri, aut eis humanitatis subsidium non exhibere: absolventi sunt ab illius observantia iuramenti, cum illicium sit, & contrarium rationi; in iuncta tamen eis de hoc, quod malè iuraverant, penitentia competent.

CAP. XIII.

Non valet iuramentum monachi claustrum abjurantis: & sibi de hoc gravi penitentia imponitur.

Idem. Sicut f. ex literis tue discretionis cognovimus R. prior monasterii tui iracundia calore succensus, iuramento firmavit, quod in claustrum ejusdem monasterii, quo se vinculo professionis adstrinxit, non esset cum G. monacho ulterius moraturus: [1 & 7.] Respondemus, quod non licuit monacho supradicto temerarium & iuramentum facere, maxime cum fidem professionis frangeret, & stabilitatis suæ propositum evacuet. Ideoque circa eum tua sollicitudo provideat, quod talis ei penitentia injungatur, ut alius quilibet exemplo ejus deterretur, simile aliquid facere pertimescat: ipse verò in claustrum, quod licite abjurare non potuit, cum stabilitate perpetua, suam penitentiam exequatur.

[1 Quærentis ergo tibi quid super hoc circa eundem monachum sit agendum.]

CAP. XIV.

Vasallus, qui iuravit prelato, successoribus iurare non cogitur.

a Ca. 2. eod. tit. in 2. comp. b taliter. c Conc. Lat. sub Alex. III. c. 7. 8. prohibemus. Habet infr. de conf. c. prohibemus. d Ca. 11. eod. tit. in 1. comp. e Vide Scrim. lib. 2. de just. f C. 3. eod. tit. in 2. comp. g Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & Sot. l. 2. de just. & iur. q. 1. art. 7.

Clemens III. VII. a Regi Sicilia.

Veritatis & amica simplicitatis: [1 & 7.] Responde- nus, ut haeredes tui, qui nobis vel alicui successo- rum nostrorum iuraverint, aliis jurare minime compellantur: catholicis tamen successoribus nostris, qui pro tempore fuerint, & homagii c & fidelitatis puritatem, nihilominus ac si iurassent, omni tempore teneantur absque tergiversatione aliqua fideliter observare.

[1 Nihil verborum fallacis, nullo appetit ambiguitatum in- volvitur effusari. Ea propter sibi charissime in Domino, audio quid in magnitudinis tuae presentia quaevis mota fuerit, utrum ex tenore nostrae rescripti colligeretur quid singuli tuorum haeredum sin- gulari nostris successoribus fidelitatis praestare debeant & hominū iuramentum. Intellecta etiam expressione vel expositione ist. ff. n. A. tit. S. an. in Hierosolym & P. tituli S. Laurentii in Damasco Presbyterorum carnis. sed. Ap. h. quae ad nos fuit sub sigillorum suo iurisdictione transmissa: a sana intellectu eorum volentes aliquatenus differre, fecerunt utque clausius intimum, quod cum in tenore nostra non sit in tolerabile tibi se tuos, haeredibus imponere, taliter in hoc articulo tibi.]

CAP. XV.

A iuramento per metum extorto ecclesia silet absolvo: & eius transgressores, ut peccantes mortaliter non puniuntur. Coelestinus III. d. Brundisensis Episcopo.

Verum e in ea quaestione, quae quinto loco ponitur, an a sacramento vinculo absolvantur, qui illud in vii pro vita & rebus servandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quam quod antecessores nostri Rom. pon. arbitrati fuisse noscuntur, qui tales a iuramenti nexibus absolventur. Ceterum, ut agatur consilium, & auferatur materia f. dejerandi, non eis ita excoisē dicatur, ut iuramenta non servent: sed si non ea attendent, non ob hoc sicut tanquam pro mortali crimine puniendi.

CAP. XVI.

Si is, cuius mandato stare iurava, aliquid tibi praecipit contra iuramentum per me prius licite factum, illud ser vare non tenor, hoc dicit, subarendo verbi litera. Innocentius III. g. H. & S. Marci in Venetis.

Veniens b ad praesentiam nostram A. nobis exposuit, quod olim cum M. Mauric. a alternatim convicia ingerendo certavit: propter quod cum graves inimicitias incurrisset, quidam, qui partis utriusque amatores extiterant, suggererunt praedicto A. ut in satisfactione injuriarum vestro iuraret obedire mandato. Cumque idem k non crederet se tale quid commississe, propter quod ei aliquod grave deberet imponi, iuramentumque illud sub tali confidentia praestitisset, ipsi sub iuramenti debito praecipitis, ut nunquam curiam Ducis intraret, nisi cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur. [1 & 7.] Verum quia idem A qui dicti Ducis est confiliarius, & in iure suo multis ecclesiis, quarum est advocatus, ex promissa tenetur adesse, nequaquam tali- ter iurasset, si mandatum illud sibi contrarium praeci- visset: noveritis nos Patriarche Granden. mandasse, ut si mandatum priori iuramento licite facto repugnet, ipsum auctoritate nostra denunciaret non servandum. l

[1 Aut nisi per nobilem virum R. comitem & H. Mauricem, qui absentes esse dicuntur, ipsa contingeret relaxari.]

a al. Gulielmo. b Ca. 1. eod. tit. in 2. compil. c al. hominū etiam fidelitatis puritatem, &c. d al. Brundisens. Archiep. e Paris. cum non ab homine. sup. de iud. & c. 6. eod. tit. in 2. compil. f Perjurandi. g Henrico Vitali & Leonardo Marco Mauricem. h Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. i Mauricem. k Cumq. idem A. non credens se tale, &c. l observandum.

CAP. XVII.

Qui iuravit ecclesiam defendere, & repugnam persequi, per- cussit, perjurus est, nec eum defendere oportet. Idem magister. Apollinaris.

Revisciscitatus a es quaestione, utrum illi, qui alicuius ecclesiae servare ac pro posse debent iuramento tenentur, si necessitate imminente super hoc iuramenti debito requisitus duxerit appellandum, iuramentum incurrat. Respondemus, quod in hoc articulo appellentem a perjurio talis appell. non excusat, nisi si difficultas exiit, propter quam requisitus non potest ecclesiae subvenire culpa perjurii potius excusat.

CAP. XVIII.

Iurans scienter illicitum, non indiget absolutione, sed tamen non observare. Si vero iuravit ignorans, debet illud servare, si aliquo licito modo esse observabile. Et cum iuratum, quod putabat illicitum, debeat observare iuramentum, animo depravato aget peccatum. Idem illud Regi Aragonie.

Quanto personam b tuam: [1 & 7.] Quibus silariis tui (imo potius deceptoris) iuramentum induxerunt, ut iurares in requito aliquid prope ad certum tempus patris tui confitere matrem, tamen circa mortem ejus fuerat legitimum pondere detecta. Cum autem adeo sit deminuta & immutata effecta, quod grave propter hoc scandalum in populo neratur, tu quod egeras e. indifferet eipem tenent, ac necessitati populi satisfacere, ab observando iuramenti praedicti postulari suppliciter a nobis debet. non tam erat absoluto necessitas, quam interrogandi quarendam: quoniam cum iuramentum facti, iuramentum aut legitimam esse credebis. Si factum a ramentum fuisse illicitum, & nullatenus observandum, & pro eo esset tibi poenitentia injungenda: cum iuratum non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit iuramentum, Si vero legitimum esse credebis, iuramentum servare fuit & usque quaque servandum. Et ut interpretari- liter observetur consilium & mandamus, ut repromonet, quae a legitimo pondere fuerat dejecta, sub nomine patris tui moneta cedatur, quam ad legitimum pondus reduces, secundum cum statum. tempore patris tui habuit meliorem, ita quod iuramentum moneta, quae ab illo statu facta non fuerat, cum iuramentum riter expendatur: per quod & dispensationem iuramenti & iuramentum servari. Verum tamen si iuramentum in ipsam in praestatione iuramenti credebis a legitimum, deinde deminuta u, & tua super hoc conscientia debeat, tuum humiliter confitere peccatum, & iuramentum nem injunctam tibi pro illicito iuramento iudicanda plere.

[1 Inter alios Christianos principes fuerunt dicitur de- mus, tanta sermitate regis diligenter firmitate valde caute, ne quid ei, quod absi, committat, quod vel in personam tuae aut detrimentum terra vultus redander. Eorum pro- dem literarum tuarum & plurimum praestatum, nos qui multorum in regno tuo constitutum nobis tenent, qui multos inimicos Christianitati, qui pro magnitudine sui iuramentum in Hispalia tuos temporis occupant, in auxilium dicitur a Christo s. n. regis Castellae illustris, cum armatum multum firmitate.]

CAP. XIX.

Non valet iuramentum praestatum in praesentibus personis.

a Cap. 2. eod. tit. in 2. compilatione. b Ca. 1. eod. tit. in 2. compilatione. c In Cod. Barbat. eodem indifferet, & c. observandum, &c.

frequentes habeat questiones, nec vii ipsi desse ecclesia sine ipsius derimento potest, nec eidem audeat adesse, ne viderentur contra ditionem facere iuramentum. Quare nobis bene littere supplicasti, ut vobis super haec paterna providere sollicitudine dignaremur. Nos igitur vultu ecclesia ejusdem, & saluti ac fama vestra, & bonis dilecti principii pariter providentes.

CAP. XXXII.

Cum agitur de usuri, potest iudex in qualibet parte litis ex officio suo deficientibus probationibus exgere a partibus iuramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet causa, in qua imminet peccatum, secundum Panormitanum.

Idem Archiepiscopus & magistro G. canonico Tullen.

Exlistera a vestris accepimus, quod super causa usurarum vobis pro G. contra E. ab Apostolica sede commissis, non potuit per testes ipsius G. per te productos de foris quantitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset: unde expedire videtur, quod exigatur de dicenda veritate a partibus iuramentum, cum ex fama quasi notorium habetur, praefatum E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata, sortem & amplius percipisse. Ne igitur ex huiusmodi iuramenti defectu iustitia (occulca veritate) succumbat: mandamus, quatenus partes ad praestandum huiusmodi iuramentum per eam ecclesiam appel. remora cogatis.

CAP. XXXIII.

Si passus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & oportet revocare debet non obstante iuramento de non revocando, maxime si prius iuravit non alienare, h. d. secundum verum intellectum Panormitanum.

Idem Collyser. b. Archiepiscopo & eius suffraganeis.

Intelleto jam dudum, quod charissimus in Christo filius noster Hungaricus Rex illustris, alienationes quasdam fecerit in praedictum regni sui, & contra Regis honorem. Nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes praedictas, non obstante iuramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare. Quia cum teneatur, & in sua coronatione iuraverit, iura regni sui & honorem coronae obligata servare, illicitum profecto fuit, si praesertim de non revocandis alienationibus huiusmodi iuramentum: & propterea penitus non servandum.

CAP. XXXIV.

Si mulier iuravit aliquando esse maritum, & succubuit, quia aliter non probatur, non datur nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

Gregorius IX. Episcopo Comman.

Mulier, quae in iure praestito iuramento adseruit viram talem in ipsam per verba de praesenti matrimonialiter consensisse, probationes alias non habenti, viro ab eius impetitione per sententiam absoluto, nec debet licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne actor perjurii videatur: nec hoc ei dicimus prohibendum: ne forte si fallum iuraverit, matrimonium contingat legitimum impediri: sed sua conscientiae est potius relinquenda.

CAP. XXXV.

Qui iuravit servare statuta edita, & postea per illud iuramentum aliter non jurando promissi servare edenda seu postea edita, non tenetur ex iuramento ad no viter edita, hoc dicitur, secundum verum intellectum.

a. Vid. Quid. Pap. hoc. & Beat. Thom. 2. 2. quaest. 77. art. 2. b. Colon. edit. Colocen. in omnibus. c. Vid. leg. prohibere. 6. quod plane. per Bartol. ff. quod in aut. clari. d. Iuramentum non debet deserviri ei, quoniam credimus incurrere perjurium. l. c. de iud. vada. tit.

Idem.
Clericus, qui iuravit se statum in ecclesia servaturum, promittens per idem iuramentum, quod postmodum sublevarum est, debet servare. Licet transgredi non debeat, quod non tenetur ad illius observantiam ex dicto iuramenti.

CAP. XXXVI.

Iuramentum laici deservitur a iudice delatum pro eo, qui recusari non potest: delatum vero a parte, iudice recusat, fertur: in altione tamen facta non licet recusare, hoc dicitur que ad 6. sane.

Idem H. iudici.

Iuramentum a te parti delatum, nisi iudex a te non potuit recusari. Quamvis, quod in parte parte parti defertur, recusari possit licite ac recte, licet convento famola actione referre huiusmodi iurandum.

Attore nihil probante, reus est absq. convictione obligatus: vero praesumptio est pro eo, defertur reo iuramentum, vel alio casu consideratu personarum, & causae circumstantiae. h. d. Sane si actor in omnino in probatione deficiente debet (& si nihil praestiterit) obtinere. Praesertim vero faciente pro illo, reo defertur potest ad ostensionem suam innocentiam, iuramentum, nisi iudex iudice personarum & causae circumstantis illud ab actori defereendum.

DE EXCEPTIONIBUS

TITULVS XXV.

CAP. I.

Si testes de crimine contra eum exceptio convictione vel alio modo appareat, repellitur a testimonio, sed de crimine cum parte non tangit negotium principale.

Celestinus III.

Denique, quod in dicta & persona testium [i. & infra.] Si crimina rebus obligatis de quibus non fuerat haec exceptio adducta, tantum per exceptionem opponuntur, probata crimina exhibenda est, antequam causa per iuramentum terminetur: cum (sicut canonice iustitiam debent testes absque ulla infamia vel suspitione vel macula in ferendo testimonio requirantur. Quae sola crimina, de quibus alio tempore convicti confessi fuerunt testes, obijciuntur, a testimonio praesertim possunt: quia sicut Stephanus Papa & alii Romani multi Romani testantur, non est credendum confessiones eorum confessioni, nisi prius se probaverint innocentem. Ceterum si de criminibus ad solam exceptionem objectis testes convicti fuerint sive confessi, praesertim naria multari non debent, cum accusatio in ipso iurandum iuris ordinem non procedat. Sufficiens est perhibendo testimonio repellantur, praesertim si iuramentum quod eis obijciatur, causam, de qua agitur, continere non videtur.

[i. Quibus ante iuramentum vel depositionem nihil probatum fuit, post attestations publicatas possit opponi hoc in Panormitanum: si de longa consuetudine obtinuisse cognoscatur, ut ante iuramentum vel depositionem & post, in dicta & etiam personae ipsarum exceptio possit opponi, &c.]

CAP. II.

Res excipientes de excommunicatione contra alios, non sunt replicatae communicationi.

a. Vid. Quid. Pa. hoc. b. Vid. Bart. in l. de exceptio. tit. de prob. Salic. & alii in l. qui accusare. C. de heredi. & l. i. eod. tit. in 2. comp. d. Episc. 2. Refert. Bartol. in l. de i. l. c. de i. & Felice Felix, Calixtus & Damasus. quoniam res replicatae de i. re dista l. i. Doc. c. 69. 171. & 172.

Innocentius III. Archid. Richemundia. Nobis ex parte tua a fuit queritum 6. utrum is, qui excommunicatus in locutione vel oratione sententiarum communitur, excommunicatum ipsum a sua possit appellare...

CAP. III.

Idem Andree. Episcopo. Mandamus, quatenus la. facias prebendam illius, de qua per C. prad. no. noscitur investitus, pacifice possidere gaudere, cum exceptionem illam, quod prebendam in alia ecclesia beneficium possidet, ei non possit opponere...

ceptionis huiusmodi beneficium interdictum: [1 & 7] Inquisitioni vestre diximus respondendum, quod predicto nobili legitima defensio in iudicio reservatur, & maxime iudicis a recusatio, cum periculosum sit eorum suspecto iudice litigare, ac suspectis iudicibus sed. Apistol. causam de certa conscientia & non committat: unde in talibus non excommunicati favor attenditur, sed aequitas iudicantis, cum non debeat claudicare iudicium: ac satis videatur absurdum, si auctore impugnante, reo defensionis copia denegetur, quia sic condemnaretur multoties absolvendus. Porro cum excommunicato, quando in causa abolitionis existit, non sit iusta deneganda sententia, nec interdicti debet eidem appellations remedium, si contra iustitiam condemnatur, qua ratione in uno eodemque negotio ipsi alia legitima subtrahuntur suffragia, non videmus. Ceterum non sic in reconvictione sentimus: ne quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

[1 Cum enim excommunicatus non reportet ex contumacia communitum, valeat conventi, si exceptionis liberum possit habere processum vel recusatum, traberet multas in favorem, quod est in alium interdictum. Unde postulat sedu Apostolica oranda edoceri, qualiter an hoc dubitatum actu procedere debeatis.]

CAP. VI.

Idem Monachis Farsen. c. Cum d. venerabilis frater noster I. Sabinen. Episcopus coram dilectis filiis nostris R. tituli S. Anastasiae Presbytero, & P. sanctae Luciae Diacon. Cardin. quos sibi & R. procuratori vestro concessimus auditores, ecclesiam sancti Viti cum suis possessionibus & pertinentiis percivisset, adferens eandem ad se in spiritualibus & temporalibus pertinere. Idem monachus Episcopi intentione fundata & prepropere sic respondit: quod etsi dicta ecclesia dudum fuerit ecclesie Sabinen. subiecta, eam tamen non poterat Episcopus vindicare, quam ex permutationis causa Ferien. monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quod Theodorus Episcopus cum suorum sacerdotum adfensu predictam ecclesiam sancti Viti, pro quibusdam ecclesiis & rebus aliis in cambium vestro duxit monasterio concedendam.

Ad hac Episcopus propoluit memoratus, intentionem suam per huiusmodi responsonem esse fundatam, cum enim pars vestra responderit, se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinen. Episcopum obtinere, confiteri per consequens videbatur se credere, quod dicta ecclesia tempore permutationis pertinuit ad ecclesiam Sabinen. cum permutatio inter contractus bonae fidei computetur, nec cum alio, quam cum Domino, vel cum eo, qui habebatur loco Domini legitime valeat celebrari: [1 & infra.] Porro memoratus Episcopus ad probandum, quod iam dicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos niterebatur ostendere, quod iam dictam ecclesiam, quam molendinas, terras, & alia bona eius Sabinen. Episcopi diutius possederunt, de illis pro sua voluntate arbitrio disponendo: [2 & infra.] Intelleximus supradictum Episcopum intentionem suam minime fundavisse per testimonium depositionis, vel procuratoris supradicti

[1 Vid. Hostien. in sum. titul. de reconv. que sint iusta causa, b. al. sententia. c. Farsen. al. Farsen. in quibusdam ita: Innoc. III. Archid. Richemundia. d. Cap. un. De Consp. in 4. compul. Vid. Dgn. in cap. exceptione. Derog. jur. Adde Roma. in l. cum mulier. ff. fil. matrim. c. al. prope. f. videbatur. Kkk 4

[1 Troquefium sequitur quia inter dilecti. fil. Novarien. cap. p. & l. utrum super prebenda Novarien. ecclesie revertatur, non nunc capituli quam idem l. ad sedem Apostolicam acc. referant: & dicit in infra & fratrum nostrorum presentia foret non oportet in illis, pro infra. l. a. fuit saltem in nostra audientia delegat. quod cum placuisset bo. me. c. p. p. n. la. prebendam dicitur, ecclesie, que fuerat Magistri B. de sen. ad preces quondam cardinalium conferre, & ipsa de illa manu propria in se ipsa possessionem inducere, quoniam non permittebant eam canonice possidere. Honorario vero Novarien. canonice respondentis, exoptant quam plurimos allegatos, quibus ipsam la. a perceptoris prebenda revocare omnino intendebant.]

CAP. IV.

Idem Episcopo Helten. Quoniam per dilatorias exceptiones malitiose nonnunquam causarum terminum prorogatur, inquisitioni t. respondendo decernimus, ut intra certum tempus a iudice assignandum, omnes dilatorias si proponantur, ita quod si partes extiterit aliquas opponere, quas non fuerint probate nullatenus audiatur, nisi forte aliquis de novo libet competes exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, siem faciat iuramento, se postmodum ad illius occasionem pervenisse.

CAP. V.

Idem Monachis Farsen. h. Vni inter a priorem & conventum de Argento. Vna & ex parte una & nobilem virum S. de Malibone l. dicit. Ficta. ex altera, super damnis & aliis coram vobis ex delegatione nostra quassio vereretur, procuratore ipsius nobilis vestrum volente declinare, iudicium, eo quod datus ex vobis habebat suspectos, procurator monasterii allegavit parti eiusdem nobilis (cum esset vinculo excommunicationis adstrictus) ex

Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere possit, sed revocatur non potest.

[1 Cap. 2. od. tit. in 3. compul. b. requisitum. c. Dicitur in dicto in pluribus. d. Cap. 2. eodem titul. in 3. compilatione. e. Sup. de off. iud. delegat. c. postorata. require que sunt hic de causa cap. 2. od. tit. in 1. compul. Vid. Bald. in l. 2. Quod vi aut clam. f. Vid. infra. C. de excep. g. Vid. text. in aut. qui sonel. circa articulos. C. de probat. h. Hec duo postrema verba desunt in antiquis. i. Cap. 2. od. tit. in 4. compilatione. k. Argentorio. l. al. de iur.

responsionem, quia exceptionem obiciens de intentione partis adversæ, non intelligitur fuisse confessus, vel per instrumentum ex adverso exhibitum, cum in eo Theodosius Episcopus, à quo permutatio facta proponitur, non dicatur Episcopus Sabinen[sis], quamquam in transcripto, quo procurator utebatur, appositum fuerit Sabinen[sis] per vitium falsitatis. Licet autem nimis excesserit, qui transcriptum illius instrumenti falsavit, quia tamen delictum persone in damnum ecclesie redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verum etiam post obijci potest exceptio falsitatis, cum falsorum instrumentorum prout lata sententia, usque ad xxx. annorum spacium valeat retractari veritate comprobata: nolamus ut per id monasterio vestro præjudicium generetur.

Quia verò nobis constitit supradictam ecclesiam sancti Viti constitutam esse in diocesi Sabinen[sis] Episcopale jus in omnibus eidem Episcopo adjudicavimus in eadem, istis duntaxat exceptis, quæ per authentica scripta ei no[n]cuntur esse subtrahenda, cum per privilegium vel per prescriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta.

Verum quia dictus Episcopus, qui eandem ecclesiam vindicabat, munitum se prescriptione legitima non ostendit, quamquam probaverit Episcopum Sabini, bona ejusdem ecclesie aliquanto tempore possedidisse: vos ab impetitione Episcopi quo ad temporalia ejusdem ecclesie sententiam duximus obsequendos.

[1 Adversus etiam quod si confessio stare vellet in quantum contra vos facere videbatur, instrumentum tamen huiusmodi contra finem admittit, quia nec rebellionis auctoritate, nec falsificatione istum dignoscitur esse falsum. Sed ad hoc pars vestra respondit, quod cum procurator in modum exceptionis id obijceret, non videbatur de adversa partis intentione fuisse confessus, quia iuxta legitimam sanctionem, qui exceptione utitur, non affirmatur de intentione adversarii confiteri, adjugetur quod est permutacionis tempore canonibus fore. creditur tamen procurator ex certis causis seu ecclesiam perimere, predictam tamen procurator ex certis causis seu versimilibus conjecturis credulitatem suam postmodum potuit recte informare, ut crederet eandem ecclesiam ad Sabinen[sis] ecclesiam tunc temporis non fuisse.]

[2 Super his quibus & aliis prepositis coram supradictis cardinalibus, deliberatione cum fratribus nostris habita.]

CAP. VII.

Si exceptio iurisdictionis exclusiva, propter quam fuit appellatum probatur vera, iudex appellacionis non debet de principali cognoscere, sed supersedere. h. d. intelligendo, quod isti erant iudices appellacionis. & est notabilis intellectus. P. amor.

Honorius III. Abbati S. Huberti & sancti Martini Leodien. a.

Lim [1 & infra.] Nuper verò ex parte Gu. fuit propositum, quod literis præ. n. Treveren. Archiepiscopo presentatis, idem VV. excipiendo proposuit, quod auctoritate ipsarum responderi minime tenebatur, quia ultra duas dietas extra suam diocesim trahebatur in causam, & quia dictus Archiepiscopus hanc exceptionem admittere recusabat, vocem ad nos appellacionis respondit, quod idem Guil. ultra duas dietas extra suam diocesim minime trahebatur, cum ipse Archiepiscopus terminum in tali loco statuerit, quia remorsus ab illo non erat ultra, quam provifum est per constitutionem concilii generalis: [3 & infra.] Dile. v. mandamus, quantum si procurator dicti Guil. probare poterit exceptio-

a De materia huius decreti, quatenus agit de dieta, vid. Bartol. in leg. 1. si quis causi. Imola in l. continens. De verb. obligat. Alexand. conf. 2. In c. considerati veròs statuti. in q. volum. b usus comuni.

nem, quam coram Archiepiscopo propositam prædictam videlicet, se in causam trahi ultra duas dietas contra constitutionem concilii generalis a. vos appellacionem dicti Guil. legitimam decernentes regno lapsa sedere curetis.

[1 Fuit nostris auctoritate innotuit, quod cum sit. n. l. n. mandavisset ven. fr. n. Archiepiscopo Trever. ut appellationem inter nobiles viros L. comitem Dales & VII. de Hildesheim generatus Trever. diaconus super scripta nobis multum innotuit, quod tunc, terra & rebus alia amabiliter eadem facta essent, de quo verò VV. nite[n]te venire contra dictam exceptio[n]em, quod Apostolicum dissidium convertente: idem Archiepiscopus constitutionem eius non deferens, quam frivolum esse decrevit, appellationem VV. qui alias erat vane[n]do excommunicationis obsequio, propter compositionem prædictam excommunicationis, & protram suam interditi sententiam preme[n]tavit. Cuius prædictam dilecti filii G. dilecti G. procurator noster ad vos super executionem sententiarum ipsarum literarum impetrasset, & il. procurator VV. in audientia publica contradixisset eisdem, ven. fr. n. dilecti G. & dilecti F. G. S. M. in Cosmi Diacon. Ceterum, qui procurator prædicta coram eis constitit manifeste dictam VV. excommunicationem vane[n]do esse innotuit, procurator eisdem VV. appellationem literarum vel contradicentem, admittere non se prædictate decreverunt, literas, quæ ad vos procurator dicti noster impetraverat absolutas. Nos quidem ad ipsarum promissum comitis supradicti alterum partem ipsarum noster, non vidimus in mandatu[m], ut in commissis nobis regis iura fore in prædictis literis expressam, & ratione parva proinde, literas decernentes eadere viribus: si qua forte a nobis supermissis pro ipsi VV. in prædictam ipsius comitis appellationem consigit impetrari, quæ plenam de prædictis non habuerit sententiam.]

[2 Sed præfatus Archiepiscopus appellacionem mandavit ven. fr. n. Treveren. Episcopo, ut compositionem prædictam per vos, ecclesie firmaret observari: si qua forte a nobis super præfatis VV. quod dictus comes appellacionem frivolum noster antedictam, excommunicationis ad nos existens veritas terra noster impetravit supradictas, quando pro parte ipsius VV. factas literas supplicatum, ut cum idem, ac terra sua, veritas & illa antedicta, protectione consistat, super hoc, si iurisdictionem noster dicit dignoscitur, non obijciat sententiam quoniam noster, noster devotio in Angliam transferenda, cum ipsam absteremus de eadem. Nos igitur eisdem excommunicationis vane[n]do esse innotuit, & abbas S. Laurentii & consociatus sui profratres literas dedimus in mandatu[m], ut si rem inter eos innotuit, revocato in eritum quid innotuit post appellacionem, multi attentationem, causam audirent, & sine dicitur, noster, atque partes ad evanescere nostras remitteret appellacionem noster legitime condemnante.]

[3 Adversus etiam ipsius comitis procurator, quod supra dictum auctor. item dilecti prædicti, alia est excommunicationis pro de qua in literis ad iam dictum Abbatem S. L. & consociatos directi nullam fecit mentionem. Vnde petita super dicta comitis procurator, ut eos ad causas iam dictas decernentes, noster & inane. Quia verò in tanta circumstantia propugnata veritate nobis consilare non potuit.]

CAP. VIII.

Tro de fensione sua ecclesia potest qui opponere exceptionem excommunicationis, per iuris, vel aliam legitimam compositionem, sed per replicationem excommunicationis etiam vel per iuris vel aliam.

Idem Archiepiscopo Traug. & officiali, & i. comiti Turmen.

Dilecti filii S. & F. ac C. canonici ecclesie sancte Marie transmissa nobis b petitione mandavimus,

a Lateranen. sub Innocentio III. cap. 7. b Dilecti noster, in multis.

304
305
quod cum M. canonicus ejusdem ecclesie ipsos coram
delegatis inobis transisset in causam, super eo, quod se
opponeret electioni a quibusdam canonicis & Gran-
dibus facte de ipso in priorem ecclesie super dictis: idem
proposuerunt, quod dictus M. non debeat audiri, eo
quod excommunicatus erat, & perjurii crimine irri-
tandus. Cuiusque dictus M. in modum exceptionis & re-
pulsionis obijcit, eorum exceptionem elidere ni-
hilominus procurator eorum proposuit, quod ejus super
has res non recipi non debeat, quia & si objectum
propositum canonice perjurium probaretur, non essent prob-
ationes ad defensionem sue ecclesie repellendi. Adiecit
etiam, quod contra excommunicationem dicto M. in
modum exceptionis objectam, excommunicatio supra-
dicti replicari non poterat: quia exceptio ipsi M. op-
posita & probata, eundem repelleret ab agendo: repli-
cator vero lapidulium S. nequaquam a defendendo re-
pellitur, si etiam probaretur. [1 & infra.] Ipsi vero
procuratoris iuramentum fuit unum, quod prius probationes re-
pellerent super replicatione pramissa, & propter quod
nullam audientiam fuit appellatum. Quocirca
mandamus, quatenus si res ita se habet, revocato iniri-
tamento, &

CAP. IX.
Super exceptionem suspensionis contra quam replicatur de nullitate
propositionis res datur, sit absolutio ad cautelam,
Gregorius nonus I. & M. Canonicus
Tragan.

In solida sedis & infra. Sane vobis apud sedem
Apostolicam constituta, quaedam suspensionis &
interdictionis a beneficiis sententia sunt in modum exce-
ptionis obijta. Quas licet proponeretis vos posse,
nullam esse per testes idoneos & instrumenta proba-
re. Ne tamen ordinationem Pragensis ecclesie, pro
quam veneratis, huiusmodi objectionis obstaculo
convenire retardatis: Sententias ipsas relaxamus ad
cautelam.

CAP. X.
Excommunicationis exceptione non obstante valet scriptum
impositum in causa appellationis, licet de excommunicatione lata
post appellationem a gravamine non faciat mentionem, hoc dicit
et quodam hoc est casus no. & singularis: per quem forte possit
dici una res, quod de innovata post appellationem etiam
ad interdictum non est necesse in scripto facere mentionem.
Pariter.

Idem Decano Lincolniensi.
Campella nobis significare curarunt, quod cum
Mancunia ex una parte, & priorum & conventum de
alio, pro quibus conveniebantur ab illis coram Abba-
te & beneficiis & ejus collegis auctoritate Apostolica
quibus venturum, & ipse ad nos ex sufficienti grava-
mine appellasset, ac nuntium suum ad appellatio-
nem miserat prosequendam: prefati iudices postmo-
do illorum excommunicationis sententiam in ean-
dem. Nostros ergo literis super appellatione prefata,

a ad Gratianum de elec. b Hæc duo verba, exceptio & de-
fensio recipi non debent, c Vid. l. circa, cum not. ff. de probat.
d De oblatione ad cautelam, vide Specul. tit. de sentent. s. ut au-
diat. l. de Anania cap. 7. de malef. & Alvaric. in l.
de probat. c. de dicit. e De mater. videlicet an & quando
vultus de ipso impetratum per excommunic. vid. Card. Consil.
de re. & Consil. de reg. Felin. in c. sup. de re. &

non facta mentione de excommunicatione, per eun-
dem nuntium ad priorem de Anglis & suos conjudices
impetratis, pars adversa ex eo se appellasse proiciens,
quod ipsi iudices exceptionem excommunicationis
prædictæ, contra ipsas ab eadem parte propositam ad-
mittere denegarunt, ad priorem de Gernemoe, & suos
conjudices nostras super hoc literas impetravit: cor-
tam quibus ex parte ipsarum fuit excipiendum propo-
situm, quod cum post appellationem legitimam dicta
sententia lata fuerit, & nulliter excommunicato de-
fensionis auxilium competere dignoscatur, memorati
iudices exceptionem partis contrariz (sicut nec debe-
bant) admittere noluerunt: sed cum dictus prior de
Gernemoe & conjudices sui talem exceptionem non
reciperent eandem, ipse ad nostram audientiam ap-
pellavit. Quocirca mandamus, quatenus si est ita,
revocato in statum debitum, quicquid post huiusmodi
appell. invenierit attentatum, in eodem negotio ju-
xta prioris mandati nostri ad prefatum priorem de Ger-
nemoe & conjudices suos directi tenorem, prævia ratio-
ne procedas.

CAP. XI.
Per exceptionem excommunicationis a prosecutione appellationis
etiam originalis aliter repelli non debet. h. d. & est casus singularis,
quatenus dicit de alibi a.
Idem Abbat. sancti Salvatoris Sapien. & Ver-
sellen. preposito.

Significaverunt nobis capitulum de Tornacen. quod
cum P. in suum Archiepiscopum elegerit, Medi-
olanen. Archiepiscopus presentatam sibi electionem
tenens confirmate, quendam Zephum clericum in Ar-
chiepiscopatum instituit ecclesie supradictæ: quare
ipsum ad sedem Apostolicam appellavit, preposito
sancti Stephani causam ipsam super his dicimur com-
mississe: qui electionem ipsorum confirmans, & pro-
nuncians jus eligendi ad ipsum capitulum pertinere,
partem adversam ab impetratione ipsorum absolvit, a
qua sententia partes ad sedem Apostolicam appellantes,
causam ipsam vobis obtinere committit. Sed a parte al-
tera exceptione excommunicationis opposita contra
capitulum memoratum, vos minus providite atten-
dentes, quod prætextu excommunicationis opposita a
prosecutione appellationis non debeat quis excludi
cum omnis legitima defensio excommunicato in ju-
dicio referretur: partem adversam non esse cogendam
ad respondendum eidem perperam decevistis: pro-
pter quod dictum capitulum nostram audientiam ap-
pellavit: & infra. Mandamus, quatenus si est ita, ex-
ceptione huiusmodi non obstante, in eodem negotio
procedatis.

CAP. XII.
Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra alios
obijcere auidit: & si malitiose distulerit, in expensis condem-
natur, & dato, quod non excipias, ipse iudex publicè excommuni-
catur & repellit.

Idem.
Exceptionem de excommunicationis in dilatoris pro-
ponendis reus scienter omittens, in qualibet parte
litis opponere minime prohibetur, quod est in hac
exceptione specialiter observandum, ne quisquam in
periculum anime suæ excommunicato communicare
cogatur. Quis si eam omiserit, ut actor laboribus & sum-
ptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnan-
dus. Excommunicatus autem publicè etiam huiusmo-
di exceptio non opponitur, nihilominus est officio iudi-
cis repellendus.

a Vid. Petr. Duesum reg. 290. In c. excommunicatus non potest.
b Idem Bellan. Dec. 226. & Gomez. in com. utriusque signifi-
c. al. ut quis. d De materia vitandorum excommunicatorum
vid. Fel. in c. Rodulfus. De re. &

CAP. XIII.

Non competit exceptio rei iudicatae res absolutae, quia non possidebat.

Idem. Aversario a tuo per iudicem absolutum, quoniam tempore motus rem petitam ab ipso sine dolo de fecerat possidere, si eam modo possidet, tibi petenti deno rei iudicatae exceptio non obstat.

CAP. XIV.

Valeret scriptum impetratum ab excommunicato super professione appellationis, licet de excommunicatione non fecerat mentionem.

Idem.

Venerabilem fratrem nostrum Archiepiscopum b. Narbonensem, qui a iudicibus ex insufficienti gravamine ad Apostolum sedem appellavit, ad vos super appellatione sua nostras literas reportavit, & si ex causis aliis tempore impetrati rescripti vinculo fuerit excommunicationis adstrictus, de quibus ibi merito non habetur, ad prosequendam per eandem literas appellationem praedictam decrevimus admittendam. Quia nihil excommunicato appellare profectus, si non posset appellationem suam prosequi, & super ea literas impetrare.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

TITVLVS XXVI.

CAP. I.

Episcopus contra Episcopum locum per se conversum ad fidem praescribitur triennio: sed cum vacat ecclesia, vel est in schismate, non praescribitur contra ipsam.

Ex concilio Africano c.

Placuit, ut si quisquam a aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, si eum per triennium nemine repetente tenuerit, ulterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium & fuerit Episcopus, qui possit repetere, & tacuit: si autem non fuerit, non praedictetur matri ecclesiae, sed licet cum locus acceperit Episcopum, ex ipso die intra triennium repetere. Item si fuerit Episc. ad catholicam fidem ex Donati f. parte conversus, non ei praedictetur praefinitum tempus: sed ex quo die conversus est, habeat per triennium potestatem repetendi locum, qui ad ipsam cathedram pertinebat.

CAP. II.

Dubius modis firmatur. Primo sic: Taciturnitas praelati non nocet ecclesiae, donec sit praescriptum. Secundo sic: In rebus in vobis non currit praescriptio. Ioan. Andr.

Ex regeſto Gregor. Italiae Patricia.

Nihil g. prodest: [1 & infra.] Nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum nos velle de causis pauperum definire, vobis scripsisse meminimus. Sed illud scire vos credimus, taciturnitatem atq; patientiam nostram futuris post me Pontificibus in rebus pauperum praerudicium non facturam.

[1 Gloriosissima sanctorum & pulcherrimo corpora superficie, si vultus lateris intrinsecus: atq; illa magis cavenda est discordia cui satellitum pax praebet exterior. Illud vero quod in epistola nostra revoctare in memoriam vestram excellentia vestra studuistis contentari, scriptum esse vobis.]

CAP. III.

Per quietam & spertam possessionem triginta annorum praescribitur ecclesiae vna praeſcribitur, h. d. praeſcribitur in praescriptione ecclesiae, & aliter. & iste intellectus tenendus est.

Gregorius.

a De occasione huius decreti vid. Anto. de Butr. in c. De re iud. b De mater. huius decreti vid. Philip. in cap. olim. sup. de reſte. c Canonum Graecae collectionis ex Carthaginensibus conciliis, incummetur castrensis rogatus primus. d Cas. eod. tit. in i. computationi. c fut. f Aug. lib. de her. c. 29. tom. 6. g C. eod. tit. in i. compul.

Sancorum & Patrum sanctiones sunt in ecclesiis venerunt, & nos irrefragabiliter confirmamus. Quoniam possessiones ad singulas provincias subiectas sunt quiete & sincere ubique synodali praedictorum perpetuo teneantur.

CAP. IV.

Quarta decimarum & funerals praescribitur non plusquam si quadraginta annorum spacio non solvatur, & canonice cleſia interim non vacavit.

Alexand. III. Salernitano Archiepisc. b.

De quarta decime & c. oblationis defensionis, quod ab impetitione Episcopi quadraginta annorum tempore se posse tueri videtur. Nihil in primis pastoralis sedes caruisset pastore, qui iustitiam exigere debuisset. Nam Rom. eccl. iustitiam praescriptionem contra ecclesiam non admittit.

CAP. V.

Posseſſor mala fide non praescribitur.

Idem. d.

Vigilanti studio & cavendum est, ne mala fidei possessores simus in praedictis alienis: quoniam si aliquis diebus possessionem iurat aliquem male fidei possessorem, nisi respuerit postquam se aliena possessione re: cum bona fidei possessor dici non possit. Etenim enim legislator solam propter vitandum malitiam, & longi temporis errorem & confirmationem, quinquaginta vel quadraginta annorum praescriptionem legis imposuit. Nobis autem tam in rebus ecclesiarum quam latenuibus placuit non habere vigentem.

CAP. VI.

Una ecclesia in parochia alterius quadraginta annorum praescribitur.

Idem Meritano Episc. g.

Ad aures b. nostras pervenit, duas ecclesias in ipsa parochia possessionem, quas una eorum in alienam possessionem innotescat, quod de iure dicitur & tenetur esse conditio possidentis. Quia quae quadraginta annorum scriptio omnem prorsus actionem excludit.

[1 Ad hoc per nos vna alienationem parat esse existimant, vultus eas iure parochialis existere, praescriptionem non habuisse proponit. Ideoque quod iuris sit in hoc casu, nos ad consulendum.]

CAP. VII.

Latici spiritus multa possidere non possunt, ergo & parochiam praescribere, h. d. & quondam allegatur.

Idem Parmensi Episc.

Ansam & quae inter Regem Archid. & Nobilem rum G. super decimis vertitur: [1 & infra.] f. i. p. a. f. p. mandamus, quatenus causam ipsam sine decidas, non obstante praescriptione temporaria concessione ecclesiastica seculari iure perferat, & si opponere eam voluerit: quia cum laici decimas non possint, eas nulla valent praescribere necesse.

[1 Experimenta tua de qua multum confidimus, praescriptionem audiendam & mediante iudicio terminandam.]

CAP. VIII.

Si contra praescriptionem vel annorum, quae facta sunt ecclesiam, opponatur interruptio, utraque probatur.

Idem. k.

a C. d. eod. tit. in i. compul. & post Concil. Lateran. in c. x. alexand. III. part. 3. c. 7. in reſp. Greg. nuntius. b d. de locutione. al. Salernitano. c C. d. eod. tit. in i. compul. d d. de mens. IV. e C. 7. eod. tit. in i. compul. & post Concil. Lateran. part. 3. c. 7. f Vid. l. fi. C. de praescri. long. temp. g d. de i. i. ritiano. h C. eod. tit. in i. compul. i C. d. eod. tit. in i. compul. pare. principali. q. 2. i C. d. eod. tit. in i. compul. r. p. p. c. d. decime non dicitur. D. Thomas: & sic. C. d. eod. tit. in i. compul. k. al. v. h. v. m. l. r. m.

CAP. XX.

Secundā sententia in diversa instantia contra primam lata tenet in re iure, nec debet infringi, etiamsi sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, praesertim si prima sententia secundū iudicium non fuit ostensa, h. d. Panorm.

Idem conventus sancti (Leodii) a. Inter monasterium b. sancti A. Rothomagi. & vestrum super modo eligendi Abbatem, in monasterio vestro fuit quæstio agitata: & infra. Cūm confiteri nobis primam commissionem non fuisse per ultimam revocatum, tum quia cause suspensionis in iure propolite revolve videantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, quibus coram delegatis eisdem subeundo iudicium renunciasse videntur: tum etiam quoniam de privilegiis Apost. sed. & processu negotii coram primis iudicibus nihil in secundis literis dicebatur, quod si fuisset expressum, obtinere d. minime possent: Non obstante sententia, que pro monasterio sancti A. dicebatur fuisse prolata, que tamen nobis ostensa non fuit: tamen si a prædictis iudicibus fuisse ostensa, ea prohibita contrarium statuerent: alioquin eam obijicientibus impudetur, cūm sub prætextu novorum instrumentorum lites non debeant instaurari. Factum priorem iudicium ratum & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes, electo a vobis non ipsi munus benedictionis (salvo iure dicecesani) curavimus exhibere.

CAP. XXI.

Tentā sententia contra privilegium ostensum vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum vel supplicatum.

Idem Episcopo, deca. & cancellario Parisien. Vborta e. inter Meldens. Episcopum & monasterium Attrebatense super ipsius monasterii subiectione materia quæstionis, & procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis adversæ confititur eundem Episcopum, quasi possessionem obedientie eidem monasterio habuisse, ipsum restituendum decrevimus ad eundem. Verūm quia privilegium Innocenti. Pape præno libertatem monasterii plenariam exprimebat, decano Suestion. & suis confidibus dedimus in mandatis, ut Episcopo in quasi possessionem obedientie restituito, nisi contra privilegium rationabile aliquid obijceret & probaret, super subiectione monasterii sibi silentium imponere procurarent: (& infra.) Iudicibus autem causam instructam remittentibus, quia cognovimus efficaciores Episcopi rationes, subiectionem eidem adjudicavimus memorati monasterii, ut ibidem habeat tanquam diceces. Episcopus potestatem, ita tamen ut nullam per hoc Apost. sed. præiudicium generetur, quo minus, si voluerit, suam iustitiam prosequatur. Nimirum si præfati Innocenti. privilegium Alexandro fuit in iudicio præsentatum, & si ipse tulit sententiam contra illud, intelligitur reprobatum. Si vero non fuit coram eo exhibitum, prætextu privilegii de novo reperti prædicta non debet sententia retractari.

CAP. XXII.

Sententia à qua fuit appellatum, retractatur, si constat testem quorum dilata tantum lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte recepto.

a. Alii: S. Leonardi de cruce. b. Cas. ad. tit. in 3. compil. vide l. Imperatores. cum gloss. de rejud. Alex. conf. 132. Paulus de Castro consil. 22. incip. in causa que vertitur. c. eode. l. 1. & ibi Cynus. & doct. Cod. de dilat. d. obtineri. e. Cas. ad. tit. in 3. compil. f. etiam, ita: nulla sententia contra ipsum, illud intelligitur. &c. aliter, ita: tunc sententiam contra illud intelligitur. &c. in omnibus tamen desunt illa duo verba paulo 7. coram eo.

1. Cas. in 3. comp. per eum attestacionibus scolaris sigillis prædictorum iudicum ad nostram præsentiam accessisset.

CAP. XIX.

Papa in sententiis, quas profert, ordinem iuris servat.

Idem Præfatus Episcopo. Apost. sed. legato, & de Capodivertis de Celd. Abbatibus in Colonia. & Monasteriensi diceces. constituit.

In causa d. que summi Pont. iudicio deciduntur, & ordinem & rigor æquitas est subtiliter observandus. Cūm in similibus casibus ceteri teneantur similiter iudicare. Nisi forte cum aliquo (causa necessitatis & utilitatis inspecta) dispensative duxerit statuendum.

1. Annot. in plur. an. & ita legend. patet, est autem in causa d. de suspens. & in multis falsis suffraganeis. b. ad. Tiberius al. Tiberius. v. s. in an. & de ill. c. dilatoriam, de ill. q. an. & comp. d. Ca. 9. ad. tit. in 3. comp.

[Marginal notes on the left side of the page, including page number 320 and various handwritten annotations.]

Idem S. Maria in Capi (& Valli sece-
re Abbati.) a

Cum I. & A. b canonici sancti Dio. Remen. ex parte
apostolatus referant, quod Abbas eorum super dilapida-
tione, perjurio, simonia, & quibusdam aliis erat multi-
pliciter infamatus: nos Cathalan. Episcopo, & eius col-
legis dedimus in mandatis, ut ad ecclesiam personaliter
accedentes, tam in capite, quam in membris corrigerent
corrigenda, & flauerent quae statuenda viderent: & in-
fra. Iudices autem Abbatis & canonicorum iuramenta
recipientes, Abbatem ab administratione ipsius exlesse
per sententiam removerunt, correctione membrorum di-
lata, quam tunc non poterant expedire. A qua senten-
tia, cum procurator praedictus ad nostram audientiam
appellaverit, proposuit dictam sententiam reprobendam,
tunc quia iudices lite non contestata in ipso negotio pro-
cesserunt, tunc quia iuramenta conspiratorum contra i-
psum recipientes (depositionibus coram partibus mini-
me publicatis, nec e ostensis eidem) ad sententiam pro-
cedere praesumpserunt: & infra. Quia vero de conspi-
rationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: man-
damus, quatenus si vobis confiterit, quod illi conspi-
ratores fuerint, quorum constat à iudicibus iuramenta rece-
pta, quod Abbas probare voluit coram eis, & eorum di-
cta iudices secuti tantummodo, cum per alios ea proba-
ta non essent, sententiam protulerunt, vos irritantes pro-
cedere eorum in negotio iuxta praedictam formam com-
prehensam in prioribus literis procedatis. Si vero eos
conspiratores fuisse nequiverit comprobare, vel licet de
hoc constaret, appareat tamen illos nihil super his depo-
suisse, pro quibus idem Abbas fuit amonus: vel etiam si
aliqua super his deposuerint, ea tamen per aliorum dicta
fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum iudicum
confirmetis: quia licet adversus Abbatem non deberent
conspiratores dimitti, iuramenta tamen ipsorum de ve-
ritate dicenda super statu ipsius domus recipi poterunt:
ut per ipsorum dicta super aliis fides possit haberi, quae
Abbatem minime contingebant, praesertim quum tunc
probatum non esset eos conspiratores fuisse.

CAP. XXIII.

Damnatus in alione injuriarum infamatus est, & per Papam pos-
est fama restitui. d. prout commoverit summatur.

Idem H. de Castro Guarri. d

Cum te & a Bartholomaeo injuriarum actione con-
vento, eo quod diceris equum tuum non esse mino-
ris pretii, quam capillos ipsius, iudices, qui super hoc co-
gnoscebant, te in decem solidos condemnassent, tu ti-
mens ne ipsorum sententia te notaret infamia f, benefi-
cium restitutionis ad famam à sede Apostolica implorasti.
Nos autem considerantes, quia nulla fuerit vel minima
facta injuria, volumus te per g praedictam sententiam
infamia non notari.

CAP. XXIV.

Revocata sententia propter defectum iurisdictiois, ut quia unus
ex iudicibus publice excommunicatus erat, vel propter iuris ordi-
nem non servatum, iterum de principali queritur.

Idem.

Ad probandum b quod procurator dominæ: & in-
fra. Vos autem interim agnoscatis de confirmatione
sententiae, quae lata est à iudicibus delegatis de ele-

a al. in Cogia. al. Catag. al. Valli. Item. b C. 2. eod. tit. in 2.
compil. c Hanc. 1222. Innoc. dicit esse singularem, quod attesta-
tionem publicam est de iust. i. c. non autem de sub. statuta. Male te-
gitur pro eodem eisdem, cum de solo Abbate firmasti. d al. Va-
rum. al. Idem R. multu. e C. 2. eod. tit. in 1. compil. vide Bart. in l.
infamam. ff. de pub. iud. f vide l. Ablesas. de his qui not. infam.
g al. propter distam. h C. 2. eod. tit. in 4. compil. vide Ant. de
But. in c. fraternitatis. supr. de test.

ctione custodis, ut eam (sicut de iure fieri solent)
confirmare vel infirmare curetis, ita ut si pro te non
nexus ex delegatis iudicibus, qui eandem sententiam
tulerunt, excommunicationis vinculo esset publican-
datus, quando sententia lata fuit, sicut per litteras
ni literas perhibetur, aut ex alia iusta causa exco-
municatio confiteri infirmandam: ipsa causa, si
electione custodis iterum cognoscatur.

CAP. XXV.

Res inter alios iudicata, alia non nocet: fallit in eo, quod
illam litigare, cui secundo loco competebat actus, vel de ipso
quo casum in iure iudicatum habuit.

Gregorius IX.

Quamvis regulariter alius non noceat a sententia
iudicata. Et tamen, qui cum filio procurator de
actio vel defensio competebat, sustinuit sequenti
re. Ac illi etiam, qui passus est eum, à quo casum
buit, expectari, est praedictum generatum.

CAP. XXVI.

Si duo ordinarii pronuntiant contraria, tenet sententia
fallit in quatuor casibus hic contentis, & similibus. Si uno
gata discordant, delegatus est admodum. Si alter ordinarius
Idem.

Dvobis b iudicibus (ut accipimus) diversitas
tias proferentibus, si ex iurisdictione ordinis
cesserunt, tenet pro reo, non pro actore licet
causa favorabili, puta matrimonio, libertate, domo
stamento pro ipso fuerit promulgata. Si vero
ta potestate, utraque pendet sententia ex utroque
gantis. Quod si ex compromisso, neutra debeat
vigorem.

DE APPELLATIONIBUS & RECA-
TIONIBUS, ET RELATIO-
NIBUS.

TITVLVS XXVIII.

CAP. I.

Collato beneficio facta post appellationem ex postulo pro
simili causa interpositam, est ipsi iure nulla.

Alexander III. Excom. Episcopo & Diacono
London.

Dilecti d filii prior & clericus de Galesber-
ven & querimoniam transulerunt ap-
boracem. Archiepiscopus Apoll. sed. leges
dem priorem post appellationem suspensit, illi
interdixit, & canonicos (si eidem tanquam pri-
rent) excommunicatos denunciavit. & casus
quibus si veritate per idoneas personas & factam
licite inquirita, invenerint ecclesiarum consecratio-
etas, nisi prior & canonici malitiose distulerint con-
tum ad se pertinere, ordinare, in irritum revocan-
dem.

CAP. II.

Appellatio generalis, restituit causa non valet.

Idem Archiepiscopi. Reano.

Inter cetera: & infra f. Super eo quod Abbas
Apollinaris in claustris te appellatorem impo-
sui generalem super omni causa, quae ad illam
relata.

a Vide lres inter. C. quando res iud. non noc. b Compil.
iudices proferunt diversis sententias, qui praesentibus, cum
si duo ex tribus & l. 6. in v. ff. de recip. iud. c. De iud. iudic.
vide conc. Trident. Sess. 13. de reform. c. 2. & Sess. 21. de iud. c. 1.
d Post conc. Later. sub. Alexand. III. p. 2. c. 2. de iud. c. 1.
compil. e al. gravem ad nos quer. f C. 2. eod. tit. in 2.
& post conc. p. 10. c. 2.

aliquo tempore possit moveri. Ipsum exinde redar-
tium. nec iniqui modi appellationem duximus admit-
tendum.

CAP. III.

*A. coram iudice legitime non appellatur, nisi modus excedatur.
h. d. inquit in re.*

Idem *Abbas S. Petri.*

*Quod non ideo est inventum, ut alicui a religionis &
causis obprobria exorbiant debere in sua nequitia pa-
rochiam exhibere. Mandamus, quatenus, si quando
quodlibet ditorum tuorum ad remedium appellationis
conveniant, non ideo minus eum iuxta tenorem man-
dati, quod in predicta regula continetur, & institutio-
nem iudicis corrigas & castiges. h.*

*Si vero audientiam personis, quod si quando subditos tuos
supra sua conditione secundum regulam B. Benedicti, & institutio-
nem iudicis corrigere & castigare, ipsi ut malitiam suam libe-
re alios exerceat, ad remedium appellationis confugiant.]*

CAP. IV.

*Complacita terminam, a iudice a quo appellatur, vel a se-
cundum appellationem non persequatur, sententia vel iudicio
sua non compellatur.*

Idem *(Norvizen Episc.)*

*Prius de iudicio c. [1 & 2.] Si d quis ad no-
stram audientiam appellaverit, & appellationi proli-
xam remedium praerixerit, tu ei diem, intra quem a post.
fieri conveniatur possit adire addigere: ad quam si ve-
nire contempserit, tu illam extunc iudicio tuo super his,
quam quaesitione veniunt, sine contradictione aliqua
extunc compella. Si autem quisquam appell. suz praerig-
ge remedium congruentem, nec tamen causam ad diem
appell. fuerit profectus, ipsum nihilominus extunc sen-
tentiam suam (sicut de alio diximus) appell. re. parere con-
tingat.*

*[1. Ecclesia in tua diocesi constitutum, ita tua & domi-
nium fidei auctoritate scripturis praeiudicis, ut cum aliquam
personam auctoritate illorum decedere forte contigerit, decedenti
fieri vel vacante, seu alius quilibet, personam ecclesia vacante
veritate confectis tibi riam pracludere aliqua calliditate non
possit. h. d.]*

CAP. V.

*Appell. ad prosecutionem habet annum, & ex causa biennium,
si fuerit in iudicio. Et si intra id tempus non prosecutionem, rata
natura sententia: vel ratio ad primum, si ante sententiam appella-
verit. h. d.*

Idem *Roman. Archiepisc.*

*Quia sit. c. Romana: [1 & 2.] Fratrenitati tuae du-
cimus respondendum, quod si ante sententiam, vel
postea fuerit appellatum, huiusmodi appellantis an-
tecedat: aut ex necessaria & evidenti causa biennium:
aut forte iudex a quo appellatum fuerit, secun-
dum locorum distantiam, & personarum, & negotii qua-
litate rectius tempus fuerit moderatus. Intra quod si
huius appellaverit, causam appell. non fuerit profectu-
m, tunc sententia, si post sententiam appellaverit, &
causa sua cecidisse videtur: nec amplius super eodem
negotio audietur appellans. Si vero a gravamine & an-
te sententiam fuerit appellatum, huiusmodi audietur
appellans, quoniam facti canones, etiam extra iudicium
appellare permittunt: nec solent huiusmodi dici
appellationes, sed provocaciones ad causam. Si autem
ante sententiam quis appellaverit, cogitur illius stare ju-
dicio, ad quem noscitur appellasse.*

*a. Ca. d. in i. comp. & post conc. Lat. sub Alex. III. p. 10. c. 4.
b. Conc. Trid. Sess. 21. c. 8. cum signat. c. Ca. d. in i. comp.
& post conc. p. 10. c. 1. d. si aliqui. e. Cs. d. in i. 3. comp.
& post conc. p. 10. c. 1.*

*[1. Ecclesia caput & magistra omnium ecclesiarum disjuncte
Domino constituta, & ad eandem consulationes, & quaestiones de
diversis mundi partibus merito referantur, eam super variis
quaestionibus consilio, gratulamur, & prudentiam tuam non immerito
commendamus. Inde est quod scriptis praesentibus.]*

*Qua de crimine impetrat, appellare potest, nisi sit auctoritas hae-
dicit.*
*Preterea si raptor sit, vel violentus detentor alienae rei,
qui appellat, huiusmodi appellatio facta in iudicio apud
ecclesiasticas personas solet audiri, nisi forte manifestus
raptor vel fornicator existat, sicut ille, quem abentem &
itrequitum Apostolus * excommunicavit.*

CAP. VI.

*Coram iudice a quo appellatur in una causa, postquam in alia con-
veniri, nisi eum reversum sit suscipitur.*

Idem *idem.*

*Ad hoc a si in una causa quis appellaverit, & penden-
te appellatione aliquod crimen committat, vel prius
commisit debeat, vel modo etiam adscusetur aut con-
veniat de alia re super qua non sit appellatum, & illam
perferri contingat ad audientiam iudicis, a quo in alio ne-
gotio appellavit: eum potest si voluerit tanquam susce-
ptum vitare, alioquin debet eius stare iudicio, maxime
si suus ordinarius iudex existat.*

CAP. VII.

*Si a iudice inferiori vult appellari ad Papam, alius ad inferiori-
rem, tenetur appellans ad Papam comparere, ad citationem iudicis
inferioris, saltem allegaturus appellationem suam: alius vobis
profectus a minor, nisi fuerit appellationem interpellam ad Pa-
pam.*

Idem.

*Iduobus b coram suo iudice litigantibus, alter ad
nostram, alter ad sui iudicis audientiam super eodem
negotio appellaverit: & ille, qui ad suum iudicem appe-
llavit, ad diem appellationis veniens, se ad eum appellasse
proponit, eo tacito quod adversarius eius ad audientiam
Romani Pontificis appellat: si legitime citatus, nec ve-
nit, nec responsum misit, aut etiam alias parere contem-
nit: tenebit excommunicationis sententia in eum pro
contumacia promulgata, nisi iudex cognoverit eum ad
audientiam Romani Pontificis appellasse.*

*A civili iudice, qui non est de temporali iurisdictione ecclesiae,
non appellatur ad Papam. h. d. usq. ad fin.*

*Denique quod quavis si a civili iudice ante iudicium,
vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hu-
iusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui sunt
nostrae temporali iurisdictioni subiecti: in aliis vero etiam
de consuetudine ecclesiae tenet, secundum juris rigorem
credimus non tenere.*

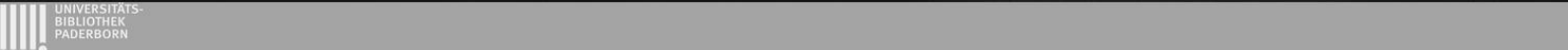
CAP. VIII.

*Lapsus biennii non praerjudicat appellanti, qui minus ex causa
legitima audiat, saltem per beneficium restitutionis in integrum,
h. d. secundum uberiorum intellectum.*

Idem *plebanus & clericus sancti Nazarii de
(Albia) c.*

*Ex ratione d. & infra. Verum si appellationem
biennio elapso interpositam a sententia contra vos
prolata, profectus non estis: dummodo profectus
ipsum per impotentiam vos confiterit omisit, nola-
mus quod iustitia vestra debeat praerjudicium genera-
re. e.*

** 1. Cor. 5. a. Ca. d. in i. comp. & post conc. Lat. sub
Alex. III. p. 10. c. 11. b. Cs. d. in i. comp. & post conc. par. 10.
c. 7. c. Alvario. alia, Alvario. d. Cs. d. in i. comp.
vide Ioan. de Anania consil. & Angelum confis. e. gene-
rari.*

CAP. IX.

Si reus post citationem vel nisi iam literarum ius ad curiam delegatus in causa procedat: alius non hoc dicit, cum o. sing. gestum. Item.

Idem Vigorin. a. Episcopo.

Meminimus b. & infra. Ceterum cum aliquam causam contingit tibi appella. remo. committi: & adversa pars post citationem iter arripuerit ad sed. Apost. veniendi, non minus poteris in negotio secundum iuris formam procedere. Quod si ante citationem iter arripuerit, non est aliquatenus procedendum.

CAP. X.

Superfeditur propter articulum in quo appellatum est, etiam super principali causa, si sine illo articulo expedire non potest. h. d. in harendo litera.

Idem.

Super eo e quod sollicitudo tua quaesivit. prudentia tua duximus respondendum, quod si de aliqua exceptione quaestio oriatur, & exinde appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit merito superfedendum: & si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus superfedatur.

Non obstante appellatione ex falsa causa interposita, potest iudex ad ulteriora procedere. h. d.

Si autem adversa pars d. de falsi suggestione in appellationem prorupit, non est sententia lites hoc differenda.

CAP. XI.

Etiams pro minoribus, seu levioribus causis appellari potest.

Idem.

De e appellationibus pro causis minimis interpositis volumus te tenere, quod eis, pro quacunque levi causa fiant, non minus est, quam si pro maioribus fierent, deferendum.

CAP. XII.

Secundum canones appellatur etiam ante sententiam: secundum leges non, nisi in quibusdam casibus: hoc primo. Et appellatio & recusatio aequi arantur in hoc, quia sicut in appellatione requiritur causa rationabilis, ita & in recusatione: hoc secundo. Et tempus assignatur iudicibus ad causas decidendas, incipit currere a tempore presentationis rescripti: hoc tertio, secundum verum intellectum.

Idem.

Super eo f. [1 & 7.] Sacri canones ante & post litem contestationem, & in prolatione sententiae, & post, singulis facultatem tribuunt appellandi, leges autem seculares appellationem (nisi in casibus) ante sententiam non admittunt. In causis quoque ecclesiasticis ubi appellationis remedium tollitur, sicut appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum g. Si autem intra certum tempus litem decidenda committitur, ex tunc terminus incipit currere, cum iudices contigerit literas recepisse.

[1 Quod interdum iudices delegati ab altera partium tanquam suspecti recusantur, hoc tua prudentia presentibus literis innovat, quod.]

CAP. XIII.

Convenit super iniuria clerici, vel super adulterio, appellare potest, nisi sit notorius. h. d. cum e. seq.

Idem.

a Vigoren. b Ca. eod. tit. in 1. comp. & post conc. p. 10. c. 3. integra clausula extat in ca. e. qui clerici. vel vov. in 1. comp. & post conc. p. 21. c. 3. c. Ca. 10. eod. tit. in 1. comp. & post conc. par. 10. c. 9. d. vide l. si iuteris. cum not. C. de sile. instrum. e. C. 1. eod. tit. in 1. comp. & post conc. c. 10. f. C. 1. eod. tit. in 1. comp. & post conc. p. 10. c. 12. g. vid. l. si qui ex. & ibi Bart. ff. de iur. iur. iud. h. Dicit, currere, deest in omnibus antiq.

Per venit a. ad nos, quod cum clerici se committunt ab aliquibus vulneratos, vel alias esse laesos, qui impetuntur, Apost. sedem appellant: [1 & 7.] Idem mandamus, quatenus si eorum excessus publicos veros, & notorios, eos eccl. censura compellat, ut iam conveniens tempus appellationem interpositam, prosequantur. Si vero publicitas est & notoria, appellationem citius non pretermittas, quin eos excommunicatos citius ipsosque facias sicut excommunicatos causas etiam nec passis injuriam satisfaciant, & cum literis tuis apostolico se conspectui representent.

[1 Sed appellationem interpositam valentis prosequi, vel non hominum devotare contentum. Verum quia quidam famulati sunt, exinde nostris literis serventari desistat.]

CAP. XIV.

Summatum est super cap. presci.

Idem Archiepiscopo Titiano.

Confuluit b. nos fraternitas tua: [1 & 7.] Cum dudum respondendum, quod si aliqui quos non festum sit & notorium uxorem alterius detulerit, & iniecisse manus violentas in clericum, appellationem eorum appellationi non est aliquatenus deferendum. cum multa dicantur notoria, que non sunt, prohibere debes, ne quod dubium est, pro notorio videantur. Illos autem, qui appellant, a presentia nostram astantiam intra tempus convenientem appellationem interpositam, prosequi, aut iudicio tuo appellata remota parere.

[1 Utrum de defensionibus sit appellandum, quando iudex stratoris dilationis appellatur, nec interpositam appellationem prosequatur. Super quo utiq.]

CAP. XV.

Hec cap. summatum est super ed. ca. memoratibus.

Idem Dulonesi Episcopo.

Super gestum est e auribus nostris, quod cum contra ad praesidium Apost. sedis recurrunt, & appellatione facta iter arripunt, adversarii eorum appellatam cognoscentes, nec ad presentiam nostram astantiam, nec responsum transmittunt: cum autem sententiam nostras literas reportasse, in vocem appellationis impetunt, & iter ad nos arripunt veniendi, ut in eorum sollicitudinem, a quibus impetuntur, eludant. Talem sollicitudinem taliter respondemus, ut si quis deprecatum fuerit, hoc ex fraude vel malitia facere, appellationem non deferat, neque ob id causam tibi committimus, quare non possimas: quia decretalem epistolam, quae muniri videntur, non ad deprimendum ad eorum sollicitudinem, sed ad removendum gravamen nos fecisse apparet.

CAP. XVI.

Excommunicatus pendente cognitione appellationis, potest ad cautelam: & si adpareat non legitime appellatum, utitur pro eo, quod interim celebratus dicitur.

Idem Eboracensi Archiepiscopo.

Ad presentiam nostram R. a Presbytero vestro Episcopo Tusculano, & P. sancti Sufianae Cantuar. am & ipsius causam committimus audirendam. Nos ad objectionem tuam, licet R. Presbyter non esset excommunicatus de iure, de facto tamen fecerat eum ad id. Ideoque mandamus, quatenus praedictam Presbyterum pro eo, quod post excommunicationem in causa appellationem factam divina cantavit, nullatenus impediatur. Sed ad eum statum redcas omnia, in quo causa interpositae appellationis emissa.

a Cap. 11. eod. tit. in 1. comp. & post conc. p. 10. c. 12. b. ad d. l. i. C. de ep. aud. & d. in c. Rom. de appell. in 1. c. 1. eod. tit. in 1. comp. & post conc. par. 10. c. 12. c. d. de appell. in 1. comp. & post conc. Lat. sub Alexan. III. p. 10. c. 12. d. e. C. 1. eod. tit. in 1. comp. & post conc. p. 10. c. 12. f. g. h. p. 10. c. 12. i. quod per viginti. & ibi Gratianus de iud. l. 1. c. 10.

CAP. XVII.

Si appellans in possessione super qua fuit appellatum iudicatus a quo postea illam possessionem sibi reformare, appellatione in possessionem permanentem, h. d. secundum communem intellectum.

Idem Cantuariensis Archiepiscopi.

Quoniam igitur nos consilium voluisti, utrum si eorum possessio, qui ad possessionem nostram appellant, turbata fuerit, tibi eam restituere liceat reformare, eo de quo appellatio est interposita pretermisso. Prudentia tua taliter respon. quod respondeo ad te querela pervenerit, id ordine iudiciali restituere oportet.

[Consultatus singularum, quantum nobis Dominus misericorditer respondit, tanto gratius tibi volumus responsum impendere, quam si personam tuam abundantiori diligimus charitate.]

CAP. XVIII.

Contra de vaga appellatione respectu cuiuslibet gravaminis non nisi sit restricta ad certam causam fit.

Idem Episcopi & Archiepiscopi de Bononiensi.

Constituitur b. [1 & 7.] Consul. vestra t. r. quod si generaliter appel. quis interponeret ab omni gravamine, quod sibi possit contingere, huiusmodi appellatione non tenet. Si vero ab aliquo iudice super communi gravamine, quod in una causa sibi possit inferri, quoniam generalis appellatio sit interposita, appellatione non tenet. Quod in eodem iudice deferendum.

[1. Ne vestra devotio, ut si appellatio quae ab omni gravamine non tenet, vestram prudentiam redderemus vestris literis, ut non, & alii.]

CAP. XIX.

Appellans sine non excusat inferentem, quo minus teneatur haberi sepe, ut de contemptu puniatur, nisi innocentiam suam ante perget. h. d. Et est casus notabilis, in eo quod dicitur istum esse puniendum.

Idem Zamoricensis Episcopi. c.

Quoniam partem de elemosinis tuas petitiones admittere, L. Diaconus Cardinalis. olim Apostolicæ sedis legatus, quod cum ad eius vocationem contempnisset, in personam tuam excommunicationis sententiam promulgavit: [1 & infra.] Cumque N. capellanus b. Iacobi firmiter adferebat, quod in legatione b. Legatus, & idem non potuisset ad vocationem prædicti Cardinalis accedere. Cardinalis e contra adfuit, quod non in legatione Regis, sed in Salamantina ecclesia se fuit et nunciis invenisset: [2 & infra.] Nos vestris intendentes, quod te non debeat contemnere obtemperare ad vocationem venire legati: præcipimus, quatenus vel in persona propria, vel per nuncios idoneos Apostolice te conspectui repræsentes, innocentiam tuam [in potestati] ostentaveris.

[1. Et si excommunicationem eius qua vice nostra fugebatur, non ipsius Episcopi consecrari.]

[2. Et si illi dicitur, quod in alia ecclesia te non esset requisitus. Et cum iterum ex parte tua, fuisset propositum, quod quando non fu. n. Archiepiscopi Compostellanus appellavit, tuam appellationem interposuisset: Cardinalis adiecit, quod appellatio illa facta in hac parte non potuit, quin ad ipsius vocationem accedere deberet.]

CAP. XX.

In mandatum factum ei, qui juravit stare iudicio ecclesie, excedit limites iuramenti & licita premissis, appellare poterit: alias factum h. d. compenditur. Abb.

[1. Ca. 31. eod. tit. in 1. compil. & post concil. part. 10. ca. 21. Ca. 27. eod. tit. in 1. comp. & post concil. part. 10. c. 54. c. alias, Zamoricensis. Zamoricensis. al. Amorens. al. Gemotens. d. Ca. 29. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Later. sub Alex. III. p. 10. c. 28. c. 114. l. ff. qui vocari. 4. appellationem. & ibi Bart. ff. de iur. & iur. qu. qu. 1. ff. commod.]

Idem Cantuariensis Archiepiscopi.

Ad hac: & infra. a. Præterea de his, qui iuramentum præstant, quod ecclesie stabunt iudicio, & postea appellant: Id tua sollicitudo provideat, ut eos servare quod iuravit, vel intra xi. dies post appellationem interpositam iter adire ad ipsam prosequendam compellas.

CAP. XXI.

Summa us sup. ca. proxima.

Quæstioni, quam facis, utrum b. appellationi illius sit deferendum, qui (sicut moris est) prædicto iuramento absolvi meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto causa subterfugia appellaverit: Respon. quod appellationi, que iuramento ejus debeat derogare, non est in aliquo deferendum, sed statim erit in eadem reducendus sententiam: quæ (donec mandatum susceperit, & susceptum pro posse fuerit profecturus) debet firmiter observari.

CAP. XXII.

Appellans ab ordinario, postea de delicto ab eo commissis pariter potest per ipsam ordinariam h. d. sed supple ad textum, idem esse de actus commissis, si mone de illis accusatur, ut ca. ad hac. i. sup. eo. & ca. proposit. 7. eod.

Idem Vinton. Episcopi. c.

Præterea d. de his, qui ad sed. Apostol. appellant, & postea gravia committentes, se dum conveniuntur, appellatione tumentur: Duximus respondendum, quod eos appellatio non debet in sua iniquitate tueri, quod minus eorum excessus censura canonica puniantur.

CAP. XXIII.

Qui non detulit appellationi suæ adversariis, de sua posteriore causa idem contra eum excipere nequit.

Idem Grandensis Patriarchæ & S. Vitalis Presbytero Cardinali.

Constituitur in præsentia nostra e. Abbate sancti Felicis & Presbytero R. pro controversia, quæ de electione Torcellanæ ecclesie est suborta: & 7. Ideo; mandamus, quatenus si Archidiaconus post appellationem & denunciationem excommunicationis ad nominationem sepe dicti C. processerit, & primitivus cum canonicis, & plebanis eum adfensu clerici Episcopatus, vel majoris & sanioris partis, prænominatum L. in Episcopum & pastorem elegerint, non obstante appellatione præfati Archidiaconi, si supple appellationi prius factæ non detulit, electionem de præfato L. factam auctoritate Apostolica confirmetis.

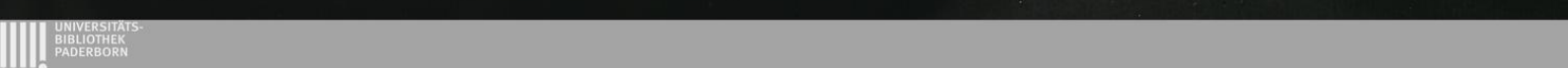
CAP. XXIV.

Appellans ab ordinario in una causa, in alia coram eo respondere tenetur: potest tamen eum recusare ut suspectum, nisi convincatur de crimine manifestis, & in quo non cadit excusatio nec suspensio, ut quia impetratur pena iuri sanguini ipse facto. h. d. secundum intellectum intrinsecum.

Idem Eboracensis Archiepiscopi.

Proposuit nobis M. f. clericus tuus, quod sæpe contingit, ut cum aliquis super aliqua causa appellat, in aliis causis, in quibus non est appellatum, respondere recuset. Super quo tibi taliter respondemus, quod licet pro illa appellatione non minus teneatur in aliis, super quibus appellatum non est, respondere: iudex tamen, a quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum non debet ad respondendum super aliis compelli.

[1. Ca. 30. eod. tit. in 1. compil. & post concil. part. 10. c. 29. Gloss. in canon. quod bene. 6. quest. 4. b. C. 31. eod. tit. in 1. compil. & post concil. part. 7. c. 20. ubi habes integram clausulam. c. alia, Vintoniensis. alias Vintonens. d. C. 32. eod. tit. in 1. compil. & post concil. part. 10. c. 53. c. C. 37. eod. tit. in 1. compil. f. C. 31. eod. tit. in 1. compil.]

tere, nisi pro crimine adeo gravi & manifesto, quo ipso actu merito sit damnandus.

CAP. XXV.

Abfolvatur excommunicatus cautione recepta, licet ad veritatem vel excommunicator, ne abfolvatur, appellat. hoc dicit, secundum nostrum intellectum, quem tamen oportet limitari, quando excommunicatus non fuit lata pro manifesta contumacia vel offensa: quia tunc non debet abfolvi, nisi satisfactione procedente, ut in ca. ex part. i. infra, de verb. figi.

Idem R. Cantuariensi Archiepiscopo.

Qua fronte nos a consulete valeas, non videmus, cum dicaris ordinem juris pervertere, jam enim non in ecclesia, sicut est canonicum & honestum, non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera Regis contra debitum juris, & Pontificalis officii dignitatem, Episcoporum electiones diceris confirmare: [1 & infra.] Sane si quis pro contumacia vel alia qualibet causa, interdictio vel excommunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad justitiam, de his, pro quibus sententiam ipsam excepit, iudex eum (ne in excommunicatione decedat) absolvet potest, etiam si pars adversa, ne absolvatur, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem sufficienti cautione recepta, quod vel in presentia Rom. Pontif. ad cuius audientiam appellatur, si maluerit adversarius, vel coram iudice, cui causam delegaverit, juris pareat acquirit. De his etiam, qui contumaciter se irrationabiliter excommunicationi vel interdictio suppositos, illud idem dicimus, etiam si hi qui huiusmodi prosterunt sententiam, ad sedem Apostolicam duxerint appellandum.

[1 Verum ne petitionibus tuis nostrum derogare videamur assensum, super hi de quibus nos consulete voluisti, tibi prout dedit nobis Dominus, respondemus.]

CAP. XXVI.

Praelatus subditum suspendere vel excommunicare non debet, nisi monitione praemissa, nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest, maxime si est religiosus. Et iudex a quo, praefigis terminum appellanti ad appellationem proseguendam, intra quem si non proseguitur, iudex a quo reasertur iurisdictionem. Appellanti vero non proseguenti appellationem suam, condemnatur in expensis, appellato hoc proseguenti.

Idem in Concilio Lateranensi b.

Reprehensibilis est: [1 & infra.] Praesenti decreto statuimus, ut nec praelati (nisi canonica monitione praemissa) suspensionis vel excommunicationis sententiam ferant in subiectos, nisi forte talis sit culpa, quae ipso suo genere suspensionis vel excommunicationis poenam inducat. Nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam in vocem appell. erumpant. Si vero quicumque pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad proseguendam appellationem terminus praefigatur: intra quem si forte prosequi neglexerit, tunc Episcopus liberè sua auctoritate utatur. Si autem in quocunque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerit veniente, qui appellat venire neglexerit: si quid proprium habuerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum: ut hoc saltem timore e. territus, in gravamen alterius non facile quis appellat. Praecipue vero hoc in religiosis volumus observari, ne religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem praelati sui & capituli disciplinam appellare praesumant,

a Ca. 41. eod. titul. in 1. compil. & post concil. Lateranen. sub. Alexand. III. part. 3. c. 2. b sub Alex. III. c. 6. c Ca. 2. eod. tit. in 3. compilat. Quam caute & prudenter sententia excommunicationis ferenda sit, tradit Trident. concil. Sessi. 24. de reform. ca. 3. d alt. sui. e perterritus, detentus, aliter, deterritus. f In C. Bar. contra regulam praelati sui, & capituli sui disciplinam appellare, &c.

sed humiliter ac devotè suscipiant, quod praedictum fuerit eidem injunctum.

[1 Valde confusio in quibusdam partibus videtur, cum fratres & Consilii nostri, seu etiam Archiepiscopi, oblationem quosdam in suis causis existimant, nulla perivi admittunt, nisi, suspensionis seu etiam excommunicationis sententiam, illi etiam dum superioris sententiam & disciplinam contra se formidant, sine ulla gravamine appellationem obiciunt, & sic sententiam insuperant, quod ad praesentem sententiam referatur, vel saltem pro sua voluntate sub appellatione sua correptionem valeant eludere praedictum.]

CAP. XXVII.

Iudex a quo non obstante appellatione cognoscit de causa, si latus non proseguatur: hoc primum. Et iudex ne suscipiat, nisi potest alteri causam committere, hoc secundum.

Idem p. c. Eam t.

Ad haec: [1 & infra.] Cum a refovere alterius causa fuerit appellatum, fastidi si appellatio remota compellere, ut vel appellationem impetrate proseguantur, vel coram re iuris praesentem appellationem si alterutra partium te suspensio habuerit, utrumque iudicem eligant b, qui propositam inter eos videri rimere questionem.

[1 Praesentibus tibi literis duximus ita tradendum.]

CAP. XXVIII.

Si canonicus ad residentiam monitus appellat, terminus ad appellationem proseguendam: & si non terminus beneficio per vicarium de fructibus beneficii suspensionis, & appellationem non proseguat, vel residentiam non fuerit praebenda.

Idem Salabronsi Episcopi. c.

Pervenit ad nos a, quod cum v. ecclesia sua terminum, ut in ea residentiam faceret, monitus ad appellationem prorupit: [1 & infra.] Cum ipsi iudicis fructuariae dilationis causa videtur, dicitur appellasse mandamus, quatenus eum fructuariae appellatio in eadem ecclesia residentiam faciat: vel terminum eam proseguatur iter ad nos ad ipsam remota. Interim vero alicui honeste persone vices eius in sua praetaxata committas, & ei de beneficii vicariatus, unde possit congrue sustentari. Quod si praetaxata v. alterum istorum adimplere neglexerit, praebenda sua privet eundem, & eam illi idoneam concedas.

[1 Et appellationi sua terminum praesentem solum praefigat. Quoniam egerit indignum est pro sua & aliorum fructuariae praetaxatam ecclesiam debere obsequi depellendam.]

CAP. XXIX.

A iudice iurisdictionem excoque non appellatur. Idem.

Consuluit nos tua fraternitas, utrum sit & appellationibus deferendum a Rege Francorum pro iudice interpositis, ut mancipia detineant Christianitas: [1 & infra.] Non convenit, ut pro huiusmodi appellationibus de servatione decreti debeas abstinere.

[1 Et utrum sustinere debeas, quod de vero consensu praefigat, ubi eas nullatenus habuerunt.]

a Ca. 43. eod. titul. in 1. compilation. b Tit. 1. §. 1. cum gloss. & l. secundo requirit. ff. eod. c aliter subditus, aliter, Salabronien. d Ca. 44. eod. titul. in 1. compilation. e Tit. 1. eod. titul. in 2. compilation. quatenus praefigatur iudice Praefigat per iudices, & alios infideliter, fraudulenter, & aliter ca. Superius §. de vot. & vot. red.

Novertis igitur, quod sicut post appell. excommunicari non possunt, sic interdictum nequeunt, cui ante appell. eos constat supposito, declinare.

CAP. XXXVIII.

Index appellacionis remittit appellacionem & causam ad priorem iudicem: nisi sibi confiteris a gravamine vel iniusta sententia suspensum appellatum.

Clemens III.

Utm a in ecclesia: & infra. Accipimus, quod quidam clerici de Gual. occasione iudicium, quod vel le observare se iactant, Linconen. Episcopi iudicis ordinarii sine causa rationabili cognitionem evitant. Unde mandamus, quatenus si quando contigerit aliquem de clericis a praefato Episcopo ad tuam audientiam appellare, non ante appellacionem admittas, quam tibi confiterit eam vel a gravamine, vel iniusta condemnatione h. portetam: alioquin ipsam ad praedicti Episcopi audientiam remittas; appellationem remota eius iudicium passurum.

CAP. XXXIX.

Qui appellans, qui non proficatur, redit ad iudicem a quo, & iterum gravatur (non obstante prima desertione) potest iterum appellare. h. d. & est casus notabilis. Pavor.

Idem.

Direta e nobis tua litera demonstrant, quod cum in tua praesentia causa cuiusdam matrimonii tractaretur, in qua pars viri consanguinitatis vinculum opponeret; & pars mulieris ad sedem Apostolicam appellasset, nec appellacionem suam praefixo termino fuerit profecuta: postmodum ea renunciant appellacioni, quam fecerat, tu in causa cognitione procedens de parentela testimonia recepisti: verum quia mulieris pars iterum appellavit, postulas, utrum ad calculum sententiae procedere valeas, edoceri. Respondemus igitur, quod licet iuxta decretum Lateran. concilii postquam in termino prosequenda appell. statuo appellans suam appell. non fuerit profecuta, auctoritate tua liberè possis uti: tamen quia iterum appellavit (cum secundum iura ei liceret d. in eadem causa bis appellare) se a iurisdictione tua fecit exemptam, praefertim cum hic ad separationem matrimonii, quod est res favorabilis, intentio viri procedat.

CAP. XL.

Sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti lata sub conditione suspenditur, si ante conditionis eventum fuerit appellatum. h. d. inbarendo verbis litera, ut sit satisfacta vult libet lectura. Et est decisio subtilis, & multum allegabilis.

Celestinus III.

Praeterea e requisiti fuimus, si quis iudex ita protulerit sententiam: Nisi Sempronio intra xx. dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum esse cognoscas. f. ille in quem fertur sententia medio tempore appellans, ad diem statutum minime satisfecerit, utrum ille sententia tali ligetur: aut in repositione appell. tutus existat. Videatur autem nobis, quod in huiusmodi sententiam appell. obstaculum debeat impedire.

CAP. XLI.

Si per rescriptum committantur plures articuli conexi, & in uno removeatur appellatio, intelligitur remota etiam in aliis, hoc dicit.

a Ca. 11. eod. titul. in secunda compilatione. Vid. Guid. Pap. hic. b. Vid. l. qui ad civitatem. Cod. de appellacione. c. Cap. 11. eod. titul. interius compilat. d. in omnibus manuscr. ei licuerat in eadem causa appellare secundum. e. Ca. 14. eodem titul. in 2. compilatione. qd. Bald. in ca. commissio. de elect. in 6. & Antonius de Barrio in ca. licet. de voto & voti redemptio. f. videtur deesse conjunctio, & quae est in vet. comp.

Secundò a requirit, cum plures articuli in una commisione possint, in uno tantum contingit appellacionem expresse verari: utrum appellatio remota sit per alios fuerit appellatum? In quo tibi respondemus quod cum secundum B. Gregorium h. verba tenentur deserviant e. & hae fit nostra intentio, ut de contentis articulis, qui in commisione ponitur, iustitia iura sequatur d. effectum, in omnibus appellacionibus interdicta. Nihil enim interest, utrum iudex pronuntiet an secundò medio e. an in fine. cum (sicut quaedam argumenta nos docent) ea, quae in principio, articulis & ad finem: illa vero, quae in medio, ad finem accipiuntur saepe referri contingat.

Causa suspencionis proponenda est coram iudice, qui remota sit probanda coram arbitrio. h. d.

Tertio postulas edoceri: [1 & infra.] Quod si respons. quod cum aliquis iudicem proponit h. iudicem suspectum, suspencionis causam coram eodem allegare nonnetur: sed partes ut in aliquos non valde remota veniant, per eundem iudicem debent cogi: coram quibus si causa suspencionis intra terminum componatur probata non fuerit, tunc demum auctoritate sua iudicetur. Quod si coram ipis causa suspencionis probaverit, causae cognitioni superferre tenentur remota. Ipsa namque ratio dicitur, quia suspecti & iudicis iudicium esse non debent.

Item aliqui iudicem tanquam suspectum remota causam suspencionis debent allegare, & non nisi manifeste sit remota deus iudice probare tenentur. Verum etiam iudex postquam iudicio & negotio procedere, si ille qui suspencionem proponit ius aut non velit, vel non possit in iure probare.]

CAP. XLII.

Non tenetur iudex vel ad versus ius deservit appellari, non deservit appellari.

Idem.

AN sit deferendum f. appell. illius, quem ad reformationem sibi facta g. paratus est incontinenti convenire, non xixi per tuos nuncios consulendos. Respondemus, quod cum in eo b. quis puniendus sit, in quo deliquit, quae appellacioni deferre neglexit, se beneficio reddat appellacionis indignum.

CAP. XLIII.

Habet duas intellectus: secundum primum hoc extendit ad executorem non recusatur, nec ab eo appellatur, nisi manifeste maxime sit est datus cum clausula appellacionis remota. secundum alterum intellectum. h. d. A iudice suspecti non recedat, per appellacionem, nisi modum excedat.

Innocentius III. Thesori Regi Francorum.

Novit ille t. qui nihil ignorat: [1 & infra.] Praeterea interdicti sententiam Cardin. non edidit, sed potius publicavit: nec fuit dictator ipsius, sed reus i. executor. Unde cum secundum ius ad executionem appellari non possit, nisi forsitan modum excederet in obsequendo, nos etiam in literis super hoc directis ad ipsam appellacionis curavimus obstaculum inhibere. Praeterea appellacioni ab eo interpolata non fuerat deferenda. Praeterea suspencionis autem m. obiectis, licet cum materia suspencionis fuisse credamus, non tamen h. d. suspencionem fuisse credamus.

a Cap. 16. eod. tit. in 2. comp. b. licet. in hoc. c. d. vid. l. pater. s. fundum. ff. de leg. 3. & l. cum pater. h. de iustitia. & rebusque per Bar. ff. de leg. 2. d. exequatur. e. mand. qui dicitur. f. Cap. 17. eod. tit. in 2. comp. g. ad iudicium. h. uti. qui dicitur. est in antiquioribus. i. neglexit. k. vid. c. curia. ff. de off. leg. cuius pars est. & c. 1. eod. tit. in 3. comp. l. ut verum. in de rocam. impressi. De suspencionem autem obiectis.

propter appellationem interpositam ab eo desistere de-
buerit, ad quod non proprio motu, sed nostro potius
iure proprio procedit.

[i. Res ubi ad se habita sunt reperies sup. de off. legati, c. no vir.]

CAP. XLIV.

De appellatione recepta a iudice, vel approbata a parte, terminus
ad quem profectum profectum obtinet vice preceptoris, ut in ab-
sentia procedatur, ac si preceptoris fuisset citatus: nec talis termi-
nus preceptoris poterit ad aliquam partem.

Idem.
Contingit, quod cum ad nostram audientiam
appellatur, propter defectum partis alterius neque
pro parte neque per se personam idoneam appellationem
interpositam prosequentis, vel forsitan ex malitia sub-
terfugantia respicientis mandatum procuratorium occulte
interponitur, quod de facili poterant terminari, remane-
ntes iures, quae de facili poterant terminari, remane-
ntes iures, cum frequenter juris quaestio moveatur,
vnde quod nos probationes necessarias [in b. contra-
] ditione existunt, & interdum etiam facti, quomodo
electio possit paribus presentibus comprobari. Vnde
litterae Lateranensis concilio e fuerit constitutum, ut si in
quocumque negotio aliquis appellaverit, & eo qui ap-
pellatus fuerat veniente, qui appellavit venire neglexe-
rit, componentem illi recompensationem faciat expen-
ditorem, ut hoc saltem timore a deterritur, in gravamen
aliquorum non facile quis appellet. Quia tamen propter
hoc quatuordecim prorogantur, presentis decreto statuimus,
ut si huiusmodi appellatio vel a iudice e recepta,
vel a parte fuerit approbata, post terminum appellationis
interpositam edicti preceptoris vires obtineat, ita vide-
bitur, ut tunc in absentem perinde procedatur, ac si
preceptoris vocatus ad iudicium existisset. Quod si
iudicium interposita provocatio multoties recepta, vel
approbata non fuerit, cum confiterent legitime provo-
cationem, nihilominus eam vigorem volumus obtinere,
salva conditione, quod de provocantibus post sententiam
iudicis, quomodo iuris: quibus appellationes suas prosequi
non carerebunt, post terminum appellationis prosequen-
tiam presentibus, rata manet sententia, quae fuerat appella-
tionis interpositae. Quicquid autem contra citationem,
vel per compositionem possit ab absente proponi, adversus ap-
pellationem huiusmodi valeat allegari. Si quis autem
terminum appell. preveniens tacita veritate literas im-
petravit, & careat imperatis, & poenam contumaciae
sibi evadat. Hoc autem in litiibus, sive iudiciis exer-
cendis volumus observari.

CAP. XLV.

Appellatio deserta per negligentiam appellantis, patet iudex
in absentem procedatur, ac si preceptoris fuisset citatus: nec talis termi-
nus preceptoris poterit ad aliquam partem.

Idem Lemovicens. f. & Cantuarien. Epi-
scopi.

Constitutus in presentia g. nostra Archidiaconus
Claremon. nobis exposuit, quod Claremon. Deca-
nate, quidam canonici vota sua in Episcopum
transulerunt, & Episcopus cum quibusdam aliis ex-
positis consentientibus in eundem Archidiacon. ei contulit
Decanatum, ut canonici prius appellantes, ne quis
adferretur prae adfensum omnium in Decanum,
etiam adfensum Episcopi, tam per se, tum Episcopo medio
consentiente. Cumque sancti Marcelli Presbyter Car-
dinalis rite Apostol. sed. leg. per partes illas transitum
faceret, non ut appellationem ad nos interpositam dero-

a. C. ad tit. in 3. comp. b. Inclusa defuncti in antiq. c. sub
d. s. c. d. detentio. e. suscipia. f. al. Lemovicen. g. C. 3.
ind. ad 3. comp. Et hoc Decan. observatis multa singularia qua
p. a. sacrae curiae Guid. Pap. hic.

garet, sed ut instruatam transmitteret ad nos causam,
sancti a. Egidii & sancti Andreæ Abbatibus examina-
tionem delegavit ipsius, & mandavit eisdem, ut partem
contradictentem electioni Decani citarent ad ipsum,
contradictionis suae causam in ejus presentia ostensuram:
[i. & infra.] Intellecto igitur per adfersionem Cardinal.
quod sub ea forma fuerat appellatum, ne sine ad-
fensu omnium procederetur in electione Decani, & quod
appellantes appella. intra annum non fuerant profecti,
nec erat propter quod eis esset biennium indulgen-
dum, cum sicut bis intra tempus legitimum simplicem
nuncium ad sedem Apostolicam destinarent b. sic po-
tuerunt saltem semel procuratorem idoneum destinasse.
Ne tamen preceptoris exceptiones ex eorum parte pro-
positas videamur sub silentio praeterite, mandamus,
quatenus si vobis confiterent Archidiacon. facti Episcopi,
ex quo nitiur, sponte renunciasse, vel praedictum Episcopum
processisse ad electionem ipsius praetermissis praesentibus,
sine quibus non procederet in illa translatione vo-
luntatum, ex qua nitiur Archidiacon. praesentibus electio-
natum, ei super Decanatu silentium imponatur, alioquin
nominationem seu electionem taliter factam de alio, &
quicquid fuerit secutum ex ipsa, denunciatis irritum &
inane.

[i. Curo igitur Card. praedictus qua eorum e proposita sunt, per
se fideliter rescripsit.]

CAP. XLVI.

Contra electum, vel confirmatum nullum aliud jus expectantem,
non admittitur regulariter exceptio, vel appellatio, maxime fru-
stratoria ad impediendum electionem vel confirmationem effectuum:
sed possessione habita, poterit accusari vel denunciari. hoc dicit, &
secundum hoc est casus notabilis.

Idem Cancellario Meten.

Constitutus in presentia e. nostra N. Decano sancti
Salvatoris, & cantore Meten. [i. & infra.] Me-
ten. intimavit Episcopus, quod sancti Salvatoris pre-
positura vacante, die electioni praefixo per Patrem & Filium
& Spiritum Sanctum in virtute obedientiae, ac sub
animae periculo canonicos adjuvavit, ut secundum De-
um, & iuxta conscientiam suam unum eligerent de duo-
bus, in quos partes videbantur oculis extendisse, quem
ecclesiam magis utilem & idoneum seputarent. Decanus
autem cum duobus Diaconis & Subdiaconis tribus di-
ctum cantorem in praepositum nominavit: cantore ve-
ro ipse, qui Presbyterali officio fungitur, & custos cum
scholastico & Magistro B. Sacerdotibus, levitis duobus,
& Subdiaconis quinque te d. concorditer elegerunt e
cujus electionem tanquam a majori & saniori parte capi-
tuli factam (cum de personae tuae honestate constaret)
praedictus Episcopus confirmavit: ut secundum De-
um e & investituram porrigere (ut moris est) Deca-
nus ad sedem Apostolicam appellavit, contra te impo-
tentiam duntaxat allegans, proponendo te in partibus il-
lis, quasi penitus impotentem, in quibus praepositurae
possessiones existunt, addens quod alia tibi obiceret in
presentia nostra, quae tunc in presentia iudicis suspecti
noluit explicare.

Nos ergo, quia confitit evidentem illam appellatio-
nis causam quae fuit expressa, rationabilem non fuisse f.

a. Illud. b. destinaverunt. alii. designant. c. Ca. 4. eod.
titul. in 3. comp. an. necesse sit semper eligere magis idoneum, vid.
Thom. 2. 2. quass. 63. art. 2. ad 3. arg. 201. lib. 3. de just. & iure. q. 6.
art. 2. & Covarruv. in reg. peccatum de reg. jur. lib. 8. in 2. p. relest.
6. 7. d. Hoc est cancellar. Metensem, cui hac scribit Pap. e domum
habens aliquos exemplaria. f. Duo dicatur rationabili causa,
vide apud Bart. in l. quod verbi. ff. de legi. & in l. si postulaverit. q.
ratio. ff. de adult.

aliam autem tunc non exprefit, et si dixerit idem Decanus, quod aliam velle obijcere coram nobis, decretimusque confirmationis effectum non debere per ea, que sunt proposita impediri. Si quid tamen contra tenon in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum, sed in modum denunciationis, vel a culationis duxerit proponendum, postquam pacificam ipsius propositum possessionem fueris affectus, proponendi licentiam non negamus.

[1 Et D. scholasticus iustitiam ecclesia sua procuratoribus benignam curavimus audientiam indulgere. Fuit autem nobis ex parte sua propositum, sicut etiam ven. f. n.]

CAP. XLVII.

Appellari potest si locus non ruitus partibus assignatur, etiam si sit scriptum, appellations veritas.

Idem Vigorn. Episcopo.

Ex parte tua a. [1 & f.] Præsentia pagina respondeamus, quod cum excusetur honeste, qui ad presentiam delegatorum iudicium non potest secare venire citatus, tu vel tui quoties ad illos iudices vos evocari contigerit, ad quorum presentiam vobis periculosum est ire, libere poteris appellare, etiam si in literis commissionis appellaverit remedium interclusum, nisi iudices vobis assignent locum idoneum & securum.

[1 Fuit propositum coram nobis, quod cum inter Anglicos & Valens. sint inimicitia manifeste, & ad partes illas Anglicis sit transitus periculosus, pro vicinarum periculis & quorundam inter gentes illas frequenter esse dignoscitur contumacia: multi de causa sua meriti disidentes, id aliquando vel tuos auct. literarum nostrarum trahere solent ad iudices in V. Vallia constitutos, ut se inde sententias suas etiam iustitiam relinquant, vel compositionem solvant in ipsam partem & damnam. Cum igitur causas quas committimus se velimus sine debito terminari, quod neutra partium contra iustitiam aggravetur f. i. p. a. f. m. & tibi.]

CAP. XLVIII.

Licet appellat reus, si non audierit exceptionem procuratorem a. Etiam non habere iustitiam mandatorum, vel si prius convenit per alios literas, de quibus non sit mentio in secundo. hoc dicit, quoad titulum.

Idem Episcopo, Decano & presentiori Eboracen.

Significavit vobis magister hospitalis Eboracen. [1 & infra.] Præterea capitulum Eboracen. auctoritate quarundam literarum, in quarum sigillo continebatur sigillum capituli ad citationes tantum, cum aliud sigillum capitulum illud poscatur habere, quandam constimebat actorem: sed licet idem Magister allegaverit, quod occasione literarum illarum actor non debetur convenit non debuit per literas posteriores, in quibus nulla fuerat mentio de prioribus, conveniri: iudices tamen exceptiones huiusmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellations emisit. Quocirca mandamus, quatenus si vobis consiterit ob dictas causas, vel earum aliquam ad nostram fuisse audientiam appellatum: revocato in irritum, quicquid post appellationem huiusmodi noveritis esse factum et partes, &c.

[1 Quod etiam P. quondam rector hospitalis illius diem clausisset exterrum, ven. f. n. Eboracen. Archiepiscopus, ad quem & prædecessores suos hospitalis quidem ordinato permissit ab antiquo,

a C. a. s. cod. tit. in 3. compil. præter Philippum de Persy, hic, vid. Bartol. in l. ante sententiam, ff. de appell. recipiendis. b C. o. cod. tit. in 3. compil. De materia sigilli, vid. Felin. in c. 2. sup. de fide iust. Decimus in ca. post euss. sup. de prob. & quis citatus in c. 6. de fide. iust. c attentatum.

volens ipsum ex desitu rictum dispensationem ipsius, ad illud. Preterea quod dicitur deus a suo partem amorem in rem electionem præfuit abdicat. Item quod dicitur de per inam in temporibus, quoniam in iudicialibus respectu rationum: procedente vero tempore Decano & capitulum deus ecclesia, tanquam ad ipsi hospitalis ipsius ad illam partem Magistram ipsam a sua administratione ipsius in iudicialibus literas super hoc. Appellat ad Decanum Vigorn. & presentiori dicitur impetravit, quarum auct. in suo vocari, fuerunt in episcopum quam rectorem, partibus igitur die interposita in coram ipsi iudicibus constituta iudicata alia tunc sua cum ruit, sola sibi desinit a referat.]

CAP. XLIX.

Licet appellat reus, si non audierit potest dicitur in irritum in libello.

Idem Magistro G. Archid. & 1 Wigorn. canonici Salsburg.

Significavit vobis T. & R. fratribus, notarii f. n. S. scolasti declaratum, quod cum inter ipsos ex parte te, & V. ex altera, super quodam reo in coram iudicibus delegatis quæstio vertetur, ipsi cum plura litteras haberent, ut terra illa, super qua quæstio vertitur, ostenderetur eisdem, a iudicibus postulatam, quatenus ipsi facere denegarent, ad nostram ad mandatum provocarent. Quocirca mandamus, quatenus si sit, revocato in irritum debitum, si quod post appellationem veritas attentatum, &c.

CAP. L.

Index a quo non potest statui terminus ad appellationem: quod si fuerit, nullatenus statui ad appellationem.

Idem Eboracen. c. Episcopo, & de Luc. & de Abbat. multi Abbatibus.

Ex infirmatione a priori & canonicorum facta Barbara nobis innotuit, quod cum inter ipsos ex parte, & V. camerarium de Tanger. & extensa, quondam f. manerio coram iudice ordinario vertetur, & idem camerarius ad iudicium appellaverit, appellations terminum non postulat dicitur index, qui causam illius videatur fore in eo, quod quidam clericus comensis f. n. Abbatibus in eadem causa fuerat advocatus, hanc eandem appellations præfuit, ut ad Festum Paschalis utraque pars esset ab appellations persequenda, licet non potuit nobis legem imponere, etiam amur intra dictum terminum expedit, eandem diem legitimas functiones lris, qui in continuatione huiusmodi speratur inferri, absque dno morte amur terminat, donec ipsam faciat introduci, & appellationem præveniens nuncium eorundem, necesse est ad minimum legitimum expectato, impetravit hanc ad processit. Quia vero fraus & dolus alicuius partium non debent, mandamus, quatenus si est, factum, audiat causam, &c.

CAP. LI.

Qui extra iudicium appellat, ex sententia non potest dicitur, ne in possessione intelligatur: si postea iudicium ante omnia in statum, in quo erat tempore appellationis, dicit, in habendo verba literæ, & ut non generat iudicium in Pannermitan.

Idem Rifen. & Borden. g. Episcopo.

a Male Vin. Normannus. b C. o. cod. tit. in 3. compil. c. rimen. al. Abicen. Episc. & de Lam. & de Alano rimen. d. C. o. cod. tit. in 3. compil. c. Tangeri al. Tanger. f. n. peram in volgetu, monasterio. g. Borden. al. Borden. al. denien. al. Borden. & Londonen.

CAP. LVII.

Si terminus appellationis prescriptus statutus ab homine alio...

Idem Abbati sancti Felici, & G. canonicis...

Quia & nobis vestra litera continebant, quod cum...

a. Ca. i. cod. tit. in q. comp. vid. Math. singul. 66. in ca. nota...

CAP. LVIII.

Altera parte contumaciter absente, potest iudex appell. etiam...

Idem.

Per tua a literas requisisti, utrum si post latam sen-

CAP. LIX.

Notabile & famosum cap. habens multa nova dicta utramq....

Idem in consilio generali. d.

VT debitus & honor deferatur iudicibus, & litigatoribus...

CAP. LX.

Si iudex, a quo est appellatum a gravamine, illud revocat, potest...

Idem in eodem. g.

Um cessante causa, h. cesset effectus: Statuimus...

CAP. LXI.

Volens iudicem revocare, debet coram eodem sufficienti...

a. Ca. i. cod. tit. in q. comp. vid. Math. singul. 66. in ca. nota...

parorem, vel causam committi de recusatari confessu.

Idem in eodem. a. Cvm b speciali sit prohibitionis provisiu, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti comminatione premissa, promulgare praesumat. Volentes etiam providere, ne forte communitus frustratorie recusatationis vel appellatationis obtentu momentis possit declinare examen. Statuimus, ut si allegaverit se iudicem habere suspensum, coram eodem causam iuste suspensionis allegaverit, & ipse cum adversario, vel (si forte ad adversarium non habeat) cum iudice arbitros communitur eligat: aut si communitur convenire non possit, ab iudice malitia ipse unum, & ille alium eligat, qui de suspensionis causa cognoscant: & si nequeverint in unum concordare sententiam, advocent tertium: ut quod duo ex ipsis decreverint, robur obtineat firmitatis: sciantque se ad id fideliter exequendum ex iuncto a nobis in virtute obedientiae sub obestratione divini iudicii districto precepto teneri. Causa vero suspensionis legitima coram ipsis intra competentem terminum non probata, sua iurisdictione iudex utatur. At ipsa probata legitime de recusatari adensu perlonae idoneae committat negotium recusatari, vel ad superiorem transmittat, ut in eo ipso procedat, secundum quod fuerit procedendum.

In notariis non admittitur appellatio: in dubiis causa probabilis coram iudice est exprimentanda, quia debet legitima reputari: quam si non proficiatur, iudex a quo in causa procedat. Idem si proficiatur & non probat. Hac autem constitutio non extenditur ad regulares, h. d.

Porro communito ad appel. obstatulum convolante, si ejus excessus evidenter rei vel ipsius confessione aut alio modo legitime fuerit manifestus & cum appellatationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad praesidium innocentiae institutum non est provocatationi huiusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne frivolae appellatationis diffugio appellans iudicis processum impediat, coram eodem probabilem causam appellatationis exponat, talem videlicet, quae si foret probata, deberet legitime reputari. & tunc si habuerit adversarium, intra terminum, secundum locorum distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotii ab eodem iudice moderandum, appellatationis causam prosequatur: quam si profici non curaverit, extunc ipse iudex (appellatatione non obstanti) procedat, nullo autem adversario comparente, tunc iudex ex officio procedit. Appel. causa coram superiore probata, superior suae iurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans in ejus probatione defecerit, ad eum a quo ipsum malitiose appellasse confiteritur, remittatur. Ceterum has duas confirmationes praemissas nolumus ad regulares extendi, contra g suas speciales obstantias.

CAP. LXII.

Si iudex confessionem advocati eadem die revocata pro litis contestatione veli habere, vel processum a subdelegato subdelegati factum ratificet, licite appellatur.

Honorius III. decano, cancellario & cantuariensi Lincouen.

a. Sicut Conc. Lat. ca. 43. b. Cf. cod. tit. in 4. compilat. c. Invervult non est necesse probare causam. L. v. in speciali. L. apertissimi. C. de iud. d. Eligant. e. Confessionem solum inducere notitiam, unde in l. cum iudex commissum. ff. de iudicem. f. Ex officio procedat appellatationis causa. g. Contra suas observaciones speciales.

Cvm causam a, quae inter Abbatem & monachos de Valle sancti Iohannis ex parte una, & priorem de sancto Iohannis de Valle sancti Angeli de altera, super ecclesia de Valle sancti Iohannis auctoritate prioris & canoniceorum populi, quod cum ante iudicium exceptiones dilatorias petisset: quia ad hoc prius dictus error responderit, quod ecclesia de Valle sancto, ecclesiam, de qua erat quatio, per alios non pacifice possederat, licet ipse eadem die ad iudicium corripens, ipsius responsum, quod in rebus tradidit, videbatur (ne per eam aliquod dicitur iudicium generare) pro eo quod ante iudicium tam, sunt exceptiones dilatorias proponere, coram eodem iudice revocavit. Indecis tamen per hanc responsum erroneam advocati, licet concordantem credentes, ad receptionem testium partis alterae accesserunt: [2 & 7]. Mandamus, quatenus dicti monachi & canonici legitime probaverint, quod per priorem rem ipsorum eadem die advocati responsum ante revocata, quia sic per consequens huiusmodi iudicium vel quod delegati testes recepti a subdelegato iudicium suorum adprobaverint, cum non ad iudicium a Principe causam alii valeat delegare, quaeque post appellata, coram factum est (summodo in relatione expressa fuerint) nunciandi in iudicio.

[1. T. & B. procuratoris praedictorum Abbatum & monachorum in ipsius presentia constituti, petierunt res ipsas in possessione de Valle sancti Angeli & Bellardi Abbatum & monachorum quibus causa ipsa a se, me l. app. p. fuerat delegata, dicitur quod tanto tempore iam duravit, ad quatuordecim menses.]

[2. Sed & gravamina gravamina addente, cum res ipsas quorundam res ipsas priori de Valle sancti & sua curia, quibus vices sui subdelegatorum alii contra eam iudicium petitiones & examinatorum res ipsas ab ipso de Valle sancto, quibus vices sui, fallax manu previde adprobavit, pro quo prima ex parte prioris & canoniceorum ad iudicium fuit appellatum, unde idem procurator eam iudicium memoratorum iudicium processum deestronem commisit. Quia vero super praemissa non potuit nisi per priorem iudicium utriusque partis procuratorum assensu.]

CAP. LXIII.

Non sufficit appellanti doceri, quod exceptio legitime veram opposuit & appellatari, nisi doceri prope acceptationem admittam appellasse. h. d. & est casus in 1. & 2. quatuordecim.

Idem Decano & thesaurario & P. Petri curiae Zamore.

Dilecto filio G. capellano nostro, D. capituli Salamantini procuratori a nobis in iudicio concessio, procurator capituli propositionem quae quod cum dictus Presbyter super receptione sua in Salamantina ecclesia executorias a nobis ad hunc usque vitaten. & collegas eius literas impetrasset, quibus fuit ex parte capituli allegatum, quod cum in ipsa ecclesia certus numerus canonicorum iuramento iuratus, de quo in literis ad eos directis mentione fiebat, per eas non debebant contra ipsos procedere.

a. De materia huius dicitur, quatenus iudex non debet cari necesse clienti, vide l. cum iudex, ff. de iudicem, l. de iudicem, & fall. 1. 1. b. Officio. c. Al. quatenus, vide l. cum iudex, ff. de iudicem, l. de iudicem, & fall. 1. 1. d. eadem die.

Juxta legitimas functiones quoties reatorum se iudex quilibet pollicetur, illicd litigatoribus apud acta consultationis exemplum edere teneatur.

CAP. LXXIX.

Si ante litem contestata circa provinciale negotium, iudex aliquis innovat, vel dicem assignatum sine causa provent, licite appellatur. Et si procurator datus ad impetrandum super appellatione non servavit formam mandati, auditur appellans etiam post annum.

Idem Archiepisc. & G. canonico. Turonen.

Significante a Aurelia. Episcopo, nos noveritis accepisse, quod cum Decanus & capitulum Magdalen. ipsum super eo, quod dicebant alibi, quam in stallis decani & capituli predictorum, carniſices carnes vendere non debere b. coram iudicibus auctoritate. Apud conventum petentibus tandem decano & capitulo nominatis iudicum officium implorant, ut cum idem Episcopus post citationem carnes in stallis aliis vendi fecisset, quod per eum super hoc factum fuerat, in statum pristinum renovarent: pro parte ipsius fuerat propositum, quod cum his praesertim non fuisset super negotio contestata, locum imploranti huiusmodi non habebat, adiciens quod cum de consensu partium coram dictis iudicibus, ad litigandum super ipso negotio certus dies statutus fuisset, & quantum ad illam diem solutum fuisset iudicium eorundem, praevenerit diem ipsum ac audire partem adversam in tali imploratione absque consensu partium non debebant: & quia super his non audiebant eundem, nostram audientiam appellavit: & licet procuratorem suum intra annum ad huiusmodi appellationem miserit prosequendam: quia tamen dictus procurator (ut creditur) circumventus contra inhibitionem ipsius Episcopi nostras super hoc ad quosdam iudices certa ratione suspectos literas impetravit, dictus Episcopus uti noluit literis sic contentis, petens non obstante lapsu anni ad prosecutionem appella. admitti. Ideoque mandamus, quatenus si de inhibitione huiusmodi, & praemissis causis appellationis vel earum altera constiterit, revocato in irritum, &c. ubique ad e attentatum in jam dicto a negotio iuxta priorum continentiam literarum, &c.

CAP. LXX.

Capitulum sanctian & multum allegabile & h. d. Ad iustificandam appellationem ex causa interposita, probare oportet causae veritatem coram iudice ad quem, nisi fuerit coram iudice a quo oblatum probatum & rejecta. h. d. singulariter usq. ad s. eadem.

Idem.

Interposita & appellatione ex causa probabili, non sufficit appellanti probare, quod ex causa huiusmodi provocavit, si eam non doceat esse veram: nisi hoc se adiciens probaturum non fuisset admittis.

Si appellans mittit procuratorem ad impetrandum & contradicendum, licet pars appellata sit parata in curia prosequendi. d. usq. ad s. alle demq. Abbas Strivius.

Eidem quoque permittitur, si non recipiatur appell. e. ius a iudice, nec ab adversario approbatur, super prosecutione appell. per procuratorem ad impetrandum & contradicendum constitutum literas impetare, licet pars altera per se vel per procuratorem idoneum, iudicium super hoc apud sedem Apostolicam recipere sit parata.

a Vide Iason. in rep. l. quominus, ff. de summius. b Vide l. l. C. qua sit long. consuet. & ibi Cyn. c. dicto, ad. deest in aliquo antiq. d. dicta causa. c. vide Ruben. Alexand. in str. de potest. procur. p. 1. amos. per Innoc. & Butrig. in e. cum intercedentes: sup. de elect. & c. ad diffidendum. in f. de sponsa. ampub.

Ante contestatam persecutionem appellatio appellantis iudice vero appellato parere, ut remittatur ad iudicem a quo sit provocatum in expensis factis per partem adversam in illa expeditione. h. d. usque ad s. Iam. Abbas.

Ille denique a, qui vocem appell. emittit, etiam cum est illi cognitio delegata ad petitionem citati, ad eum, a quo provocavit, de iure remittit, contentum partis alterius non obstante: in legitimum capitulum sario, quas eum propter hoc fecisse constituit, non mandans.

Articulus appellationis interposita a quocumque a iudice iudicem ad quem parte absente per contumaciam, etiam si contestata in appell. vel principali causa. h. d. Abbas.

Sanè parato aliquo probare gravamen, pro parte absente appellandi, & parte adversa in contumacia absentante, potest super hoc licite non coactura appellantis, licet non duntaxat facta fuerit in ipso articulo vel negotio principali: quia cum in hoc articulo principaliter prioris iudicis arguatur non ad hoc iuris (ex quo sequi possit causae perpetuatio) referendus.

CAP. LXXI.

Clausula appellationis remota, in media litterarum, vel post praemissa, quibus excutitur, non sequitur, nisi sequatur in litterarum, & hoc singulis suis separata.

Idem.

Inquisitioni tunc taliter respondendum, quod quodammodo, per quam tollitur appellationis remota, in medio litterarum ponitur, si sunt plura negotia, etiam si non contingant, tantum praemissa completione, si forte in fine litterarum praedicta clausula intereat.

CAP. LXXII.

Brevi est, sed per alia verba se summario. appellationis praesertim alteri, si communi iure iuratur, & idem si sequatur eadem defensionis causa, & sint eadem sententia continentia, &c.

Idem.

Una sententia & pluribus condemnatis, si una appellatio appellantis beneficium contulerit, in appellatione iura communia exteri suffragator, si exteri non juventur, idemque negotium, & eadem causa appellantis existat.

CAP. LXXIII.

Iustus metus excusat, adeo quod non appellat, licet provocante, si fuerit praesens, & appellationis causa dicitur remota.

Idem.

Si iustus a metus quo minus appellat, non tenetur ad appell. reputari beneficium constitutum, si appellante intra tempus quo licite provocavit, coram iudice appellasse voluerit: vel si habere ipsius coram iudice, in praesentia bonorum virorum prosecutionem super hoc proposita, causas appellat. duxerit expostulans.

a Vide Abb. in ca. dilectus & c. sup. de Proc. & c. de si quis libellus. Cod. de iur. b. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. c. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. d. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. e. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. f. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. g. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. h. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. i. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. k. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. l. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. m. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. n. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. o. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. p. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. q. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. r. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. s. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. t. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. u. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. v. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. w. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. x. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. y. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet. z. Hic clausula appellationis, si quis appellat. l. 1. s. si quis appellat non licet.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBUS.

TITVLVS XXIX.

CAP. I.

Contra peregrinanti su professentem ad sed. Apost. non est...

Celestinus III. Ambian. Episc. Congregate s. l. Presbytero intelleximus: [1...]

Quod postquam ad nos venendi iter arripuit, quidam res...

DE CONFIRMATIONE UTILI VEL INUTILI.

TITVLVS XXX.

CAP. I.

De sententia confirmata per Papam, inferior iudex cognoscere...

Alexander III. Eadmon. Episc. P. C. in literis.

Si quis e rei litigioso confirmationem impetravit...

CAP. II.

Idem Vigorosi Episc. d.

De confirmationibus e autem Rom. Pont. volumus...

CAP. III.

Littera confirmationis super sententia, e qua erat appellatum...

Celestinus III.

Quoniam memoris f. A. canonicus vester proposuit, sententiam...

verborum, dummodo nil diceretur de literis confirmationis...

CAP. IV.

Innovatio privilegii novum jus non tribuit, nec antiquum confirmat...

Innocentius III. decho/Paderborn. a

Quoniam dilecti b in Christo filii abbatissa & sorores ecclesie...

a. C. ad tit. in 1. comp. b. Faciatis legatur in om. manusc. c. Al. Gaudion. al. Gardinorenf. al. Gerundusf. d. Distantiam...

a. Al. Exod. al. Paderbiterenf. b. C. i. od. tit. in 3. compilas. c. Al. Gaudion. al. Gardinorenf. al. Gerundusf. d. Distantiam...

